

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Diplomová práce

Jan Zumr

Rakouští příslušníci 2. tankové divize SS "Das Reich"

Austrian Members of the 2nd SS Tank Division "Das Reich"

Praha 2013

doc. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D.

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce, doc. PhDr. Václavu Horčíčkovi, Ph.D. za cenné podněty a připomínky, které pronesl během psaní této práce, a Mgr. Zuzaně Pivcové z Vojenského historického archivu za její ochotu a pomoc při mém tamějším bádání.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. května 2013

Abstrakt

Tato práce pojednává o působení Rakušanů ve 2. tankové divizi SS "Das Reich." Úvodní část analyzuje personální obsazení divize a snaží se najít odpověď na otázku, ve kterém období sloužilo v divizi největší množství Rakušanů a popř. kolik. V samotném centru pozornosti stojí otázka, zda byli Rakušané v divizi mezi držiteli nejvyšších vojenských vyznamenání třetí říše zastoupeni podprůměrným nebo nadprůměrným počtem vzhledem ke svému celkovému početnímu zastoupení. Nebude opomenut ani sociální profil těchto vyznamenaných mužů, který poskytne hlubší náhled na jejich osobnosti. V neposlední řadě se studie zabývá otázkou, zda se Rakušané podíleli na válečných zločinech, která divize spáchala.

Klíčová slova: divize "Das Reich", *Waffen-SS*, Rakušané, sociální profil, válečné zločiny, vysoká vyznamenání

This thesis deals with the involvement of the Austrians in the 2nd tank division SS „Das Reich.“ The introductory part analyzes personnel cast of the division and aims at finding the answer to the question, in which period the largest number of the Austrians served in the division and possibly how many. The main focus is put on the question, whether the Austrians in the division who owned the highest army decorations of the Third Reich were represented by below-average or above-average numbers in view of their total number. We can not omit to mention a social profile of these decorated men, which provides us with broader point of view of their personalities. Last but not least, the thesis deals with the question, whether the Austrians took part in war crimes committed by the division.

Key words: division "Das Reich", *Waffen-SS*, Austrians, social profile, war crimes, high decorations

Obsah

Abstrakt	4
Obsah	5
Úvod	8
Stav bádání	8
Prameny.....	11
Metodika a členění práce	13
Počátky SS	16
Členové SS v Rakousku a jejich začlenění do ozbrojených útvarů v Německu	18
2. tanková divize SS "Das Reich"	23
Rakušané v útvech 2. tankové divize SS "Das Reich"	26
4. pluk pancéřových granátníků SS "Der Führer"	30
9. rota (obrněná) pluku pancéřových granátníků SS "Der Führer"	34
10. rota pluku "Der Führer"	36
3. pluk pancéřových granátníků SS "Deutschland"	37
4. rota pluku "Deutschland"	37
10. rota pluku "Deutschland"	42
13. rota (pěchotních děl) pluku "Deutschland"	43
2. tankový pluk.....	45
Důstojníci 2. tankového pluku.....	46
EKV rot 2. tankového pluku.....	47
III. prapor (stíhačů tanků) 2. tankového pluku	54

Tanková ženijní rota	56
Tanková opravárenská rota.....	57
Těžká rota	58
Prapor útočných děl.....	59
Ostatní útvary divize "Das Reich"	60
Vysoce vyznamenaní Rakušané ve 2. tankové divizi SS "Das Reich"	61
Rytířský kříž Železného kříže	61
Rakouští držitelé RK v divizi "Das Reich"	63
Německý kříž ve zlatě	67
Rakouští držitelé Německého kříže ve zlatě v divizi "Das Reich"	68
Německý kříž ve stříbře	72
Rakouští držitelé Německého kříže ve stříbře v divizi "Das Reich"	72
Spona za boj zblízka ve zlatě	75
Rakouští držitelé Spony za boj zblízka ve zlatě v divizi "Das Reich"	76
Rakouští držitelé Rytířského kříže a Spony za boj zblízka v zlatě.....	77
Rytířský kříž Válečného záslužného kříže s meči.....	78
Sociální skladba vysoce vyznamenaných Rakušanů.....	82
Věková struktura	82
Regionální původ.....	85
Sociální původ	87
Konfese.....	89
Rodinný stav	90

Fyzické předpoklady	92
Politická socializace	93
Povyšování	97
Úmrtnost Rakušanů během války.....	98
Exkurs - Rakušané z divize "Das Reich" vyznamenání v jiných útvarech <i>Waffen-SS</i> ..	100
Válečné zločiny	103
Masakr v Oradour-sur-Glane.....	105
Bibliografie vysoce vyznamenaných Rakušanů ve 2. tankové divizi SS "Das Reich" ...	110
Závěr	133
Přehled použitých pramenů a literatury	135
Nevydané prameny.....	135
Internetové zdroje.....	136
Literatura	137
Přílohy	140
Dokumenty.....	140
První strana posudku na Sylvestra Stadlera z května 1942.....	153
Fotografie	154

Úvod

5. listopad 1943 byl pro tyrolského rodáka SS-Oberscharführera Josefa Lainera jedním z nejvýznamnějších v jeho životě. Za své úspěchy ve velení čety v 1. rotě pluku "Der Führer" 2. tankové divize SS "Das Reich" obdržel z rukou velitele divize SS-Gruppenführera a generálporučíka Zbraní SS Waltera Krügera Rytířský kříž Železného kříže, nejvyšší německé vojenské vyznamenání, a současně také velmi prestižní Sponu za boj zblízka ve zlatě, udělovanou za opakovanou účast v boji muže proti muži. Ocenění to bylo o to významnější, že se Lainer stal prvním nositelem této spony v divizi "Das Reich" a zároveň vůbec prvním příslušníkem divize, který získal jak rytířský kříž, tak Sponu za boj zblízka ve zlatě. Ceremonie proběhla před nastoupenými příslušníky 1. roty a kromě divizního velitele Krügera se jí zúčastnil také velitel pluku "Der Führer" a nositel rytířského kříže SS-Obersturmbannführer Sylvester Stadler, který stejně jako Lainer pocházel z Rakouska a který později rovněž získal zmiňovanou zlatou sponu.

Lainer a Stadler patřili k 48 vysoce vyznamenaným rakouským příslušníkům divize "Das Reich", ve které pravděpodobně sloužilo více Rakušanů než v kterékoliv jiné divizi *Waffen-SS*. Patřila také k nejlepším polním útvarům německé armády během druhé světové války, a kromě řady úspěchů na bitevním poli "proslula" spácháním řady válečných zločinů. I přes významnou roli, kterou v ní Rakušané sehráli, není k dispozici žádná práce, která by se jejich tamějšímu působení věnovala. A stejná situace platí pro Rakušany ve *Waffen-SS* obecně.

Stav bádání

K dějinám *Waffen-SS* existuje nepřehledné množství publikací, často se ovšem jedná od díla nekritická a apologetická. To je obzvláště případ České republiky, kde se kvalitní odborná literatura k tomuto tématu na knižním trhu prakticky nevyskytuje. Český čtenář tak musí většinou sáhnout buď po popularizačních dílech, nebo po zahraničních publikacích. Je třeba ale být obezřetný, neboť i v tomto případě jsou dějiny *Waffen-SS* často vykreslovány značně tendenčně. Lví podíl na tom měli sami příslušníci *Waffen-SS*, kteří se po válce stali velmi pilnými spisovateli. V podstatě každá významnější divize má své "oficiální" dějiny sepsané jejich bývalými důstojníky. Tyto tituly vycházely v extrémně pravicovém

nakladatelství *Munin¹ Verlag*, které bylo založeno bývalými esesmany v roce 1958. I díky absenci zájmu profesionálních historiků se nakladatelství podařilo vytvořit v šedesátých, sedmdesátých a osmdesátých letech monopol na válečné dějiny *Waffen-SS*. V knihách z nakladatelství *Munin Verlag* jsou tak členové *Waffen-SS* vyliční jako "nepolitičtí" vojáci, příslušníci elitních ozbrojených sil, kteří byli součástí "evropské" armády, jenž neměla se zločiny nacistického Německa nic společného. Takovým dílem jsou i pětisvazkové dějiny divize "Das Reich" z pera jejího prominentního důstojníka Otty Weidingera.² Schematický obraz *Waffen-SS* jako elitní složky ozbrojených sil nacistického Německa pak do značné míry přetrvává dodnes, a to zejména díky anglosaským autorům.³

První tituly k tématu *Waffen-SS* se od profesionálních historiků objevily v 60. let 20. století. V centru pozornosti historiků tehdy byly (a do značné míry jsou i dodnes) převážně organizační dějiny zaměřených na vznik a vývoj *Waffen-SS*, třenic s armádou v meziválečném období, budování nových útvarů v průběhu války a zapojení statisíců dobrovolníků⁴ ze západní, severní i východní Evropy, což byl případ i Georga Steina, jehož práce dodnes zůstává důležitým zdrojem informací pro každého začínajícího badatele.⁵ V obdobném duchu se nese kniha Bernda Wegnera. Jeho práce se ale již posunuje jiným směrem a je zaměřena převážně na ideologická východiska SS, výcvik a vzdělávání a sociální strukturu důstojnického sboru *Waffen-SS*, zejména toho vyššího.⁶ Třetí zásadní dílo představuje pozoruhodná publikace Reného Rohrkampa o organizačních a sociálních dějinách *Waffen-SS*.⁷ Na rozdíl od Steina, který se zaměřoval hlavně na vývoj polních útvarů a jejich nasazení, koncentruje Rohrkamp svojí práci na vývoj Hlavního úřadu SS (*SS-Hauptamt*, SS-HA) a Hlavního velitelského úřadu SS (*SS-Führungshauptamt*, SS-FHA). Na pozadí jejich vývoje je rozebrán sociální profil příslušníků *Waffen-SS*, který Rohrkamp provedl pomocí analýzy 2500 osobních složek prostých vojáků a poddůstojníků.

---

¹ "*Munin*" je v germánské mytologii jeden ze dvou krkavců zasvěcených bohu Ódinovi.

² WEIDINGER, Otto, *Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division "Das Reich"; die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS*, 5 Bände, Osnabrück 1967-1982.

³ Od konce 90. let minulého století vyšla v českém nakladatelství Svojtka řada překladů popularizačních, a do značné míry nekritických, děl britských autorů. Mezi nimi i historie 2. tankové divize SS "Das Reich." Srov. MATTSON, Gregory L., *Das Reich. Historie druhé divize SS v letech 1939-1945*, Praha 2003.

⁴ Otázka dobrovolnosti patří k mnoha mýtům o *Waffen-SS*. V jejich řadách bychom opravdu našli několik stovek tisíc dobrovolníků, další statisíce ovšem byly přesunuty do *Waffen-SS* na základě převelení od Wehrmachtu nebo díky nuceným odvodům, které postihly zejména mládež a *Volksdeutsche*.

⁵ STEIN, Georg H., *The Waffen-SS. Hitler's Elite Guard at War 1939-1945*, New York 1966.

⁶ WEGNER, Bernd, *Hitlers politische Soldaten: Die Waffen-SS 1933-1945*, 9. Aufl., Paderborn 2010.

⁷ ROHRKAMP, René, "Weltanschaulich gefestigte Kämpfer": *Die Soldaten der Waffen-SS 1933-1945*, Paderborn 2010.

K válečným zločinům *Waffen-SS* vyšla řada publikací, které pro účely této práce měly největší význam knihy Maxe Hastingse a Jeana-Jacques Fouschého o válečných zločinech divize "Das Reich" ve Francii roku 1944 stejně jako kniha Petera Lieba o protipartyzánských operacích tamtéž v letech 1943/1944.⁸

Doposud ale chybí odborné kritické práce, které by pojednávaly o dějinách jednotlivých útvarů a nahradily tak tendenční díla z produkce *Munin Verlag*. Jednou z mála výjimek je kniha historika Charlese Sydnora o 3. tankové divizi SS "Totenkopf."⁹ Neschází naopak literatura pojednávající o vysoce vyznamenaných příslušnících Wehrmachtu a *Waffen-SS*. Jedná se ale buď jen o jmenné seznamy či o stručné, mnohdy nepříliš kritické, bibliografické medailonky. Do této kategorie patří publikace Manfreda Döra, Veita Scherzera, Floriana Bergera či Marka C. Yergera.¹⁰

Nedostatek literatury nepanuje ani v případě tématu fašismu v Rakousku, anšlusu a jeho začlenění do německé říše.¹¹ Dlouhou dobu stála naopak mimo pozornost badatelů otázka působení Rakušanů v německém Wehrmachtu, v posledních letech se situace obrací k lepšímu díky studiím Waltera Manoschka, Hanse Schafriana a Bertrada Michaela Buchmanna.¹² Užitečná je v tomto ohledu i encyklopedická práce o držitelích rytířského kříže z Rakouska a c. a k. korunních zemích již zmiňovaného Floriana Bergera.¹³

První odborné práce o Rakušanech v SS vyšly až v roce 2012. Kniha Wolfganga Grafa se zabývá rakouskými SS-generály a studie Christiany Rothländerové pojednává o počátcích vídeňské SS, přičemž nabízí i základní pohled na fungování SS v celém Rakousku stejně jako

---

⁸ FOUSCHÉ, Jean-Jacques, *Massacre at Oradour, France, 1944 Coming to Grips with Terror*, 2005; HASTINGS, Max, *Das Reich. Resistance and the March of the 2nd SS Panzer Division through France, June 1944*, London 1981; LIEB, Peter, *Konventioneller Krieg oder NS-Weltanschauungskrieg? Kriegsführung und Partisanenbekämpfung in Frankreich 1943/44*, Oldenbourg 2007.

⁹ SYDNOR, *Soldiers of Destruction. The SS Death's Head Division 1933-1945*, New Jersey 1977.

¹⁰ DÖRR, Manfred, *Die Träger der Nahkampfspagne in Gold. Heer, Luftwaffe, Waffen-SS 1943-1945*, 3. Auflage, Osnabrück 1996; SCHERZER, Veit, *Ritterkreuzträger 1939-1945, Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939 von Heer, Luftwaffe, Kriegsmarine, Waffen-SS, Volkssturm sowie mit Deutschland verbündeter Streitkräfte nach den Unterlagen des Bundesarchivs*, Ratis/Jena 2007; BERGER, Florian, *Ritterkreuz mit Eichenlaub und Schwertern. Die höchstdekorierten deutschen Soldaten des Zweiten Weltkrieges*, 3. Auflage, Wien 2003; Týž, *Ritterkreuzträger mit Nahkampfspagne in Gold*, Wien 2004. YERGER, Mark C., *Germann Cross in Gold (dále jen GCIG). Holders of the SS and Police. Volume 1-5*, San José 2003-2010.

¹¹ BOTZ, Gerhard, *Die Eingliederung Österreich in das deutsche Reich*, 2. ergänzte Auflage, Linz 1976; CARSTENS, F. L., *Faschismus in Österreich. Von Schönerer zu Hitler*, München 1977; LUŽA, Jaromír, *Österreich und die grossdeutsche Idee in der NS-Zeit*, Wien, Köln, Graz 1977.

¹² BUCHMANN, Bertrand Michael, *Österreicher in der Deutschen Wehrmacht. Soldatenalltag im Zweiten Weltkrieg*, Wien, Köln, Weimar 2009; MANOSCHEK, Walter/SCHAFRIAN, Hans, *Österreicher in der Wehrmacht*, in: *NS-Herrschaft in Österreich*, hrsg. von, Hanisch, Ernst, Neugebauer, Wolfgang, Tálos, Emmerich, 2000, s. 331-360; Ze starších studií stojí za zmínku příspěvek Lothara Höbelta z konce osmdesátých let. Srov. HÖBELT, Lothar, *Österreicher in der Deutschen Wehrmacht, 1938 bis 1945*, in: *Truppendienst* 1989, Heft 5, s. 429.

¹³ BERGER, Florian, *Ritterkreuzträger aus Österreich und den k. u. k. Kronländern*, Wien 2006.

na začleňování rakouských esesmanů do ozbrojených formací SS v Německu.¹⁴ Ani tyto práce ovšem nic nemění na skutečnosti, že problematika Rakušanů ve *Waffen-SS* zůstává i nadále tabulí rasou.

Pokud jde o české autory, ti se dějinám *Waffen-SS* prakticky nevěnovali. Historikové zaměřovali svoji pozornost hlavně na jiné složky SS, hlavně na gestapo a *Sicherheitsdienst*, popř. na její nejvyšší pohlaváry. Několik článků o ozbrojeným složkám SS na území protektorátu napsali Jan Vajskeber a Petr Kaňák¹⁵, řada studií byla věnována vojenskému prostoru *Waffen-SS* na Benešovsku, které se ovšem do značné míry zaměřují na proces vysídlení českého obyvatelstva z prostoru budovaného cvičiště a obnovu území po druhé světové válce, a nelze zapomenout ani na Miroslava Tejchmana, který je autorem knihy o zahraničních útvarech třetí říše, jenž měly většinou pod svými křídly právě *Waffen-SS*.

Prameny

Pro sepsání této práce bylo nezbytné využít velkého množství archivního materiálu. V první řadě je třeba zmínit materiály k 2. tankové divizi SS "Das Reich", které se nacházejí ve Vojenském historickém archivu (VHA) v Praze. Ty pocházejí z bývalého Válečného archivu Zbraní SS (*Kriegsarchiv der Waffen-SS*), který během druhé světové války sídlil na zámku v Zámukách ve středních Čechách. Přestože se část archivního materiálu nachází ve vojenském archivu v německém Freiburgu, poskytují archiválie uložené v Praze díky svému množství¹⁶ poměrně ucelený obraz o dějinách divize "Das Reich", zejména pro léta 1942-1943. Bádání o Rakušanech ale velmi výrazně komplikuje prostý fakt, že Rakušané z pochopitelných důvodů nejsou ve spisech uváděni jako Rakušané, ale jako Němci. Proto mají neocenitelný význam tzv. seznamy poznávacích štítků (*Erkennungsmarkenverzeichnis*, EKV), které díky údajům o místě narození a bydliště umožňují zjistit původ dotyčného vojáka. Vzhledem k významu EKV pro tuto práci je proto na místě jejich bližší představení.

Po vypuknutí války byl nově zřízené Informační kanceláři Wehrmachtu pro válečné ztráty a válečné zajatce (*Wehrmachtauskunftsstelle für Kriegerverluste und Kriegsgefangene*

---

¹⁴ GRAF, Wolfgang, *Österreichische SS-Generäle. Himmlers Vasallen aus Österreich*, Klagenfurt 2012; ROTHLÄNDER, Christiane, *Die Anfänge der Wiener SS*, Wien, Köln, Weimar 2012.

¹⁵ Za zmínku stojí např. KAŇÁK, Peter, VAJSKEBR, Jan, *Od Polizeiverstärkung k verstärkte SS-Totenkopfstandarten*. Geneze a nasazení specifického druhu represivních a okupačních jednotek SS v letech 1933–1941, in: *Securitas Imperii*, r. 15, 2009, č. 1, s. 42-97.

¹⁶ V rámci jednotek *Waffen-SS* se jedná vůbec o nejrozsáhlejší fond uložený ve VHA.

/WASSt/) v Berlíně přidělen úkol registrovat a vyhodnocovat německé ztráty. Pro tento účel byly zřízeny seznamy poznávacích štítků, které sloužily k identifikaci každého vojáka. Poznávací štítek (*Erkennungsmarke*) obdrželi všichni vojáci při mobilizaci u své jednotky, který pak nosili na šňůře kolem krku. EKV byly zpravidla vedeny na úrovni rot, které je musely vyhotovit k určitému dnu, buď k dnu mobilizace nebo dnu zformování, tzv. původní seznamy (*Urliste*). Ty obsahovaly jméno a příjmení každého vojáka, číslo jeho poznávacího štítku, datum a místo narození a adresu nejbližších rodinných příslušníků s uvedením vztahu k vojákově. Kromě *Urliste* byly čas od času vypracovány i tzv. *Bestandliste*, které zachycovaly personál nacházející se u jednotky v určitém časovém bodě. Aby se zjistila přesná příslušnost jednotlivých vojáků ke konkrétním útvarům, musely být EKV neustále aktualizovány. To se dělo prostřednictvím hlášení o změnách (*Veränderungsmeldungen*), které se vypracovávaly na začátku měsíce pro měsíc minulý a následně byly odeslány WASStu. Tyto hlášení obsahovaly, kromě údajů obsažených již v původních seznamech, důvody příchodu a odchodu každého individua (smrt, zmizení, zranění či jméno útvaru, od kterého jedinec přišel nebo ke kterému byl přeložen).¹⁷

V zásadě platí EKV jako velmi spolehlivý zdroj informací osobních dat jednotlivých vojáků, i u nich se ale lze setkat s očividnými chybami, které se objevovaly zejména v souvislosti se stále se zhoršující válečnou situací a tím spojenou vysokou fluktuací úřednického personálu a jeho nahrazení hůře vyškolenou náhradou.¹⁸

Pro *Waffen-SS* se ale téměř žádné EKV, na rozdíl od *Heer*¹⁹, nedochovaly. Bylo to zapříčiněno skutečností, že se EKV *Waffen-SS* od poloviny roku 1940 uchovávaly v tzv. Informační kanceláři pro válečné ztráty Zbraní SS (*Auskunftstelle für die Kriegsverluste der Waffen-SS*), která od roku 1943 sídlila v Bamberku. Jelikož nebyla evakuace EKV z kanceláře na konci války možná, byly všechny nashromážděné EKV spáleny, aby nepadly do nepřátelských rukou.²⁰ Dochovalo se pouze torzo, které je dnes uloženo ve VHA v Praze. Nejvíce EKV lze nalézt ve fondech divize "Das Reich", bohužel jen k nemnoha útvarům a jen pro určitý časový úsek. Jedná se o seznamy poznávacích štítků k pluku "Der Führer", "Deutschland", k tankovému pluku, k praporu útočných děl a k hospodářskému praporu. Vyjma posledně jmenovaného útvaru, jehož záznamy jsou poměrně chaotické, jsem ve své

¹⁷ DEUTSCHE SOLDATEN 1939-1945. Handbuch einer biographischen Datenbank zu Mannschaften und Unteroffizieren von Heer, Luftwaffe und Waffen-SS, hrsg. von Christoph Rass und René Rohrkamp, Aachen 2009, s. 61-64; ROHRKAMP, op. cit., s. 31.

¹⁸ DEUTSCHE SOLDATEN, op. cit., s. 64.

¹⁹ *Heer* - pozemní vojsko. Společně s *Luftwaffe* a *Kriegsmarine* tři základní složky německé armády (Wehrmacht).

²⁰ ROHRKAMP, op. cit., s. 31.

práci využil všechny EKV, které jsou k dispozici. Ačkoli jich je jen nemnoho, poskytují dochované EKV neocenitelné údaje k působnosti Rakušanů v divizi "Das Reich", které by jinak nebylo možné zjistit.

Druhým zásadním zdrojem informací pro tuto práci byly osobní složky příslušníků SS uložené v berlínském *Bundesarchivu*, které umožnily až na několik výjimek podchytit všechny vysoce vyznamenané Rakušany v divizi "Das Reich." Jako velmi přínosné se rovněž ukázaly osobní spisy Hlavního úřadu pro rasu a osídlení (*Rasse- und Siedlungshauptamt*, RuSHA). V menší míře byly také využity materiály z fondů personálního štábu říšského vůdce SS (*Persönlicher Stab Reichsführer-SS*).

Nedostupné mi zůstaly spisy divize "Das Reich" nacházející se ve Vojenském archivu ve Freiburgu. Tyto archiválie byly na konci války ukořistěny Američany, převezeny do USA, nafočeny na mikrofilmy, a poté vráceny do Německa. Soudě podle průvodce k mikrofilmům, který byl vypracován na konci 70. let Národním archivem ve Washingtonu, se ale v tomto fondu žádné důležité informace k národnostnímu složení divize nenacházejí.²¹

Metodika a členění práce

Tato studie si klade za cíl prozkoumat roli Rakušanů v druhé tankové divizi SS "Das Reich." Proto je nutné si nejprve položit otázku, kdo je vlastně Rakušan? Byly to osoby narozené v dnešním Rakousku nebo i lidé narození v tehdejší Rakousku-Uhersku? Jako **Rakušan** bude v práci označován každý, kdo:

se narodil a žil na území dnešní Rakouské republiky

se narodil před a během první světové války na území Rakouska-Uherska a po válce žil na území dnešního Rakouska

Z údajů z EKV nelze vzhledem k jejich povaze 100 % určit, zda dotyčný skutečně žil či nežil v Rakousku, proto se o jejich státní příslušnosti bude rozhodovat podle následujícího klíče. Za Rakušana je považována každá osoba:

narozená v Rakousku, která měla domovskou adresu v Rakousku

narozená v Rakousku-Uhersku, která měla domovskou adresu v Rakousku

Jelikož ovšem dochované prameny neumožňují podrobně zmapovat působnost Rakušanů v divizi "Das Reich" v průběhu celé války a ve všech jejích útvech, soustředí uje

---

²¹ GUIDES TO GERMAN RECORDS MICROFILMED AT ALEXANDRIA, VA. No. 75. Records of the Waffen-SS, Part I, National Archives and Records Service, General Services Administration, Washington 1978, s. 104-124.

se studie na ta časová období a ty jednotky, u kterých lze pomocí archivních materiálů z VHA a *Bundesarchivu* určit jejich národnostní složení. Práce tak rozhodně není kompletním přehledem působnosti Rakušanů v divizi, který by ostatně ani při zachování všech potřebných pramenů nebyl uskutečnitelný, neboť by nebylo v silách jednoho badatele projít desetitisíce jmen v EKV a analyzovat regionální původ všech divizních útvarů ve všech obdobích války.

Z výše uvedeného důvodu budou proto v centru pozornosti vysoce vyznamenaní Rakušané, konkrétně 48 mužů, kteří v průběhu války získali v divizi "Das Reich" jedno nebo více z těchto vyznamenaní:²²

Rytířský kříž Železného kříže

Německý kříž ve zlatě a Německý kříž ve stříbře

Spona za boj zblízka ve zlatě

Rytířský kříž Válečného záslužného kříže s meči²³

Jmenovitě se jednalo o následující muže: Kurt Amlacher, Anton Beinl, Johann Brandstätter, Gustav Braun, Bartl Breitfuß, Josef Brunner, Rupert Dangl, Alois Ennsberger, Franz Frauscher, Franz Grabner, Simon Grascher, Josef Gruber, Hans Hauser, Albert Herbst, Emil Hilber, Friedrich Holzer, Franz Hörmann, Alfred Idel, Vinzenz Kaiser, Alois Kalls, Josef Kast, Willibald Kaupa, Ludwig Kepplinger, Wilhelm Kment, Stefan Kronthaler, Josef Lainer, Alfred Lex, Karl Mayer, Josef Meier, Hans Pavelka, Adolf Peichl, Alois Pilgerstorfer, Dr. Ludwig Rameis, Johann Reinhardt, Johann Rudorfer, Hans Schabschneider, Dr. Otto Schmid, Hans Schulzer, Thomas Schwaighofer, Ernst Schweiger, Sylvester Stadler, Otto Stix, Günther Streicek, Johann Thaler, Josef Thaler, Mathias Thurner, Hugo Vehovc a Oskar Wolkerstorfer.

Samotná práce je rozdělena celkem do devíti kapitol. Úvodní stručně zmiňuje počátky SS v Německu, zatímco druhá kapitola ve zkratce líčí první léta SS v Rakousku, útěk tisíců

---

²² Bohužel nemohla být započítána tzv. Čestná spona armády (*Ehrenblattspange des Heeres*), která na žebříčku vyznamenaní figurovala těsně pod Rytířským křížem Železného kříže, nejvyšším německým vojenským vyznamenaním druhé světové války, neboť se mi nepodařilo určit národnost všech držitelů tohoto řádu. Toto ocenění bylo často uděleno posmrtně a nebylo proto zaneseno do osobních složek dotýčných jedinců. Navíc bylo vyznamenaní nezdědka uděleno i prostým vojákům, pro které většinou jejich složky úplně chybí.

²³ Rytířský kříž Železného kříže byl nejvyšším německým vojenským vyznamenaním druhé světové války. Německý kříž byl nižším oceněním než rytířský kříž, ale vyšším než železný kříž I. třídy. Verze ve zlatě se udělovala příslušníkům bojových útvarů, verze ve stříbře nebojovým. Spona za boj zblízka ve zlatě se udělela za absolvování 50 dnů, během kterých došlo k boji muže proti muži. Rytířský kříž Válečného záslužného kříže byl nejvyšším vyznamenaním pro příslušníky nebojových útvarů. Podrobně k vyznamenaním srov. kapitolu o vysoce vyznamenaných Rakušanech.

jejích příslušníků do říše v roce 1933 a 1934 a jejich začlenění do nově budovaných ozbrojených jednotek SS. Třetí kapitola poskytuje základní informace o 2. tankové divizi SS "Das Reich", jejím vzniku a nasazení. V následující kapitole je analyzováno národnostní složení divize a jejích vybraných útvarů. Pátá kapitola koncentruje svoji pozornost na rakouské držitele nejvyšších vojenských vyznamenání třetí říše uvnitř divize, zatímco šestá pojednává o sociálním profilu jmenovaných mužů. Sedmá kapitola podává základní informace Rakušanech, kteří prošli divizí "Das Reich", ale byli vyznamenáni v jiných útvarech *Waffen-SS*. Osmá kapitola zachycuje odvrácenou tvář divize - její válečné zločiny ve Francii v roce 1944. Poslední kapitola poskytuje čtenáři základní bibliografické údaje o vyznamenaných Rakušanech, přičemž zvláštní pozornost je věnována Sylvestrovi Stadlerovi, nejvýznamnějšímu rakouskému příslušníku divize "Das Reich."

Jak může být z předchozích řádků zřejmé, cílem práce není popsat čistě vojenské dějiny divize. Naopak, hlavním cílem zkoumání je její národnostní složení, zjištění, kolik Rakušanů v ní v té či oné době sloužilo, jak moc byli Rakušané zastoupeni mezi nejvýše vyznamenanými příslušníky či zda se podíleli na některých válečných zločinech, které divize spáchala. Stranou nezůstane ani analýza sociální struktury nejvíce oceněných Rakušanů v divizi, neboť nám poskytne hlubší pohled na jejich osobnosti. Studie se zároveň snaží poukázat na skutečnost, že vojenské dějiny nejsou složeny jen z vojenských operací, bitev a principů strategie a taktiky. Pokud má studie přispět k překonání takového rozšířeného klišé, splní svůj účel.

Počátky SS

Předchůdkyní SS byla tzv. Štábní stráž (*Stabswache*), založená v březnu 1923 k osobní ochraně Adolfa Hitlera, která se zadlouho přetransformovala do "Úderného oddílu Adolf Hitler" (*Stosstrupp Adolf Hitler*). 9. listopadu 1923 se *Stosstrupp* účastnil Hitlerova nezdařeného puče v Mnichově, po němž byla NSDAP a její podřízené organizace zakázány. Po propuštění z vězení pověřil Hitler v dubnu 1925 bývalého člena *Stosstrupp* Julia Schrecka sestavením nové osobní stráže, která později obdržela název *Schutzstaffel* (Ochranný oddíl). Jako oficiální den založení byl stanoven 9. listopad 1925, přesně druhý rok od nezdařeného puče. Původně ji tvořilo osm mužů, kteří nosili hnědé košile s černou vázankou a černou čepicí se stříbrnou umrlčí lebkou. SS byla od počátku koncipována jako elitní organizace uvnitř NSDAP, do které byli přijímáni uchazeči mezi 23 až 35 lety, kteří za které se musely zaručit dvě další osoby a kteří byli pevného zdraví a dobře stavění.²⁴

V roce 1926 převzal velení SS Joseph Berchtold, další bývalý člen *Stosstrupp*, a byl jí svěřen do ochrany "krvavý prapor" (*Blutfahne*), který byl potřísněn krví nacistů zahynulým při listopadovém puči a který platil za jednu z nejvýznamnějších nacistických relikvií. Ve stejném roce byla SS podřízena SA, která se ze všech sil snažila zamezit jejímu dalšímu rozvoji. Berchtoldovi ani jeho nástupci na pozici říšského vůdce SS (*Reichsführer-SS*) Konrada Heideny se nepodařilo vůči velení SA prosadit, a tak SS zůstávala dosti bezvýznamnou organizací.²⁵

Skutečné dějiny SS začaly až 6. ledna 1929, kdy se velení SS ujal Heinrich Himmler. Díky jeho organizačnímu talentu se mu v prvním dvou letech údajně podařilo téměř zdesetinásobit členskou základnu SS.²⁶ Dalším důležitým momentem v dějinách SS byla tzv. Stenessova krize v létě 1930, kdy jednotky SA pod vedením Waltera Stennesse, nespokojené s výběrem osob na kandidátní listiny do voleb do Říšského sněmu, zaútočily na budovy

---

²⁴ HÖHNE, Heinz, *SS. Elita ve stínu smrti*, Praha 2012, s. 23-27; Tato publikace je dle mého soudu extrémním případem české schopnosti ještě zvyšovat skluz české historiografie za evropskou, neboť i přes velkou antikvovanost tohoto díla, které vyšlo v Německu v roce 1967, tedy před 46 lety (!), vydalo nakladatelství Grada překlad knihy na českém trhu. Již změna jména titulu, v originále *Der Orden unter dem Totenkopf. Die Geschichte der SS*, na *SS. Elita ve stínu smrti* ovšem napovídá, že šlo zřejmě o "kasovní" edici.

²⁵ Tamtéž, s. 27-29.

²⁶ Z 280 6. ledna 1929 na 2717 30. prosince 1930. Srov. Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde (dále jen BArch), NS 19/2097 - 79. Der Inspekteur für Statistik Tgb.Nr. 25/43 g.Rs. Die Stärke der SS am 31.12.1942 (1. März 1943). V tomto statistickém přehledu je mj. uveden i vývoj počtu členů SS od jejího založení až po konec roku 1942. K těmto číslům je třeba ovšem přistupovat velice opatrně, neboť je zřejmé, že min. pro počátky SS jsou uváděny příliš nízká čísla, která měla zřejmě vyzdvihnout Himmlerovu úlohu při budování SS. Skutečný počet příslušníků SS v lednu 1929 mohl být až o tisícovku vyšší, než uvádí oficiální statistika. Srov. LONGERICH, Peter, Heinrich Himmler. Biographie, München 2008, s. 122; ROTHLÄNDER, op. cit., s. 73.

berlínské župy NSDAP. Pořádek znovu nastolila až policie zalarmovaná příslušníky SS. Za loajalitu během těchto událostí byla SS odměněna větší nezávislostí na SA, neboť díky Hitlerovu nařízení z listopadu 1930 nemohlo velení SA zasahovat do vnitřních záležitostí SS a žádný důstojník SA nemohl dávat rozkazy SS. Říšský vůdce SS Heinrich Himmler byl sice i nadále formálně podřízen šéfovi SA, ale koncem roku 1930 skončila dominance a kontrola SA nad SS.²⁷ Odrazem těchto událostí bylo i zavedení typické černé uniformy pro příslušníky SS, díky které se odlišovali od hnědokošiláčů z SA.²⁸

Počet členů SS v následujících letech dramaticky rostl a z organizace se postupem času stala stranická policie hledající protivníky uvnitř strany i mimo ni. Šéfem tajné služby SS se stal bývalý námořní důstojník Reinhard Heydrich, která později vešla ve známost jako Sicherheitsdienst (SD) - bezpečnostní služba.²⁹ Po nástupu nacistů k moci v lednu 1933 vzrostla moc SS díky postupnému podřizování politických policií jednotlivých spolkových států Heinrichu Himmlerovi, nicméně její skutečný mocenský vzestup začal až v souvislosti s vyvražděním špiček SA během tzv. noci dlouhých nožů v červnu 1934.

---

²⁷ ROTHLÄNDER, op. cit., s. 50-51.

²⁸ HÖHNE, op. cit., s. 54.

²⁹ Tamtéž, s. 63.

Členové SS v Rakousku a jejich začlenění do ozbrojených útvarů v Německu

Za počátek vzniku SS v Rakousku lze považovat 1. leden 1930, kdy říšský vůdce SS Heinrich Himmler pověřil tehdejšího SA-Sturmführera³⁰ (poručíka) Waltera Turzu organizováním SS ve Vídni a rozkázal zřízení jednotek SS v Linci, Vídni, Klagenfurtu a eventuálně ve Štýrském Hradci. Se vznikem vídeňského *SS-Sturmu*³¹ 77 v březnu 1930 přišla na svět první formace *Schutzstaffel* v Rakousku.³² Rakouská SS, stejně jako tamější NSDAP³³ a další nacionálně socialistické formace, tedy nebyla nějakou samostatnou organizací, nýbrž od počátku nedílnou součástí SS v Říši.

V následujících letech se SS v Rakousku postupně rozrůstala. V březnu 1931 se vídeňská rota rozrostla na prapor (*Sturmbann*) a v létě byla v rakouském hlavním městě zformována *11. SS-Standarte* (pluk). V Linci vznikla *37. SS-Standarte* (Horní Rakousy, Salzbursko a Tyrolsko), ve Štýrském Hradci *38. SS-Standarte* (Štýrsko, Korutany) a v Kremži *52. SS-Standarte* (Dolní Rakousy). Do července 1934, kdy nacisté provedli puč proti autoritativnímu kancléři Engelbertu Dollfusovi, vzniklo celkem 8 pluků, které byly po 4 rozděleny mezi 2 úseky SS (*SS-Abschnitt*), které dohromady tvořili vrchní úsek SS "*Donau*" (*SS-Oberabschnitt Donau*)³⁴, jehož šéf byl podřízen přímo říšskému vůdci SS.

Mezi příslušníky těchto pluků lze nalézt řadu mužů, kteří později získali vysoká vyznamenání v divizi "Das Reich" či divizí jen prošli a byli vyznamenáni v jiných jednotkách. V *11. SS-Standarte* sloužil Friedrich Holzer, v *37.* Fritz von Scholz, v *38.* působili Vinzenz Kaiser a Sylvester Stadler a členy *52. SS-Standarty* byli Gustav Braun, Friedrich Herzig, Wilhelm Kment či Dr. Ludwig Rameis.³⁵

Kvůli teroristickým aktivitám obou paramilitaristických odnoží NSDAP byla strana v Rakousku v červnu 1933 zakázána a tisíce příslušníků SA a SS utekly do Německa. Další

---

³⁰ Od dubna 1929 byla SA zavázána, aby pro vybudování nových útvarů SS předala své tehdy ještě podřízené organizaci 1 důstojníka a 6 až 12 mužů. Srov. ROTHLÄNDER, op. cit., s. 22.

³¹ "Sturm" byl v nacistických paramilitaristických organizací ekvivalentem roty. I další vojenské útvary měly své ekvivalenty a od těchto označení pocházelo také označení hodností: Sturmführer - velitel roty.

³² ROTHLÄNDER, op. cit., s. 21.

³³ K působení NSDAP v Rakousku srov. např. CARSTENS, F. L., Faschismus in Österreich. Von Schönerer zu Hitler, München 1977.

³⁴ ROTHLÄNDER, op. cit., s. 44, 46 a 415.

³⁵ BArch, bývalé Berlin Document Center (dále jen BDC), SS-Offiziersakt (dále jen SSO): Friedrich Holzer, Fritz von Scholz, Vinzenz Kaiser, Sylvester Stadler, Gustav Braun, Friedrich Herzig, Wilhelm Kment a Ludwig Rameis. V uvedených plucích sloužili i další příslušníci divize "Das Reich", bohužel ne ve všech osobních složkách je uvedeno číslo konkrétního pluku.

tisíce následovaly po nezdařeném puči v červenci 1934. Zbylí členové působili v ilegalitě až do Anšlusu Rakouska v březnu 1938, kdy byly jednotky SS znovu zformovány a vytvořena nová velitelská síť.³⁶

Po masovém útěku rakouských nacionálních socialistů do Německa začaly tamější úřady uprchlíky shromažďovat na vybraných místech. Příslušníci SS nejprve pomáhali střežit koncentrační tábor Dachau, posléze byli v polovině července 1933 přeloženi do tábora Lechfeld u Augsburgu, kde velení SA budovalo ze svých příslušníků tzv. "rakouskou legii" ("*Österreichische Legion*"), která se měla podílet na případném vpádu Německa do Rakouska.³⁷

Následující měsíce ovšem ukázaly, že umístění příslušníků SA a SS do jednoho tábora nebylo šťastné řešení. Konflikty mezi oběma paravojenskými formacemi NSDAP se stávaly čím dál tím vyhrcovanější, a tak byli rakouští esesmani v listopadu 1933 znovu přeloženi a znovu do Dachau, tentokrát do nově zřízeného pomocného závodního tábora SS (*SS-Hilfswerkslager*).³⁸ Ten spadl do pravomoci sběrného úřadu SS (*SS-Sammelstelle*), který byl vytvořen z vrchního úseku SS "Donau." Do září 1934 byl tábor v Dachau rozpuštěn a místo něj vytvořila *SS-Sammelstelle* dvě roty, *SS-Sturm I* v táboře SS Waischenfeld (*SS-Lager Waischenfeld*) v Horních Francích a *SS-Sturm II* v táboře SS Ranis (*SS-Lager Ranis*) v Durynsku, dále pomocný závodní tábor II (*Hilfswerkslager II*) ve Schleißheimu u Dachau a konečně jakožto "aktivní prapor" ("*aktives Bataillon*") byl zformován *SS-Sturmabteilung II/SS 1*.³⁹ Nejdůležitějším výtvozem těchto organizačních změn byl právě "aktivní prapor", který byl od počátku budován jako součást nově vznikajících vojenských jednotek SS, tzv. jednotek zvláštního určení (*SS-Verfügungstruppe*, SS-VT).

Po převzetí moci nacionálními socialisty v Německu se říšský vůdce SS Heinrich Himmler soustředil na upevnění a rozšíření mocenské pozice své organizace. V prvních dvou letech se mu podařilo ovládnout tajnou politickou policii (*Gestapo*) a současně usiloval o vytvoření stálých, politicky spolehlivých vojenských útvarů jako protiváhu apolitickému *Reichswehru* (od 1935 *Wehrmacht*). Jako první vznikla Hitlerova osobní tělesná stráž, tzv. *Stabswache*, později přejmenovaná na *Leibstandarte SS Adolf Hitler* (LSSAH). Dále bylo po celém Německu zformováno pět tzv. *politische Bereitschaften* ("politické pohotovosti"), což

---

³⁶ ROTHLÄNDER, op. cit., s. 359n.

³⁷ Tamtéž, s. 486; podrobně k rakouské legii srov. SCHAFRANEK, Hans, *Söldner für den Anschluss. Die Österreichische Legion*, Wien 2011.

³⁸ SCHAFRANEK, op. cit., s. 37-39.

³⁹ ROTHLÄNDER, op. cit., s. 497-498; *SS-Sturmabteilung II/SS 1* znamenal ve vojenské terminologii II. prapor 1. pluku.

byly zásahové oddíly až do velikosti praporu, a nelze zapomenout ani na tzv. strážní svazy SS (*SS-Wachverbände*) zodpovídající za střežení koncentračních táborů.⁴⁰

Ze začátku ovšem musel Himmler vůči nedůvěřivému *Reichswehru* postupovat dosti opatrně, obzvlášť vzhledem ke stále trvající podřízenosti SS vůči SA. Události spojené s odstraněním špiček SA, tzv. nocí dlouhých nožů, ale radikálně změnily situaci. Na jejich likvidaci se podílela jak "Leibstandarte", tak *Politische Bereitschaften* s příslušníky *SS-Wachverbände*. Účastí na těchto vraždách příslušníci SS Hitlerovi demonstrovali svoji loajalitu a dokázali, že v případě potřeby se nebudou štítit žádného úkolu.⁴¹ Za "odměnu" byla SS povýšena na samostatnou organizaci uvnitř NSDAP a cesta k formální legalizaci jejich vojenských útvarů byla otevřena.

Výnosem z 24. září 1934 velení německé armády povolilo vznik již zmiňovaných *SS-Verfügungstruppe*, po zkušenostech s SA a její snahou o vytvoření miliční armády (*Milizheer*) se ale zároveň snažilo jasně vymezit hranice úkolů SS-VT a omezit jejich velikost na tři pěší pluky a jeden spojovací prapor (*Nachrichtenabteilung*). Pro vybudování SS-VT posloužily jako základ *politische Bereitschaften* s LSSAH, zatímco *SS-Wachverbände* si až do počátku 2. světové války udržely své samostatné postavení. SS se tak rozčlenila na tři základní složky: na tzv. všeobecné SS (*Allgemeine SS*, A-SS⁴²), *SS-Verfügungstruppe* a *SS-Wachverbände*, které se později přeorganizovaly na tzv. svazy smrtihlavů SS (*SS-Totenkopfsverbände*, SS-TV).⁴³

V následujících letech se Himmlerovi i přes odpor Wehrmachtu podařilo prosadit určité rozšíření SS-VT⁴⁴, takže vznikl i ženijní prapor SS (*SS-Pioniersturmbann*), *SS-Sturmbann "N"* (*Nürnberg*), který se později proměnil na protitankový prapor SS (*SS-Panzerabwehr-Abteilung*), průzkumný prapor SS (*SS-Aukklärungsabteilung*), dělostřelecký

---

⁴⁰ WEGNER, op. cit., s. 79n.

⁴¹ HÖHNE, op. cit., s. 358.

⁴² Příslušníci A-SS vykonávali svoji službu honorárně (*ehrenamtlich*), to jest bezplatně (*unentgeltlich*), na rozdíl od členů SS-VT, kteří ji vykonávali profesionálně (*hauptamtlich*) a za kterou dostávali žold.

⁴³ ROHRKAMP, op. cit., s. 162n.; Od poslední předválečné reorganizace v roce 1937 se jednotky SS-TV sestávaly ze tří pluků (*Standarten*). "Oberbayern" v Dachau, "Brandenburg" v Sachsenhausenu a "Thüringen" v Buchenwaldu. Po anšlusu Rakouska přibyl ještě čtvrtý pluk "Ostmark" v Mauthausenu. Srov. STEIN, op. cit., s. xxxiii. Ze vzorku 48 vysoce vyznamenaných příslušníků divize "Das Reich" zahájili Josef Brunner i Wilhelm Kaupa svoji službu u SS právě u jednotek SS-TV, konkrétně u *SS-Totenkopfstandarte 1 "Oberbayern."* BArch, BDC, SS-Mannschaftsakten (dále jen SM): Josef Brunner a Wilhelm Kaupa.

⁴⁴ Období mezi 24. zářím 1934 a vypuknutím války bylo z hlediska vývoje ozbrojených SS nesmírně komplikované a jeho vylíčení přesahuje možnosti této práce. Detailní popis těchto událostí lze nalézt v pracích Reného Rohrkampa a Bernda Wegnera. Srov. ROHRKAMP, op. cit., s. 155-265; WEGNER, op. cit., s. 79-132.

pluk SS (*SS-Artillerie-Standarte*) a několik menších jednotek.⁴⁵ Svého cíle, vytvoření kompletní divize, ale Himmler dosáhl až po ukončení tažení v Polsku.⁴⁶

Nejdůležitější součástí SS-VT byly od začátku tři pěší pluky, mezi kterými si jako Hitlerova tělesná stráž udržela do značné míry autonomní statut "Leibstandarte." Zbývají dva pluky, nesoucí původně označení *SS-Standarte 1* a *SS-Standarte 2*, obdržely v letech 1935 a 1936 čestné názvy "Deutschland" a "Germania."⁴⁷

Nás bude zajímat především pluk "Deutschland", neboť právě do jeho sestavy byl začleněn z Rakušanů složený *SS-Sturmabteilung II*, který se začal formovat hned po vzniku SS-VT 24. září 1934. Na konci ledna 1935 se v praporu nacházelo 1545 Rakušanů. Jejich stávající hodnosti jakožto členů A-SS ovšem neměly v SS-VT žádnou platnost. Důstojník A-SS tak mohl být do SS-VT přijat jen jako řadový voják. Nicméně se započítával dřívější vojenský výcvik, ať už bývalé rakousko-uherské armády či rakouského *Bundesheeru*.⁴⁸ To byl i případ bývalého c. a k. nadporučíka Fritze von Scholze, který tak již 30. ledna 1935 získal zpět svoji staronovou hodnost.⁴⁹ Von Scholz byl ale mezi Rakušany v praporu spíše výjimkou, díky čemuž byli prakticky všichni důstojníci jednotky říšskými Němci. Noví rakouští důstojníci většinou vzešli až z důstojnických škol (*Junkerschulen*) SS-VT. Možnost stát se profesním důstojníkem znamenala pro mnohé Rakušany šanci na nový sociální vzestup, neboť na rozdíl od důstojnických škol Wehrmachtu byli do *Junkerschulen* přijímání uchazeči bez ohledu na svoje sociální postavení.⁵⁰ První rakouští důstojníci-čekatelé (*Führeranwärter*) byli odveleni na 2. kurz v *SS-Junkerschule Bad Tölz* koncem dubna 1935.⁵¹ Mezi nimi se nacházela i pozdější nejvýznamnější rakouská osobnost divize "Das Reich" Sylvester Stadler či Wilhelm Kment, od září 1943 styčný důstojník SS při Personální kanceláři armády (*Heerespersonalamt*, HPA).⁵²

Rakušané setrvali ve druhém praporu pluku "Deutschland" až do jara roku 1938, kdy došlo uvnitř SS-VT k jedné významné změně. Po anšlusu Rakouska, na kterém se *Standarte* podílela, bylo rozhodnuto o vybudování nového pluku, jehož stavy měly být naplněny rakouskými rekruty. Nový pluk nesl původně označení *SS-Standarte 3*, v září 1938 však obdržel čestný název "Der Führer." Jako základ *Standarty* posloužil převážně "rakouský"

⁴⁵ WEIDINGER Otto, *Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division "Das Reich"; die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS, Band I: 1934-1939*, Osnabrück 1967, s. 84-116.

⁴⁶ WEGNER, op. cit., s. 87 a 126.

⁴⁷ WEIDINGER, *Division Das Reich, Band I*, op. cit., s. 17n.

⁴⁸ ROTHLÄNDER, op. cit., s. 519-520.

⁴⁹ BArch, BDC, SSO: Fritz von Scholz.

⁵⁰ MATTSON, op. cit., s.18. Srov. rovněž kapitolu o sociální struktuře vysoce vyznamenaných příslušníků divize.

⁵¹ WEIDINGER, *Division Das Reich, Band I*, op. cit., s. 28.

⁵² BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler a Wilhelm Kment.

*II/SS "D"*⁵³, který byl přeložen do Vídně jako *I/SS 3*. Druhý prapor byl umístěn ve Štýrském Hradci a jeho velení převzal již zmiňovaný Fritz von Scholz, který byl v novém pluku jedním z nemnoha rakouských důstojníků. Třetí prapor byl dislokován v Klagenfurtu a velitelství pluku se, stejně jako velitelství I. praporu, nacházelo ve Vídni. Všichni nováčkové byli dobrovolníci, kteří se hlásili v takových počtech, že německé velení nemělo sebemenší problém s naplněním předepsaných stavů.⁵⁴ V prosinci 1938 měl pluk ve svých řadách 2418 mužů.⁵⁵

Právě pluk "Der Führer" byl největší "zásobárnou" Rakušanů v divizi "Das Reich", vzešlo z něj nejvíce vyznamenaných Rakušanů a byl to jediný útvar divize, ve kterém byly v průběhu druhé světové války obsazeny vysoké posty rakouskými důstojníky. Byla to jedna z nejlepších jednotek *Waffen-SS*, která se ovšem také během své krátké existence dopustila řady těžkých válečných zločinů.

SS-Standarte "Der Führer" se společně se svými sesterskými pluky účastnila okupace Sudet v září 1938 stejně jako obsazení zbytku Čech v březnu 1939. Na rozdíl od nich a dalších jednotek *SS-Verfügungstruppe* se ale nepodílela na německé invazi do Polska. Od července 1939 vykonávala *Standarte* funkci strážního pluku "Prag" (*Wachregiment Prag*) v protektorátu. Krátce po vypuknutí války byla přesunuta na tzv. Siegfriedovu linii (*Westwall*), systém opevnění, který měl chránit Německo před napadením ze západu. Tam se pluk zdržel jen pár týdnů a již na začátku října se přesunul opět do protektorátu, tentokrát do *Truppenübungsplatz Brdy-Wald*⁵⁶, což byl bývalý československý vojenský újezd Brdy.

---

⁵³ Zkratka a znak pro pluk "Deutschland". Pluk "Germania" měl zkratku "G", pluk "Der Führer" se zkracoval na "DF". Tyto znaky měli příslušníci pluků na svých výložkách. Srov. fotografie některých příslušníků v příloze na konci práce.

⁵⁴ LUCAS, James, *Das Reich. The Military Role of the 2nd SS Division*, London 1991, s. 24-25. WEIDINGER, *Division Das Reich*, Band I, op. cit., s. 79-80. Podrobné a zároveň tendenční dějiny pluku "Der Führer" zmapoval jeho poslední velitel a "oficiální" historiograf divize "Das Reich" Otto Weidinger. Srov. WEIDINGER, Otto, *Comrades to the End. The 4th SS Panzer-Grenadier Regiment "Der Führer" 1938-1945*, Atglen 1998.

⁵⁵ WEGNER, op. cit., s. 104.

⁵⁶ WEIDINGER, Otto, *Division Das Reich*, Band I, op. cit., s. 81-84.

2. tanková divize SS "Das Reich"⁵⁷

Od 10. října 1939 se jednotky SS-VT s výjimkou LSSAH začaly shromažďovat na *Truppenübungsplatz Brdy-Wald*, kde se sloučily do tzv. divize zvláštního určení SS (*SS-Verfügungsddivision*).⁵⁸ Společně s plukem "Leibstandarte" a z pluků SS-TV nově zformovanou divizí "Totenkopf" vytvořily tyto jednotky základ organizace, která se od konce roku 1939 začala nazývala *Waffen-SS*.⁵⁹

S 21 005 muži⁶⁰ ve svých řadách se divize zúčastnila německého tažení na Západě. V květnu byla součástí jednotek podílejících se na dobytí Holandska, během kterého se obzvláště vyznamenal pluk "Der Führer", v červnu bojovala divize ve Francii. Po ukončení nasazení na Západě obdrželo prvních pět příslušníků *SS-Verfügungsddivision* rytířský kříž, nejvyšší německé vojenské vyznamenání.⁶¹ Mezi těmito muži byl i SS-Hauptscharführer Ludwig Kepplinger, první Rakušan a zároveň první poddůstojník *Waffen-SS*, který získal tuto vysokou poctu.

Následující měsíce strávila divize v okupovaném Nizozemsku a Francii. Během této doby opustil divizi pluk "Germania", aby vytvořil základ pro novou divizi "Wiking." Současně obdržela *SS-Verfügungsddivision* označení *SS-Division Deutschland*. Jelikož se tak již jmenoval divizní pluk, došlo krátce nato k dalšímu přejmenování na *SS-Division Reich* (*mot.*⁶²) a v znovu roce 1942 na "Das Reich."⁶³ Po okupační službě v západní Evropě se divize podílela na útoku na Jugoslávii v dubnu 1941. "Das Reich" zde získala slávu dobytím hlavního města Bělehradu, které obsadil pomocí válečné lsti s pouhou hrstkou mužů SS-Hauptsturmführer Fritz Klingenberg.⁶⁴

V červnu 1941 se motorizovaná pěší divize "Reich" zapojila do operace Barbarossa, německé invaze do Sovětského svazu. V rámci skupiny armád Střed se divize probjovala až

---

⁵⁷ K dějinám divize "Das Reich" existuje několik publikací, bohužel se ale jedná buď o populárně naučné práce, které mají často adorační charakter, nebo jde o vyloženě tendenční díla. Do druhé kategorie spadá i "oficiální" pětisvazková historie divize napsaná jejím bývalým prominentním důstojníkem Ottou Weidingerem. Srov. WEIDINGER, Otto, *Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division "Das Reich"; die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS*, 5 Bände, Osnabrück 1967-1982; Do první kategorie lze zařadit publikace již zmiňovaných anglosaských autorů Jamese Lucase a Gregoryho L. Mattsona.

⁵⁸ WEIDINGER, *Division Das Reich*, Band I, op. cit., s. 320.

⁵⁹ Podrobně ke slučování ozbrojených formací SS do *Waffen-SS* stejně jako ke genezi tohoto pojmu srov. ROHRKAMP, op. cit., 266-301.

⁶⁰ BArch NS 19/3521 - 238.

⁶¹ MATTSON, op. cit., s. 60-75.

⁶² Motorizovaná.

⁶³ WEIDINGER, Otto, *Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division "Das Reich"; die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS*, Band II, Osnabrück 1969, s. 314-319.

⁶⁴ LUCAS, op. cit., s. 51-52.

k branám samotné Moskvy, kde ji zastavila ruská zima a přinutily ustoupit protiútoky rudé armády. Divize se až do března bránila zuřivým ruským útokům, kdy byla stažena z fronty a odeslána do Francie k doplnění stavů. V Rusku zůstala pouze malá bojová skupina (*Kampfgruppe*), i ta ale byla v červnu stažena a připojila se ke zbytku divize ve Francii.⁶⁵ Během svého prvního tažení na východě utrpěla divize těžké ztráty, 14 136 padlých, raněných a nezvěstných.⁶⁶ Pro srovnání, v okamžiku zahájení operace Barbarossa měla divize 19 021 mužů.⁶⁷

Od dubna do prosince 1942 procházela divize v okupované Francii svojí největší reorganizací, kdy se přeměnila z motorizované pěší divize na divizi pancéřových granátníků⁶⁸ SS "Das Reich." Jednotka obdržela nejmodernější výzbroj a výstroj třetí říše, získala celý tankový pluk, prapor útočných děl⁶⁹, obrněné automobily a III. prapor pluku "Der Führer" byl vybaven obrněnými polopásovými transportéry, díky kterým mohl následovat tanky přímo na bojiště.

V lednu 1943 se divize vrátila na východní frontu, kde se podílela na znovudobytí Charkova, posledního velkého německého vítězství na východní frontě. V létě 1943 se "Das Reich" zúčastnila gigantické bitvy v kurském oblouku.⁷⁰ Divize, vyzbrojená tanky Tiger a Panther, byla na vrcholu svojí moci a ničila sovětské tanky v obrovských počtech. Jen mezi 5. a 17. červencem 1943 jich divize zničila 448⁷¹ a v období od 28. ledna do 3. listopadu 1943 bylo odstřeleno 2005 tanků.⁷² Jubilejní 2000. tank zničil svým tankem Tiger Rakušan SS-Hauptscharführer Hans Soretz. Na podzim 1943 obdržela divize rovněž svoje konečné označení, a to 2. tanková divize SS "Das Reich" (2. *SS-Panzer-Division "Das Reich"*).

---

⁶⁵ YERGER, Mark C., Germann Cross in Gold. Holders of the SS and Police. Volume 1. "Das Reich" Kurt Amlacher to Heinz Lorenz, San José 2003, s. 20.

⁶⁶ BArch, NS 19/1520 SS-Führungshauptamt Kdo.W.-SS, Abt. Ia Tgb. Nr. 4263/42 g. Zusammenstellung der Verluste der SS-Divisionen (1. Juli 1942).

⁶⁷ BArch, NS 19/1653 - 26.

⁶⁸ Divize pancéřových granátníků byla hybridem mezi motorizovanou pěší divizí a tankovou divizí.

⁶⁹ Útočné dělo (*Sturmgeschütz*) byl v podstatě bezvěžový tank s houfnicí nebo dělem původně určený pro podporu pěchoty. Jak se ovšem válečná situace třetí říše neustále zhoršovala, bylo stále častěji používáno k boji proti nepřátelským obrněncům. Prapor útočných děl divize "Das Reich" byl v tomto ohledu velmi úspěšný a vzhledem ke svojí velikosti v ničení nepřátelských tanků procentuelně ještě úspěšnější než divizní tankový pluk.

⁷⁰ Bitva v kurském oblouku v létě 1943 se sestávala ze tří částečně souběžně probíhajících operací: německé ofenzívy "Citadela" (5.-16.7.) a sovětských protiofenzív u Orla (12.7.-18.8.) a Bělgorodu/Charkova (3.-23.8.).

⁷¹ WEIDINGER, Otto, Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division "Das Reich"; die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS, Band IV, Osnabrück 1979, s. 386.

⁷² Vojenský historický archiv (dále jen VHA), fond "Das Reich", karton 12, složka 45, KR-Fernschreiben (3.11.1943). V hlášení o počtu zničených nepřátelských tanků se jistě vyskytovaly nadsazené počty. Když si ovšem uvědomíme, že Sovětský svaz během druhé světové války přišel podle oficiálních údajů o 96 500 tanků, přičemž toto číslo je některými německými i sovětskými historiky pokládáno za podhodnocené, nemusí být německé údaje příliš daleko od pravdy. Srov. DAS DEUTSCHE REICH UND DER ZWEITE WELTKRIEG, Band 8: Die Ostfront 1943/44. Der Krieg im Osten und an den Nebenfronten, hrsg. von Karl Heinz Frieser, München 2007, s. 165.

Za své úspěchy ovšem divize platila vysokými ztrátami, a tak byla v prosinci 1943 stažena z fronty a poslána do jižní Francie k doplnění stavů i výstroje. V Rusku ovšem opět zůstala bojová skupina (*Kampfgruppe*), která se ke zbytku divize připojila až koncem dubna 1944. Jako většina tankových divizí *Waffen-SS* se i divize "Das Reich" zúčastnila bojů v Normandii. Při cestě z jižní Francie na frontu spáchali příslušníci divize řadu válečných zločinů. 9. června pověsili vojáci "Das Reich" ve městě Tulle 99 civilistů a následující den srovnali se zemí vesnici Oradour-sur-Glane a povraždili jejich 642 obyvatel.⁷³

Do Normandie dorazil hlavní kontingent divize koncem června a byla jednou z mála německých tankových divizí bojujících proti americkým vojskům. Kvůli nedostatku motorových vozidel, náhradních dílů a pohonných hmot ale dorazily všechny části divize do Normandie až v srpnu, což snížilo její bojovou hodnotu. Divize se vyhnula obklíčení většiny německých jednotek u Falaise v druhé polovině srpna a sama naopak pomohla svými akcemi uprchnout řadě útvarů z tohoto obklíčení.⁷⁴

Po ústupu z Francie byla divize součástí sil podílejících se na ofenzivě v Ardenách. Po jejím krachu se "Das Reich" v únoru 1945 přesunula do Maďarska, kde se zúčastnila poslední německé ofenzivy na východní frontě - operaci Jarní probuzení (*Frühlingserwachen*). I přes omezené úspěchy (17. března 1945 zničila divize svůj 3000. tank od roku 1943⁷⁵) se i tato ofenzíva zhroutila a od té doby divize už jen ustupovala. Na konci války se divize rozpadla na řadu samostatných útvarů, které postupně vešly do amerického zajetí v Rakousku a Německu. Pluk "Der Führer" ovšem ještě stihl zasáhnout do Pražského povstání a podílel se na evakuaci části německého obyvatelstva z Prahy.⁷⁶ 9. května 1945 se pluk vzdal americkým jednotkám u Rokycan.⁷⁷

---

⁷³ Blíže k těmto událostem v kapitole o válečných zločinech divize.

⁷⁴ <http://home.swipnet.se/normandy/gerob/pzdiv/2sspzdiv.html>; přístup 4. května 2013.

⁷⁵ WEIDINGER, Otto, *Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division "Das Reich"; die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS*, Band V, Osnabrück 1982, s. 459.

⁷⁶ Příslušníci *Waffen-SS* v průběhu Pražského povstání povraždili mnoha desítek civilistů. Většinou se jednalo o vojáky z výcvikového prostoru SS "Böhmen" na Benešovsku, resp. o esesmany z výcvikového prostoru v Milovicích. Lze předpokládat, že se na represáliích vůči civilnímu obyvatelstvu alespoň částečně podíleli i muži z pluku "Der Führer." Podařilo se mi ovšem dohledat pouze jeden konkrétní případ. Příslušníci pluku 7. května na dnešní Zenklově třídě "omylem" zastřelili několik mužů. Srov. KOKOŠKA, Stanislav, Praha v květnu 1945. *Historie jednoho povstání*, Praha 2005 s. 174.

⁷⁷ WEIDINGER, *Comrades*, op. cit., s. 419.

Rakušané v útvech 2. tankové divize SS "Das Reich"

Po stručném představení vývoje a nasazení divize "Das Reich" zaměříme nyní naši pozornost na působení Rakušanů v této jednotce. Jak si postupně ukážeme, Rakušané rozhodně nesloužili jen ve svém "domovském" pluku "Der Führer", nýbrž bychom našli jejich zastoupení prakticky ve všech divizních útvech. Než však přikročíme k této analýze, podívejme se nejprve na zastoupení Rakušanů ve *Waffen-SS* celkově.

Podle rakouského historika Lothara Höbelta pocházelo z tehdejší "východní marky" ("Ostmark") 67 000 příslušníků *Waffen-SS*. Jak k tomuto číslu dospěl, zůstává ale jeho tajemství, neboť ve svém článku neuvádí zdroj.⁷⁸ Stejně číslo uvádí ve své knize další rakouský historik Bertrand Michael Buchmann.⁷⁹ I on ale bez uvedení zdroje. Berme proto výše uvedené číslo s určitou rezervou.

Během druhé světové války prošlo službou u *Waffen-SS* celkem více jak 900 000 mužů. Z území Říše jich pocházelo 400 000, mezi nimi zmiňovaných 67 000 Rakušanů, 310 000 byli *Volksdeutsche* a 200 000 příslušníků neněmeckých národů: Lotyši, Estonci, Vlámové, Nizozemci, Norové, Dánové atd.⁸⁰ Tato čísla jasně dokazují vysokou míru internacionality *Waffen-SS*. Ještě zajímavější jsou při srovnání s údaji z pozoruhodné knihy Rüdiger Overmance o německých ztrátách z druhé světové války. Podle jeho zjištění byla úmrtnost rakouských příslušníků Wehrmachtu výrazně nižší než u jejich německých kolegů, obzvláště těch, kteří pocházeli z tzv. bývalých východních území (*ehemalige Ostgebiete*). Dle dalšího Overmansovu zjištění zahynulo během války 10 033 rakouských vojáků *Waffen-SS*.⁸¹ Srovnáme-li počet padlých Rakušanů s celkovým počtem Rakušanů ve *Waffen-SS* a počet padlých příslušníků *Waffen-SS* s celkovým počtem vojáků v této organizaci, dospějeme opět ke zjištění, že Rakušané měli i v této organizaci výrazně nižší ztráty.

Tabulka 1	Počet příslušníků	Padlí	Padlí v %
<i>Waffen-SS</i> celkově	900000	314000	34
Rakušané	67000	10030	15

⁷⁸ HÖBELT, op. cit., s. 429.

⁷⁹ BUCHMANN, op. cit., s. 87.

⁸⁰ Tamtéž. Účast desetitisíců zahraničních vojáků, včetně těch ze západní a severní Evropy, patří v rámci *Waffen-SS* k nejzajímavějším fenoménům. Touto tematikou se v jedné ze svých knih zabýval i český historik Miroslav Tejchman. Srov. týž. Ve službách Třetí říše. Hitlerovy zahraniční jednotky, Praha 1999.

⁸¹ OVERMANS, Rüdiger, Deutsche militärische Verluste im Zweiten Weltkrieg, München, Oldenburg 1999, s. 246-248, 260.

Je třeba znovu připomenout, že číslo 67 000 je spíše orientační. I tak je ale rozdíl v počtu padlých natolik výrazný, že není pochyb o opětovné nízké rakouské úmrtnosti.

Bohužel ale scházejí prameny k tomu, abychom dokázali určit, kolik Rakušanů v tu kterou dobu sloužilo u konkrétní divize či kolik Rakušanů padlo v té či oné jednotce. Vzhledem k velice dynamickému vývoji *Waffen-SS*, nemalým ztrátám a obrovské fluktuaci vojáků mezi jednotlivými útvary by ovšem vypracování takových statistických přehledů, obzvláště v druhé polovině války, bylo prakticky nemožné. O to větší cenu má tak dokument, který v květnu 1940 vyhotovil Doplňovací úřad *Waffen-SS* (*Ergänzungsamt der Waffen-SS*). Jedná se o přehled zeměpisného původu a věkové struktury příslušníků všech útvarů *Waffen-SS* s výjimkou "Leibstandarte", datovaný k 1. květnu 1940. Podle tohoto dokumentu sloužilo tehdy u *Waffen-SS* 14 695 Rakušanů. Nás bude pochopitelně nejvíce zajímat počet Rakušanů v divizi "Das Reich." Ta měla 21 005 vojáků, z nichž 3 319 pocházelo z Rakouska, to jest 15,8 %.⁸²

Jelikož se žádný další podobný dokument s největší pravděpodobností nedochoval, lze jen odhadovat, jak se vyvíjel počet rakouských příslušníků divize. V letech 1941-1942 zřejmě došlo k mírnému zvýšení zastoupení Rakušanů v souvislosti se začleněním dvou pluků z *Totenkopfverbände*.⁸³ Na konci roku 1940 rozšířila řady divize *11. SS-Totenkopfstandarte* jako náhrada za pluk "Germania", jejíž část byla zformována v Linci v roce 1939, a která se posléze přejmenovala na 11. motorizovaný pěší pluk SS (*SS-Infanterie-Rgt. 11 /mot./*). V roce 1941 byl ale pluk rozpuštěn a jeho příslušníci rozděleni do jiných divizních jednotek.⁸⁴ Výraznější injekci rakouských vojáků získala divize zřejmě až v dubnu 1942 absorbováním zbytků 4. motorizovaného pěšího pluku SS (*SS-Infanterie-Reg. 4/mot./*), což byla bývalá *4. SS-Totenkopfstandarte "Ostmark."* Zbytky tohoto pluku vytvořily štáb a II. prapor nově vzniklého pluku "Langemarck."⁸⁵ Ten měl ovšem jen krátkou životnost, neboť v souvislosti s další divizní reorganizací byl "Langemarck" v říjnu 1942 rozpuštěn. Jeho štáb se stal štábem

---

⁸² BArch NS 19/3521 - 238-240.

⁸³ Po vypuknutí války došlo ke krátkodobému rozmachu útvarů SS-TV. Vznikla celá řada nových pluků (*Standarten*), mezi nimi i *11. SS-Totenkopfstandarte*. Na přelomu let 1940/1941 byly ale buď zrušeny, nebo přetvořeny na motorizované pěší pluky a začleněny do *Waffen-SS*. Blíže k těmto útvarům srov. KAŇÁK, Peter, VAJSKEBR, Jan, *Od Polizeiverstärkung k verstärkte SS-Totenkopfstandarten*. Geneze a nasazení specifického druhu represivních a okupačních jednotek SS v letech 1933–1941, in: *Securitas Imperii*, r. 15, 2009, č. 1, s. 42-97.

⁸⁴ *DIE DEUTSCHEN DIVISIONEN 1939-1945. Heer / Landgestützte Kriegsmarine / Luftwaffe / Waffen-SS. Band I: Die Divisionen 1-5*, hrsg. von Peter Schmitz, Klaus-Jürgen Thies, Günter Wegmann und Christian Zweig, Osnabrück 1993, s. 157. Mýlně je zde ovšem uveden rok rozpuštění pluku. Má být 1941 a ne 1942.

⁸⁵ Tamtéž.

nově zřízeného tankového pluku a jeho II. prapor byl pod stejným označením začleněn rovněž do tankového pluku.⁸⁶

Byl-li procentuální podíl Rakušanů v divizi "Das Reich" v květnu 1940 15,8 %, nelze příliš předpokládat, že by toto číslo v následujících letech nějak dramaticky vzrostlo, a to ani v souvislosti s připojením zmiňovaných dvou pluků, které byly původně zformovány z rakouských rekrutů. Bylo by totiž mylné přikládat této posile větší význam. 11. SS-*Totenkopfstandarte* byla složena z Rakušanů jen z menší části, a pokud jde o 4. SS-*Totenkopfstandarte* "Ostmark", ta byla v rámci 2. motorizované pěší brigády SS (2. SS-*Infanterie-Brigade /mot./*) nasazena na východní frontě a utrpěla zde nemalé ztráty.⁸⁷ Zůstává tedy otázkou, kolik se v tomto pluku ještě nacházelo Rakušanů po stažení z fronty a jeho začlenění do "Das Reich." Jak si ukážeme v případě národnostního složení II. praporu tankového pluku (který byl vytvořen ze zbytků *Totenkopfstandarte* "Ostmark"), příliš mnoho jich v řadách tohoto regimentu nezůstalo.⁸⁸

Jak válka trvala déle a déle, ztráty neustále rostly a docházelo k budování stále nových útvarů *Waffen-SS*, tak i počet Rakušanů v divizi musel zákonitě klesnout, a to nejpozději od poloviny roku 1943, s velkou pravděpodobností však už dříve. Sice může být argumentováno, že díky nízkým počtu padlých zůstal počet Rakušanů přibližně na stejné úrovni, při bližším pohledu tomu ale tak nebylo. Divize *Heer* byly budovány na regionálním principu a díky branné povinnosti tak vojáci daného vojenského branného obvodu (*Wehrkreis*) odcházeli většinou do divizí, které v něm byly vybudovány. To byl i případ 253. rýnsko-vestfálské pěší divize, která byla po celou dobu války naplňována z území dnešní německé spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko.⁸⁹ Něco podobného ale nebylo v případě *Waffen-SS* možné. SS-VT, resp. *Waffen-SS* byly zhruba do roku 1942 budovány na dobrovolnickém principu. Do doby, než vypukla válka, resp. než Německo zahájilo invazi do Sovětského svazu, to na pokrytí úbytků a ztrát stačilo. Aby naplnilo své útvary dostatečným počtem mužů, verbovalo velení SS své muže po celém Německu, pouze pluky "Deutschland", "Germania" a "Der Führer" přijímaly uchazeče podle jejich místa bydliště. "Germania" ze západního a severozápadního Německa, "Deutschland" z jižního Německa a "Der Führer" z "východní marky." V případě posledně jmenovaného ale ani od začátku jeho existence nemůžeme tvrdit,

---

⁸⁶ WEIDINGER, Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division "Das Reich"; die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS, Band III, Osnabrück 1973 s. 445.

⁸⁷ KLIETMANN, Karl G., Die Waffen-SS. Eine Dokumentation, Osnabrück 1965, s. 313-314.

⁸⁸ Srov. podkapitulu o Rakušanech v tankovém pluku divize.

⁸⁹ RASS, Christoph, „Menschenmaterial“: Deutsche Soldaten an der Ostfront. Innenansichten einer Infanteriedivision 1939–1945, Paderborn, 2003, s. 101-103.

že byl 100 % "rakouský", neboť důstojnické a poddůstojnické kádry byly tvořeny převážně Němci. Když v říjnu 1939 vznikla z útvarů SS-VT *SS-Verfügungsdivision*, pocházeli její příslušníci ze všech koutů třetí říše, a to samé platilo i pro nově vzniklé divize "Totenkopf" a "Polizei."⁹⁰ Můžeme si položit otázku, jak dlouho se dařilo ve třech zmiňovaných plucích udržovat relativní regionální soudržnost. Soudě podle dochovaných EKV k pluk "Deutschland" a "Der Führer" nepříliš dlouhou dobu a vzala za své již v prvních letech války.⁹¹

Regionální soudržnost se musela otřást už v momentě, kdy se mimo nejstarších jednotek *Waffen-SS* začaly vytvářet nové útvary. Když v druhé polovině roku 1940 začalo budování nové divize "Wiking", tak byla jako její základ použita řada jednotek divize "Das Reich." Celý pluk "Germania", II. prapor dělostřeleckého pluku, 2. rota průzkumného praporu, 3. rota protitankového praporu, rota zdravotníků a rota opravářů.⁹² Mimoto odešlo k nové divizi řada důstojníků z dalších útvarů "Das Reich", jako např. již zmiňovaný držitel rytířského kříže Rakušan Ludwig Kepplinger z pluku "Der Führer" a velitel jeho II. praporu Fritz von Scholz. Divize "Wiking" měla být původně vystavěna na tzv. germánských dobrovolnících z Norska, Dánska, Nizozemska a Flander, tento plán ale zkrachoval na nedostatku zájemců a i na přísných německých přijímacích kritériích, a tak 90 % divize tvořili Němci. Takovéto mohutné "pouštění žilou" už sice divize "Das Reich" v průběhu války nezažila, její členové ovšem odcházeli do nových útvarů permanentně.

Situace v doplňování jednotek *Waffen-SS* se prudce zhoršila po napadení Sovětského svazu. Tisíce mužů padlo, tisíce dalších byli raněni. Zranění některých vojáků byla natolik závažná, že byli další frontové služby zproštěni, a vojáci, jejichž zranění jim neumožňovala zůstat u jednotky, byli posláni na vyléčení do lazaretů, a poté přeloženi k výcvikovým a záložním útvarům, kde zůstali několik měsíců, někdy i několik let.⁹³ I když se každá divize pochopitelně snažila, aby se co nejvíce veteránů vrátilo do jejich řad, vzhledem k celkové válečné situaci se to ale příliš nedařilo. Ztráty, které utrpěly jednotky *Waffen-SS* v Rusku byly

---

⁹⁰ BArch, NS 19/3521 - 238-240.

⁹¹ Srov. podkapitulu o těchto plucích níže.

⁹² WEIDINGER, Division Das Reich, Band II, op. cit., s. 314.

⁹³ Tento trend se dá dobře ilustrovat na řadě vysoce vyznamenaných Rakušanech. Gustav Braun, Friedrich Holzer, Vinzenz Kaiser či Oskar Wolkerstorfer byli v průběhu roku 1943 raněni a poté přeloženi k záložním útvarům a do divize se, s výjimkou Holzera, který na jaře 1944 krátce velel I. praporu tankového pluku, již nikdy nevrátili. Rupert Dangl přišel o ruku na počátku roku 1942 a zbytek války sloužil jako školitel a instruktor v různých výcvikových útvarech. Končetinou ve stejné době ztratil také Wilhelm Kment, který nejprve zamířil do záložního útvaru a později působil ve štábu Heinricha Himmlera a v HPA. Sylvester Stadler byl raněn na podzim 1941, následně více jak půl roku působil jako instruktor na důstojnických školách a do divize se vrátil v červnu 1942. Johann Thaler byl raněn v září 1943, poté působil v Hlavním úřadu SS a do divize se vrátil až na podzim 1944 atd.

tak rozsáhlé⁹⁴, že je bylo možno nahrazovat jen díky obrovskému tlaku na potenciální rekruty, kteří byli mnohdy verbováni pomocí dosti nevybíravých metod. Po formální stránce tak byli dotyční dobrovolníci, ve skutečnosti se o jejich "dobrovolnosti" dalo v řadě případů pochybovat. Od roku 1943 navíc začalo docházelo k masovému rozvoji útvarů *Waffen-SS*, pro které bylo třeba desetitisíce vojáků a které rozhodně nemohly být naplněny jen dobrovolníky. Do nových útvarů byli jistě převeleni také muži naverbovaní v Rakousku, neboť představa, že by velení SS posílalo Rakušany i nadále výhradně do pluku "Der Führer" a do nových jednotek jen Němce, je naprosto nereálná. Za úbytkem Rakušanů v divizi stála bezpochyby i skutečnost, že většina z nich byla na počátku války prostými vojáky. V jejím průběhu se z nich stávali poddůstojníci a z některých důstojníci, kteří posloužili jako velící kádry pro nově formované divize.

V druhé polovině války se navýšení počtu Rakušanů v divizi "Das Reich" z výše uvedených důvodů jeví jako naprosto nereálné, a tak jejich podíl zřejmě nikdy nepřekročil hranici 20 %. Skoro šestnáctiprocentní zastoupení z května 1940 můžeme tedy brát jako určitý vrchol jejich působení v divizi.

Po ohlédnutí se za působení Rakušanů na divizní úrovni můžeme nyní přikročit k analýze jejich jednotlivých součástí. Jelikož nejsou k dispozici obdobné dokumenty jako v případě celé divize, lze rekonstruovat působení Rakušanů v podřízených útvarech jen v určitých časových úsecích a jen v malé části konkrétního útvaru. I tak je ale možné získat neocenitelné údaje, které poskytují zevrubný obraz o nasazení Rakušanů v divizi "Das Reich."

4. pluk pancéřových granátníků SS "Der Führer"⁹⁵

První zkoumanou jednotkou bude logicky ta s největším počtem Rakušanů, pluk "Der Führer." Po skončení tažení na Západě byly štábními důstojníky divize vypracovány tzv. seznamy obsazení důstojnických pozic (*Führerstellenbesetzungslisten*).⁹⁶ Jedná se o soupis všech tehdy u divize sloužících důstojníků. Ne každá důstojnická pozice byla tehdy obsazena a situaci navíc komplikuje fakt, že důstojníci jsou v tomto seznamu uvedeni pouze svými příjmeními a hodností a pochopitelně bez údajů o místě a datu narození. Díky osobním

⁹⁴ Do 1. července 1942 činily ztráty *Waffen-SS* 62 441 padlých, raněných a nezvěstných. Srov. BArch, NS 19/1520. SS-Führungshauptamt. Kdo.W.-SS. Abt. Ia. Tgb.Nr.4263/42 g. Pro srovnání - na konci roku 1938 měly útvary SS-VT a SS-TV dohromady jen 22 718 mužů. Srov. WEGNER, op. cit., s. 210.

⁹⁵ SS-Panzergrenadier-Regiment 4 "Der Führer" - oficiální označení pluku od října 1943.

⁹⁶ VHA, fond "Das Reich", karton 16, složka 59, Stellenbesetzung der SS-V.-Division. Stand: 1.9.1940.

složkám příslušníků SS uložených v berlínském *Bundesarchivu* bylo ale možné do značné míry rekonstruovat národnostní složení⁹⁷ pluku "Der Führer."

Tabulka 2: Důstojníci pluku "Der Führer" k 1.9.1940, n=82		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	47	57,3
Rakušané	12	14,6
Čeští Němci	4	4,9
<i>Volksdeutsche</i>	1	1,2
Nezjištěno	18	22
Celkem	82	100

Jak vidno, v září 1940 se v pluku nacházelo nejméně 12 rakouských důstojníků. Pravděpodobně jich bylo více, ale u řady mužů chybí v jejich složce místo narození a v jiných případech chybí složka úplně. Vzhledem k vysokému počtu osob s nezjištěnou národností nelze tudíž z tohoto přehledu vyvozovat nějaké rozsáhlejší závěry. Mezi 12 zjištěnými Rakušany se ale nacházela řada mužů, kteří udělali u *Waffen-SS* solidní kariéru a získali mnoho vysokých vyznamenání. Velitelem I. praporu byl SS-Obersturmbannführer Fritz von Scholz, který se později proslavil vedením pluku a posléze divize "Nordland", našli bychom zde dva pozdější držitele rytířského kříže, velitele 5. roty Sylvestera Stadlera a ordonančního důstojníka pluku Friedricha Holzera či držitele německého kříže Antona Beinla, Alberta Herbstu, Gustava Brauna a Oskara Wolkerstorfera. Všichni kromě Scholze získali svá vyznamenání během služby u divize "Das Reich."⁹⁸

Po okupační službě v západní Evropě se pluk "Der Führer" stejně jako celá divize účastnil tažení na Balkáně a operace Barbarossa. V březnu, resp. červnu 1942 byla divize stažena z fronty k odpočinku, doplnění a k přezbrojení. Během léta 1942 vznikl další seznam obsazení důstojnických pozic divize.⁹⁹ Na rozdíl od toho ze září 1940 bylo možno v tomto případě identifikovat původ téměř všech důstojníků pluku "Der Führer."

Tabulka 3: Důstojníci pluku "Der Führer" k 10.7.1942, n=92

⁹⁷ Jako "Čeští Němci" jsou označeny osoby narozené a žijící na území dnešní České republiky. Jako "*Volksdeutsche*" jsou označeni osoby německé národnosti žijící mimo území Německa z roku 1937 s výjimkou Rakušanů a českých Němců. Čeští Němci nejsou zahrnuti mezi *Volksdeutsche* z důvodu jejich vysokého výskytu v některých divizních útvech. Proto z nich byla vytvořena speciální kategorie. Pod pojmem "germánští dobrovolníci" se rozumí příslušníci *Waffen-SS* pocházející z Norska, Dánska, Švédska, Nizozemska, Flander a Švýcarska.

⁹⁸ Srov. kapitolu o vysoce vyznamenaných Rakušanech.

⁹⁹ VHA, fond "Das Reich", karton 16, složka 59, Führerstellenbesetzungsliste. Stand v. 10.7.1942.

Původ	Počet	Počet v %
Němci	56	60,9
Rakušané	26	28,3
Čeští Němci	2	2,2
Germánští dobrovolníci	1	1,1
Nezjištěno	7	7,6
Celkem	92	100

S výjimkou von Scholze se v řadách pluku nacházeli všichni jmenovaní Rakušané z předchozího seznamu. Z nově příchozích stojí za zmínku Alfred Lex či Günther Streicek, oba dva později vysoce vyznamenaní příslušníci divize. Rakušané tvořili téměř jednu třetinu všech důstojníků pluku a šlo bezpochyby o nárůst vůči předcházejícímu stavu. Vzhledem k faktu, že se divize v červenci 1942 nacházela teprve na začátku svého doplňování a že řada důstojnických pozic zůstávala neobsazena, lze předpokládat, že počet rakouských důstojníků v pluku do ledna 1943, kdy se divize vrátila na frontu, ještě mírně narostl. Na druhou stranu je třeba podotknout, že během sledovaného období někteří Rakušané pluk opustili a byli přesunuti do jiných jednotek. To byl případ i Antona Beinla a Günthera Streiceka, kteří byli v říjnu 1942 převeleni do nově vzniklého praporu útočných děl (*Sturmgeschützabteilung*).¹⁰⁰

Jak se vyvíjel počet rakouských důstojníků v pluku "Der Führer" v následujících letech lze opět jen odhadovat, neboť podobně podrobné seznamy důstojníků vyhotoveny nebyly. V roce 1943 dosáhl jejich počet zřejmě vrcholu, což se projevilo i na obsazení nejvyšších míst v pluku, a poté došlo v souvislosti s celkovým vývojem války k postupnému poklesu.

V červenci 1943 nechal Heinrich Himmler vypracovat seznam velitelů všech útvarů *Waffen-SS* od praporu výše. Díky tomu je k dispozici přehled všech velitelů pluků a praporů každé divize, včetně divize "Das Reich."¹⁰¹ Pluku "Der Führer" velel SS-Obersturmbannführer Sylvester Stadler, který byl prvním a zároveň i posledním rakouským velitelem tohoto útvaru. Stadler, který předtím velel II. praporu pluku, převzal jeho velení na jaře 1943 po úspěšné německé protiofenzívě na jižním křídle východní fronty a velel mu až do června 1944, kdy byl krátce převelen do rezervy a následně pověřen velením 9. tankové

¹⁰⁰ VHA, fond "Das Reich", karton 70, složka 237, Führerstellenbesetzung der Sturmgeschütz-Abt. 2 SS-Pz.Gren.Div. "Das Reich" (12.12.1942).

¹⁰¹ BArch NS 19/2083 - 7-8 Führerstellenbesetzung SS-Panzer-Grenadier-Division "Das Reich." Přehled je datován k 31. červenci 1943, musel ale být vypracován o několik týdnů dříve, neboť jako velitel praporu stíhačů tanků (*Panzerjägerabteilung*) divize "Das Reich" je uveden SS-Obersturmbannführer Erhard Asbahr, který zemřel 17. července 1943 na následky zranění utrpěného 12. července během bitvy u Prochorovky. Srov. VHA, fond "Das Reich", karton 55, složka 179, Erläuterung zur Führerstellenbesetzung (1.8.1943).

divize SS "Hohenstaufen."¹⁰² Prvnímu i druhému praporu "Der Führer" veleli Němci Hans Opificius a Emil Maitre, ovšem III. prapor vedl Rakušan SS-Sturmbannführer Vinzenz Kaiser. V půlce srpna byl ale Kaiser raněn a na jeho místo nastoupil Němec Helmut Kämpfe. Ve stejnou dobu nahradil Maitreho další Němec Herbert Schulze¹⁰³ a výměnu velitelů praporů zakončil v září Rakušan SS-Hauptsturmführer Alfred Lex, který se ujal velení I./Der Führer.¹⁰⁴

Ve složení Stadler, Lex, Schulze a Kämpfe zůstalo velení pluku "Der Führer" až do stažení divize z fronty v prosinci 1943. V Rusku zůstala pouze bojová skupina (*Kampfgruppe*), kde funkci jednoho ze dvou velitelů praporů zastával Lex. Ostatní 3 muži následovali většinu divize do Francie. Alfred Lex se s nimi ovšem již nikdy neshledal, neboť 11. března 1944 padl během bojů u města Šepetivka (*Schepetowka*) na Ukrajině.¹⁰⁵

Lexe na pozici velitele I./Der Führer vystřídal na jaře 1944 Němec Adolf Diekmann. Po Stadlerově odchodu z funkce velitele pluku v červnu 1944¹⁰⁶ a jeho nahrazení Otto Weidingerem, která na tomto postu sloužil až do konce války, nezůstal mezi nejvyššími veliteli "Der Führer" žádný Rakušan. Teprve v důsledku ztrát, která utrpěla divize během bojů v Normandii, vystoupal na post velitele praporu další Rakušan, jmenovitě SS-Obersturmführer (od 9. listopadu 1944 SS-Hauptsturmführer) Johannes Schulzer, který v srpnu 1944 nahradil v čele II. praporu raněného Herberta Schulzeho.¹⁰⁷ Pokud jde o zbývající dva velitele praporů, ani jeden z nich nepřežil nasazení ve Francii. Kämpfe byl 9. června 1944 zajat a zastřelen francouzskými partyzány. Jeho smrt byla pro Adolfa Diekmanna záminkou pro vyvraždění vesnice Oradour-sur-Glane o den později. Za tento zločin nebyl Diekmann nikdy potrestán, neboť na konci června padl během bojů v Normandii.¹⁰⁸

Johannes Schulzer velel II./Der Führer s menšími přestávkami až do konce války.¹⁰⁹ Jelikož na Kämpfeho a Diekmannovu pozici nastoupili Němci, zůstal Schulzer v pluku "DF" dlouho jediným Rakušanem ve funkci velitele praporu. Teprve 9. dubna 1945 převzal

---

¹⁰² Barch, BDC, SSO: Sylvester Stadler.

¹⁰³ WEIDINGER, Comrades, op. cit., s. 193.

¹⁰⁴ Kdy přesně se Lex ujal velení praporu není jasné, v jeho osobní složce totiž chybí seznam jeho služební dráhy. V záznamech jeho předchůdce je jako den jeho odchodu z funkce I./Der Führer uvedeno 12. září 1943. Srov. Barch, BDC, SSO: Hans Opificius. Právě v této době zřejmě nastoupil na Opificiovo místo Alfred Lex.

¹⁰⁵ BERGER, Ritterkreuzträger mit Nahkampfspace, op. cit., s. 264-267. Jeho jediný bratr, SS-Unterscharführer Ludwig Lex, zemřel na následky zranění 11. října 1942. Srov. tamtéž; Krátce před Lexovou smrtí byly oba dva prapory pancéřových granátníků sloučeny do jednoho a Lex se stal sólovým velitelem. Po jeho smrti jej nahradil další Rakušan Sepp Unterkofler.

¹⁰⁶ WEIDINGER, Comrades, op. cit., s. 300.

¹⁰⁷ YERGER, Mark C., German Cross in Gold. Holders of the SS and Police. Volume 2. "Das Reich" Karl-Heinz Lorenz to Herbert Zimmermann, San José 2005, s. 212.

¹⁰⁸ Srov. kapitulu o válečných zločinech.

¹⁰⁹ YERGER, GCG, Volume 2, op. cit., s. 212.

velení I. praporu pluku "Der Führer" další rodák z Rakouska SS-Sturmbannführer Hans Hauser, který v jeho čele zůstal až do kapitulace Německa.¹¹⁰

Na pozici velitele některého z plukovních praporů tedy v průběhu války působil nezanedbatelný počet rakouských důstojníků a samotnému pluku velel déle než rok štyrský rodák Sylvester Stadler. Všichni jmenovaní velitelé sklidili na bitevním poli četné vavříny a jistě nezanedbatelnou měnou přispěli k pověsti divize "Das Reich" jako elitní jednotky.

9. rota (obrněná) pluku pancéřových granátníků SS "Der Führer"¹¹¹

Po přehledu Rakušanů na úrovni pluku a praporů se nyní přesuneme na úroveň rot. Analýza jejich působení v rotách je možná díky zmiňovaným seznamům poznávacích štítků (*Erkennungsmarkenverzeichnisse*, EKV), ze kterých se díky údajům o místě narození a domovské adrese dá určit národnost dotyčných vojáků. Bohužel pro pluk "Der Führer" jsou tyto seznamy k dispozici pouze pro 9. rotu a pouze pro rok 1943. Navíc chybí původní seznam (*Urliste*), tedy soupis všech příslušníků roty k určitému datu. Dochovala se tak jen hlášení o změnách (*Veränderungsmeldungen*), které každý měsíc zachycují přírůstky a úbytky. I přes uvedený nedostatek poskytují tyto záznamy velmi hodnotné informace o 9. rotě. Shodou okolností se zároveň jednalo o rotu, která patřila k těm nejvíce vyznamenaným v celé divizi.¹¹²

Nejprve přijdou na řadu opět důstojníci. Mezi lednem a říjnem 1943 se na velitelských pozicích v rotě vystřídal celkem 13 důstojníků včetně důstojnických čekatelů.¹¹³ 7 z nich byli Němci, 5 Rakušané a poslední byl Švéd z Estonska. Rakušané tak tvořili ve sledovaném období více jak jednu třetinu důstojníků. Potvrzovalo by to domněnku, že podíl rakouských důstojníků v pluku "Der Führer" byl v roce 1943 zřejmě na své nejvyšší úrovni. Na rozdíl od

---

¹¹⁰ WEIDINGER, Comrades, op. cit., s. 393.

¹¹¹ V originále zkracováno na 9. (gp.) SS Pz.Gren.Rgt. "Der Führer." Zkratka "gp." znamená "gepanzerte", tedy obrněná. 9. rota byla součástí III. praporu, který byl od konce roku 1942 vybaven polopásovými obrněnými transportéry, proto označení obrněná. Roty byly číslovány podle příslušnosti k pluku, nikoliv podle příslušnosti k praporu. Proto se za číslem roty zpravidla neuvádělo číslo praporu, neboť podle čísla roty už bylo jasné, k jakému praporu rota přísluší. Pluk pancéřových granátníků se standardně členil na tři prapory, každý po 4 rotách, plus několik samostatných specializovaných rot. III. praporu tedy náležely roty 9-12.

¹¹² 9./Der Führer byla jediná rota v celé divizi, která měla 3 držitele Spony za boj blízka ve zlatě, jednoho z nejceněnějších vyznamenaní třetí říše. Vyznamenaní získali Rakušan Gustav Braun, sudetský Němec Alfred Olf a Němec Hermann Pösch.

¹¹³ VHA, fond "Das Reich", karta 49, složka 157, 9. (gp.) SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer", Führerstellenbesetzung (Februar-November 1943) a Führerveränderungsmeldung (1.11.1943).

počtů Rakušanů v pluku celkově, jak vyplývá z následujícího přehledu přírůstků a úbytků v 9. rotě ve stejném časovém rozmezí.¹¹⁴

Tabulka 4: 9./"Der Führer" - přírůstky - leden-říjen 1943, n=250		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	144	57,6
Rakušané	35	14
Čeští Němci	15	6
<i>Volksdeutsche</i>	38	15,2
Germánští dobrovolníci	3	1,2
Nezjištěno	15	6
Celkem	250	100

Tabulka 5: 9./"Der Führer" - úbytky - leden-říjen 1943, n=332		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	199	59,9
Rakušané	43	13
Čeští Němci	14	4,2
<i>Volksdeutsche</i>	58	17,5
Germánští dobrovolníci	3	0,9
Nezjištěno	15	4,5
Celkem	332	100

Z přírůstků jasně vyplývá, že Rakušané tvořili mezi nově příchozími výraznou menšinu. Ti navíc většinou pocházeli z jiných plukovních či divizních jednotek či jejich záložních útvarů, takže mezi těmito přírůstky by se na první pohled mělo nacházet nemalé množství Rakušanů. Když si uvědomíme, že pluk "Der Führer" byl postaven převážně z rakouských rekrutů, vyvstává logicky otázka, kolik Rakušanů v pluku po pěti letech od jeho založení vlastně zbylo? Soudě podle úbytků lze konstatovat, že min. v 9. rotě již Rakušané v roce 1943 netvořili ani čtvrtinu celkového počtu příslušníků.

Z tabulek vyplývají další zajímavá fakta. Kupříkladu neschopnost německého velení dostatečně nahradit ztráty, která rota utrpěla, či rostoucí podíl *Volksdeutsche* na jejím složení. To bylo bezpochyby způsobeno vysokými ztrátami, které divize *Waffen-SS* včetně "Das

¹¹⁴ Tamtéž, Erkennungsmarkenveränderungsmeldung (Februar-November 1943). Většina případů uvedených v kolonce "nezjištěno" byli muži narození v malých vesnicích v tehdejší Polsku, východním Prusku či *Volksdeutsche* z jihovýchodní Evropy, jejichž jména se dnes již těžko dohledávají. Ty jsou navíc často zkomolena, což dále komplikuje jejich vyhledávání. Většina "nezjištěných" z ostatních rot divize spadá taktéž do této kategorie.

Reich" utrpěly¹¹⁵, neboť velení SS je už nebylo schopno pokrýt jen pomocí dobrovolníků, tím spíše, jak byly stavěny nové a nové útvary, takže se ve stále větší míře muselo sahat k povinným odvodům, které do značné míry postihly právě *Volksdeutsche*.

10. rota pluku "Der Führer"

K 10. rotě se sice žádné EKV nedochovaly, díky seznamu ztrát roty během jejího prvního nasazení v Sovětském svazu je ale možno určit původ padlých, raněných a nezvěstných.¹¹⁶

Tabulka 6: 10./"Der Führer" - ztráty mezi 22. červnem 1941 a 1. březnem 1942			
Původ	Padlí a nezvěstní	Ranění	Ztráty celkem
Němci	31	69	93
Rakušané	19	48	64
Čeští Němci	7	6	10
<i>Volksdeutsche</i>	18	29	45
Nezjištěno	5	12	17
Celkem	80	164	229

Jak vyplývá z tabulky, rota utrpěla mimořádně těžké ztráty. Ty se ostatně nijak neodlišovaly od ztrát, které utrpěl pluk "Der Führer" jako celek. Během prvního ruského tažení prakticky celý vykrvácel. V únoru 1942 nahlásil tehdejší velitel pluku "Der Führer" Otto Kumm veliteli 9. armády generálu Waltru Modelovi bojovou sílu (*Gefechtsstärke*¹¹⁷)

¹¹⁵ Již byla zmínka o tom, že během své první kampaně v Sovětském svazu vykazala divize ztráty 14 000 mužů. Obdobné ztráty měla divize i během svého druhého nasazení na sovětské půdě. Během bojů u Charkova mezi 30. lednem a 20. březnem 1943 padlo nebo bylo raněno 4498 příslušníků divize. Operace *Citadela* mezi 5. a 19. červencem stála divizi 2386 mužů. Ztráty mezi 1. červencem a 1. srpnem 1943 byly celkem 2895 mužů a od 1. srpna až do 1. prosince 1943 měla divize dalších 7436 padlých, raněných a nezvěstných. Od počátku ledna do konce listopadu 1943 tedy celkové ztráty činily 14 829 mužů. Srov. WEIDINGER, Division Das Reich, Band IV, op. cit., s. 137, 217, 267 a 414.

¹¹⁶ VHA, fond "Das Reich", karton 50, složka 161, 10./SS-"Der Führer" Aufstellung über die gesamten Gefallenen, Vermissten, Verstorbenen und Verwundeten der Kp. für die Berichtszeit vom: 22.6.41 - 1.3.42 (29.5.1942). Ranění, kteří později svým zraněním podlehlí či padli, jsou započítáni pouze u "padlých" a pokud byli některé osoby raněny dvakrát či třikrát, jsou započítány u "raněných" pouze jednou.

¹¹⁷ Wehrmacht rozlišoval mezi několika druhy hlášení o počtu stavů. *Sollstärke* znamenala předepsaný počet vojáků, který měla jednotka mít. *Iststärke* zahrnovala všechny k jednotce náležející vojáky bez ohledu na jejich místo pobytu. V tomto seznamu byli zahrnuti i dovolenkáři či vojáci, kteří právě absolvovali nějaký výcvikový kurs v říši. Všechny vojáky, kteří jsou v určitý čas u útvaru, tak zahrnuje až *Verpflegungstärke*. Ta ale může zahrnovat i váleční zajatce či vojáky z jiných jednotek, kteří se u ní právě nacházeli. *Gefechtsstärke*, neboli bojová síla, vylučovala z hlášení štáby a trén, zatímco *Grabenstärke*, jen zřídka používaná, počítala jen vojáky, kteří se účastnili bojového nasazení. Srov. RASS, op. cit., s. 64; DAS DEUTSCHE REICH UND DER ZWEITE

pluku - 35 mužů! S většinou divize byl proto pluk stažen z fronty a přesunut do Francie k doplnění, kde obdržel 3000 nových rekrutů.¹¹⁸ Jaký byl původ těchto nováčků není bohužel možné zjistit, rakouská dominance v pluku však zřejmě definitivně skončila. Navíc soudě podle ztrát 10. roty v ní Rakušané tvořili většinu ani před zahájením operace Barbarossa. Ti tvořili necelou třetinu všech ztrát, která rota utrpěla. I kdyby měli Rakušané skutečně nižší ztráty než Němci, jak naznačuje srovnání ze začátku kapitoly, mohli mít v 10. rotě max. padesátiprocentní zastoupení, pravděpodobně však méně. Pokud měly ostatní roty pluku obdobné ztráty, a není důvod tomu nevěřit, vysvětlovalo by to i nízké rakouské zastoupení v 9. rotě v roce 1943. Můžeme proto předpokládat, že nejpozději od roku 1942 přestali mít Rakušané v pluku "Der Führer" většinu.

3. pluk pancéřových granátníků SS "Deutschland"

Po pluku "Der Führer" přejdeme nyní k jeho sesterskému regimentu "Deutschland." S výjimkou krátkodobého působení Sylvestera Stadlera v čele II. praporu na přelomu září a října 1941 a Seppa Unterkoflera jako velitele téhož praporu mezi polovinou roku 1944 a lednem 1945¹¹⁹ se na nejvyšších postech pluku pravděpodobně nevystřídali žádní další Rakušané, takže můžeme zaměřit naši pozornost zaměřit rovnou na úroveň rot. V případě pluku "Deutschland" se dochovalo o poznání více seznamů poznávacích štítků včetně původních seznamů než u pluku "Der Führer", což umožňuje hlubší sondu do národnostního složení jednotlivých rot.

4. rota pluku "Deutschland"

V případě 4. roty jsou k dispozici hned 4 EKV. Jeden původní seznam (*Urliste*) a tři seznamy z různých časových období, které umožňují sledovat kontinuální vývoj roty od roku

---

WELTKRIEG, Bd. 5 -2/2, Kriegsverwaltung, Wirtschaft und Personelle Ressourcen 1942-1944/45, hrsg. von Bernhard Kroener, Rolf-Dieter Müller, Hans Umbreit, Stuttgart 1999, s. 839.

¹¹⁸ WEIDINGER, Division Das Reich, Band III, op. cit., s. 396-397.

¹¹⁹ YERGER, GCIG, Vol. 1, op. cit., s. 177, pozn. 135.

1939 do roku 1942. Původní seznam pochází z listopadu 1939, několik týdnů po skončení nasazení v Polsku.¹²⁰

Tabulka 7: 4./"Deutschland" - 10.11.1939, n=177		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	133	75,1
Rakušané	14	7,9
Čeští Němci	25	14,1
<i>Volksdeutsche</i>	0	0
Germánští dobrovolníci	0	0
Nezjištěno	5	2,8
Celkem	177	100

V listopadu 1939 se v rotě podle očekávání nacházelo jen nemnoho Rakušanů. Přesto je třeba si položit otázku, z jaké jednotky do 4. roty přišli. 11 Rakušanů bylo příslušníky mužstva, pouze 3 muži měli hodnot *Unterscharführer*, což byla nejnižší poddůstojnická hodnost. Minimálně členové mužstva jistě vstoupili do tehdejších SS-VT až po anšlusu Rakouska. Po něm začalo německé velení s formováním pluku "Der Führer", který byl naplněn převážně rakouskými rekruty. Naverbovaní Rakušané ovšem zřejmě neskončili jen u něj, nýbrž menší část byla patrně poslána do jiných útvarů.¹²¹ Jako základ pro formování nových jednotek se obvykle vezmou zkušené důstojnické a poddůstojnické kádry z jednotek starších. Je pochopitelné, že pro tyto účely dojde k přesunu i části mužstva, které vytvoří základ nového útvaru a na jejich původní místo nastoupí nováčci. Takový byl možná i osud 11 Rakušanů ve 4. rotě. Po naverbování byli poslání k pluku "Deutschland", aby se zde zacelili úbytek mužů přesunutých do pluku "Der Führer."

Za zmínku stojí rovněž vysoký podíl Němců z českých zemí, který byl vyšší než v případě Rakušanů. Po odejmutí tehdy "rakouského" II. praporu ze svazku pluku Deutschland a jeho přesunu do Rakouska, kde měl vytvořit základ pro nově budovaný pluk "Der Führer", byl II. prapor nově postaven a jeho příslušníci se rekrutovali převážně ze sudetských dobrovolníků.¹²² Ačkoli byla 4. rota z prvního praporu, není pochyb o tom, že část nováčků skončila i v tomto útvaru.

¹²⁰ VHA, fond "Das Reich", karton 39, složka 124, SS-Verfügungstruppe 4./Standarte "Deutschland" (10.11.1939).

¹²¹ Např. Franz Scherzer, pozdější rakouský držitel rytířského kříže v 10. tankové divizi SS "Fruntsberg", byl po svém vstupu do SS-VT v dubnu 1938 přiřazen k pluku "Germania." Srov. BArch, BDC, SSO: Franz Scherzer.

¹²² WEIDINGER, Division Das Reich, Band I, op. cit., s. 47.

Další seznam pochází z 10. března 1941, nedlouho před německou invazí na Balkán.¹²³

Tabulka 8: 4./"Deutschland" - 10.3.1941, n=237		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	185	78,1
Rakušané	10	4,2
Čeští Němci	25	10,6
<i>Volksdeutsche</i>	12	5,1
Germánští dobrovolníci	0	0
Nezjištěno	5	2,1
Celkem	237	100

Ve srovnání se stavem z listopadu 1939 se počet Rakušanů v rotě prakticky nezměnil. Došlo k celkovému nárůstu příslušníků roty¹²⁴, ten byl ovšem realizován díky Němcům a *Volksdeutsche*. Zajímavější je až třetí seznam z konce prosince 1941.¹²⁵

Tabulka 9: 4./"Deutschland" - 31.12.1941, n=105		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	61	58,1
Rakušané	7	6,7
Čeští Němci	14	13,3
<i>Volksdeutsche</i>	17	16,2
Germánští dobrovolníci	0	0
Nezjištěno	6	5,7
Celkem	105	100

Rota musela utrpět během operace Barbarossa povážlivé ztráty, jinak si nelze značný úbytek příslušníků 4. roty vysvětlit. Kromě *Volksdeutsche* došlo k poklesu členů u všech ostatních sledovaných skupin. Poslední seznam je z července 1942.¹²⁶

Tabulka 10: 4./"Deutschland" - 14.7.1942, n=174

¹²³ VHA, fond "Das Reich", karton 39, složka 124, Erkennungsmarkenverzeichnis 4./Rgt. SS"D." Stichtag 10.3.1941.

¹²⁴ Před vypuknutím války byl početní stav 4. roty bezpochyby vyšší než 177 mužů. Řada vojáků ale padla během polského tažení a ranění byli většinou přeložena k záložním útvarům.

¹²⁵ VHA, fond "Das Reich", karton 39, složka 124, 4./SS Rgt. Deutschland. Namentliche Aufstellung: Stichtag 31.12.1941 (7.Januar 1942).

¹²⁶ Tamtéž, 4./SS Rgt. Deutschland (14.7.1942).

Původ	Počet	Počet v %
Němci	120	69
Rakušané	17	9,8
Čeští Němci	11	6,3
<i>Volksdeutsche</i>	15	8,6
Germánští dobrovolníci	0	0
Nezjištěno	11	6,3
Celkem	174	100

Díky vysokým ztrátám utrpěným během kampaně v Sovětském svazu musela být 4. rota v podstatě znovu postavena. Ostatně, skoro všichni Rakušané v nově postavené rotě v ní původně vůbec nesloužili a pocházeli z jiných plukovních rot nebo jiných jednotek. Soupis byl vyhotoven v polovině července 1942, tedy na samém počátku procesu doplňování a přezbrojování celé divize. Do ledna 1943, kdy se divize vrátila do Ruska, se tak počet členů roty jistě zvýšil. Zajímavý je přírůstek Rakušanů. Ten nebyl nijak dramatický, nicméně v kontextu celkového vývoje nepříliš očekávatelný. Pochopitelně nelze vyvozovat z uvedeného seznamu rozsáhlejší závěry, neboť se jednalo jen o jednu rotu z 16, kterými pluk "Deutschland" disponoval.¹²⁷ Zvýšená akumulace Rakušanů ve 4. rotě mohla být jen dílem náhody stejně jako mohla mít jen dočasný charakter.

EKV ze 14. července 1942 byl poslední, který se ke 4. rotě dochoval. Změny k těmto seznamům se ale dochovaly až do začátku roku 1943. Zachycuje je následující tabulka.¹²⁸

Tabulka 11: 4./"Deutschland" - změny mezi srpnem 1942 a 6. lednem 1943		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	33	42
Rakušané	1	1
Čeští Němci	4	3
<i>Volksdeutsche</i>	14	6
Germánští dobrovolníci	1	0
Nezjištěno	7	2
Celkem	60	54

S uvedenými změnami je ale třeba zacházet opatrně. Mezi odchozími je uvedeno několik mužů, kteří nejsou uvedeni ani na původním seznamu z července 1942 ani v

¹²⁷ Pluk pancéřových granátníků měl mít v ideálním případě celkem 16 rot, 4 v každém ze 3 praporů plus samostatnou protiletadlovou, ženijní, průzkumnou rotu a rotu těžkých děl.

¹²⁸ VHA, fond "Das Reich", karton 39, složka 124, 4./SS Rgt. Deutschland, Erkennungsmarken - Verzeichniss (Veränderungsmeldung), 7.9.1942, 7.10.1942 a 6.1.1943.

přírůstcích v hlášení o změnách, které se vypracovávaly vždy zpětně za uplynulý měsíc. Hlášení ze září o změnách v srpnu je k dispozici stejně jako hlášení z října o předchozím měsíci. V obou dvou nejsou žádné nesrovnalosti. Po zprávě z října ale nenásleduje ani hlášení z listopadu ani to z prosince, nýbrž až z počátku ledna 1943. To je mnohem obsáhlejší než hlášení ze září či října, což by mohlo naznačovat, že tyto zprávy vůbec nebyly vyhotoveny a že změny v těchto dvou měsících jsou zahrnuty v hlášení z ledna¹²⁹, nemuselo tomu tak ale nutně být. Právě v tomto hlášení o změnách jsou mezi odchozími uvedeny osoby, které by v rotě vůbec neměly být. Buď se tedy hlášení z listopadu a prosince nedochovala anebo došlo k selhání lidského faktoru, když osoba pověřená sestavením seznamu zkrátka zapomněla nově příchozí zapsat. Na tom případě se ukazuje, že ani EKV nelze brát jako 100 % spolehlivý zdroj informací. Obdobné nesrovnalosti se vyskytly již v hlášení o změnách z roku 1941, kdy např. několik jedinců v EKV z prosince téhož roku je uvedeno několik osob, které nejsou na seznamu příchozích.

K ověření správnosti posledním rotních změn v EKV nelze použít ani jmenný soupis všech příslušníků roty z 5. ledna 1943.¹³⁰ Tento seznam nemá s EKV nic společného, jsou v něm navíc uvedeny jen jména, hodnosti a data narození, nikoliv místa narození. Nejdůležitější je ovšem rozdílná způsob vyhotovení těchto seznamů. Údaje v EKV neodpovídaly *Verpflegung-* ani *Grabenstärke*, nýbrž pouze obsahovaly v den hlášení v seznamu poznávacích štítků roty zaznamenané vojáky, bez ohledu na jejich místo pobytu. Byl-li voják např. raněn, tak byl obvykle teprve po uplynutí rekonvalescenčního období trvajícím déle než 4 týdny přeložen od své roty a tím vyškrtnut z EKV.¹³¹ V EKV tak mohly být zaznamenány osoby, které se u roty již nenacházely a obráceně. Aktuální stav mužstva měly zachycovat právě Kompanie - Liste. Proto při porovnání počtu příslušníků roty z 5. ledna 1943 a počtem osob z EKV vycházejí rozdílná čísla. Na listině z 5. ledna je zaneseno 196 jmen. Byla-li hlášení o změnách EKV přesná a úplná, mělo se v uvedenou dobu nacházet v rotě 185 mužů. V soupisu z 5. ledna figurují jména, která nejsou ani v seznamu EKV z července 1942 ani v hlášení o změnách. A naopak některá jména, která jsou v EKV, chybí.

Bohužel tak nelze zjistit, jaké bylo složení 4. roty na počátku roku 1943 a vzhledem k chybějícím pramenům ani později. Můžeme pouze předpokládat, že počet Rakušanů ve 4. rotě byl na začátku roku 1943 prakticky stejný jako v polovině roku předcházejícího.

---

¹²⁹ V hlášení chybí jakákoliv zmínka o datu příchodů a odchodů jmenovaných vojáků, tudíž ani tak nelze určit, zda jsou zde zahrnuty hlášení z listopadu a prosince.

¹³⁰ VHA, fond "Das Reich", karton 39, složka 124, 4./SS Rgt. Deutschland, Kompanie - Liste (5.1.1943).

¹³¹ ROHRKAMP, op. cit., s. 450, pozn. 426.

10. rota pluku "Deutschland"

Tabulka 12: 10./"Deutschland" - 10.11.1939, n=207		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	168	81,2
Rakušané	18	8,7
Čeští Němci	20	9,7
<i>Volksdeutsche</i>	0	0
Germánští dobrovolníci	1	0,5
Nezjištěno	0	0
Celkem	207	100

Co se národnostního složení týče, vypadala 10. rota v listopadu 1939¹³² téměř identicky jako rota čtvrtá. Dominantní postavení Němců, menší zastoupení Rakušanů než Němců z českých zemích a naprostá absence *Volksdeutsche*. S výjimkou jednoho poddůstojníka byli všichni Rakušané prostými vojáky. O jejich původu v rotě bude zřejmě platit to samé, co v případě Rakušanů ze 4. roty.

Jelikož se k této rotě žádný další seznam poznávacích štítků nedochoval, lze další vývoj jednotky sledovat pouze skrze hlášení o změnách. Ty vypadaly mezi prosincem 1939 a 8. prosincem 1941 následovně. (V závorce u úbytků jsou uvedeni padlí, zemřelí na následky zranění a nezvěstní).¹³³

Tabulka 13: 10./"Deutschland" - změny mezi prosincem 1939 a 8. prosincem 1941		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	134	142 (45)
Rakušané	13	11 (4)
Čeští Němci	12	19 (5)
<i>Volksdeutsche</i>	53	22 (18)
Germánští dobrovolníci	2	-
Nezjištěno	4	4 (2)
Celkem	216	198 (74)

Jak je vidět, podíl Rakušanů v rotě se v průběhu let 1939-1941 prakticky vůbec nezměnil. V roce 1942 se zřejmě ještě držel na podobné úrovni a od roku 1943 patrně došlo,

¹³² VHA, fond "Das Reich", karton 42, složka 139, 10./SS Rgt. Deutschland, 11.11.1939.

¹³³ Tamtéž, 10./Rgt. SS "Deutschland", Erkennungsmarkenverzeichnis (Veränderungsmeldung), März 1940-Dezember 1941.

stejně jako v celé divizi, k postupnému úbytku Rakušanů. Celkem měla 10. rota v uvedeném časovém rozmezí 74 padlých, z nichž naprostá většina připadala na tažení na sovětské půdě. Nejtěžší byli pro rotu ztráty v listopadu, kdy padlo 24 mužů, a lze se domnívat, že nemalé ztráty utrpěla i dalších měsících. Jak ale dokazují seznamy členů roty (*Kompanie - Liste*) z dubna 1942 a dalších, počet příslušníků roty zřejmě nikdy neklesl pod 200.¹³⁴ 10. rota tak musela být očividně doplňována na úkor ostatních rot v pluku, neboť jak dokazuje přehled ztrát a přidělených náhradníků z řad poddůstojníků a mužstva z 10. února 1942, divize utrpěla od počátku "východního tažení" ztráty 10 690 mužů, jako náhrada ale přišlo jen 5911 mužů.¹³⁵ Pluky "Der Führer" a "Deutschland" sice obdržely mužstvo z rozpuštěného 11. pluku, to ale nemohlo být dost na zacelení všech ztrát. Nepochybně se ale touto cestou dostali do obou pluků další Rakušané. Např. mezi 1. říjnem a 1. listopadem 1941 posílilo 10. rotu 13 mužů z 11. pluku, z nichž tři byli Rakušané.¹³⁶

13. rota (pěchotních děl) pluku "Deutschland"

Poslední rotou, ke které jsou k dispozici EKV, je 13. rota (pěchotních děl), která podléhala přímo velitelství pluku. Svým způsobem vybočovala z řady, neboť se v ní na počátku války nacházelo o poznání více Rakušanů než v ostatních dvou rotách, jejichž počet navíc převýšil počet Němců z českých zemí.¹³⁷

Tabulka 14: 13./"Deutschland" - léto 1939, n=217		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	164	75,6
Rakušané	37	17,1
Čeští Němci	12	5,3
<i>Volksdeutsche</i>	0	0
Germánští dobrovolníci	0	0
Nezjištěno	4	1,8
Celkem	217	100

¹³⁴ VHA, fond "Das Reich", karton 42, složka 137, 10./SS-Pz.Gren.Rgt. "Deutschland", Kompanie - Liste (April 1942-Januar 1943).

¹³⁵ BArch, NS 19/3519 - 126 SS-Führungshauptamt IE/Az. 12 h L./Tr. Gesamtaufstellung des Mannschaftersatzes für die SS-Divisionen und Regimenter seit Beginn des Ostfeldzuges (3. März 1942).

¹³⁶ VHA, fond "Das Reich", karton 42, složka 139, 10./SS Rgt. Deutschland, Erkennungsmarkenverzeichnis (Veränderungsmeldung), 1.11.1941.

¹³⁷ Tamtéž, karton 47, složka 150, Hauptliste des Erkennungsmarkenverzeichnisses. 13./SS "Deutschland."

Na případu této roty se jasně ukazuje, že německé velení rakouské rekruty neumistovalo jen do pluku "Der Führer", ale že je v nemalé míře distribuovalo i do ostatních útvarů SS-VT, min. do pluku "Deutschland." Jak ale indikuje seznam všech příslušníků 13. roty zahrnutých v EKV od léta 1939 do první poloviny roku 1942, po vypuknutí války již do roty přišlo pouze zanedbatelné množství Rakušanů.¹³⁸

Tabulka 15: 13./"Deutschland" - léto 1939 až první polovina roku 1942, n=347		
Původ	Počet	Počet v %
Němci	254	73,2
Rakušané	45	13
Čeští Němci	23	6,6
<i>Volksdeutsche</i>	14	4
Germánští dobrovolníci	0	0
Nezjištěno	11	3,2
Celkem	347	100

Zdvojnásobil se počet Němců z českých zemích a přibyli i první *Volksdeutsche*, kteří ve stále větší míře zacelovali ztráty, jenž velení *Waffen-SS* nebylo schopno nahradit pomocí dobrovolníků z Říše. Rakušané si ale i přes velmi malý přírůstek nových příslušníků udržely pozici druhé nejpočetnější skupiny, kterou pravděpodobně ztratili až v roce 1943 v souvislosti s novým nasazením divize na východní frontě, kde opět utrpěla vážné ztráty. Bylo by velmi zajímavé porovnat složení 13. roty s ostatními rotami pluku, zda ve svých řadách měly taktéž vyšší počet Rakušanů, či zda naopak nižší jako v případě 4. a 10. roty, leč absence EKV k ostatním rotám takové srovnání bohužel neumožňuje. S největší pravděpodobností se ale podíl Rakušanů v ostatních rotách pohyboval spíše na úrovni obou zmiňovaných rot než na úrovni 13. roty.

Rakušané tvořili v pluku "Deutschland" po celou dobu jeho existence jen malou část z celkového počtu příslušníků. Jejich max. podíl se, alespoň v případě 4. a 10. roty, pohyboval okolo 10 % a patrně nikdy výrazněji nepřekročil tuto metu. Když se ovšem porovná tento podíl s celkovým podílem Rakušanů v divizi "Das Reich" v květnu 1940, který činil 15,8 %, vyjde najevo, že se nejednalo až zas tak o zanedbatelné množství.

¹³⁸ Tamtéž.

2. tankový pluk¹³⁹

Velké množství dochovaných archivních materiálů k druhému tankovému pluku umožňuje vůbec nejrozsáhlejší analýzu národnostního složení ze všech útvarů divize "Das Reich." Ty jsou sice omezeny na konec roku 1942 až konec roku 1943, svojí podrobností ale tento nedostatek bohatě kompenzují. Vzhledem k hloubce analýzy tankového pluku je na místě jeho bližší představení.

Rozkazem z 11. února 1942 nařídil SS-FHA zřízení tankového praporu (*Panzer-Abteilung*) pro divizi "Das Reich." Prapor měl mít 3 roty (dvě lehké vyzbrojené tanky PzKpfw III, každou po 17 strojích, a jednu střední s 10 tanky PzKpfw IV), štábní rotu a opravárenskou četou.¹⁴⁰ Divize tento prapor ale divize nikdy neviděla, neboť byl odvelen k divizi "Wiking." Následně v dubnu 1942 nařídil SS-FHA zřízení nového tankového praporu se stejnými parametry jako u předchozího.¹⁴¹ V říjnu 1942 se prapor rozrostl na pluk, kdy se štáb pluku "Langemarck" stal štábem tankového pluku a II./"Langemarck" jeho druhým praporem. Tanková opravárenská četa se stala rotou a pluku byla přidělena také tanková ženijní rota (*Panzer Pionier Kompanie*). V listopadu byla zformována ještě tzv. těžká rota (*Schwere Kompanie*), která byla vybavena tanky Tiger.¹⁴²

Po skončení německé protiofenzivy u Charkova byla ženijní rota rozpuštěna a celý I. prapor odvelen do Německa, kde měl obdržet nové tanky Panther, přičemž oba prapory od jara 1943 disponovaly čtyřmi rotami. Kvůli dočasné ztrátě I. praporu bylo rozhodnuto o rozpuštění praporu stíhačů tanků (*Panzerjägerabteilung*) a jeho začlenění do tankového pluku jako III. praporu. Ten setrval v jeho svazku až do 14. října 1943, kdy byl formálně rozpuštěn a

---

¹³⁹ *SS Panzer Regiment 2*. Německé tankové divize měly až do dobytí západní Evropy dva tankové pluky. Po skončení tažení byly vybudovány nové tankové divize, ale nikoliv tím, že by byly postaveny nové tankové pluky, nýbrž odebráním jednoho tankového pluku divizi staré a jeho předání divizi nové. Od té doby měla každá německá tanková divize vždy jen jeden tankový pluk. Číslovka "druhá" tak neodkazuje na počet tankových pluků v divizi, nýbrž na příslušnost pluku k 2. tankové divizi SS "Das Reich."

¹⁴⁰ BArch, NS 19/2571 - 2-4. SS-Führungshauptamt Org. Tg. Nr. 830/42 geh. Aufstellung einer Panzer-Abteilung für die SS-Div. "Reich" (11.2.42).

¹⁴¹ BArch, NS 19/2571 - 18-20. SS-Führungshauptamt Org. Tg. Nr. 2310/42 geh. Aufstellung einer 3. SS-Panzer-Abteilung (18.4.42).

¹⁴² YERGER, GKIG, Vol. 1, op. cit., s. 109-110, pozn. 84. Na tomto případě lze jasně demonstrovat upřednostňování jednotek SS před jejich protějšky z *Heer*. Tanky Tiger totiž nebyly součástí tankových pluků divizí, nýbrž byly organizovány v samostatných těžkých tankových praporech (*Schwere Panzer Abteilungen*), které podléhaly velení jednotlivých sborů. Výjimku představovaly divize SS "Leibstandarte", "Das Reich" a "Totenkopf." Z divizí *Heer* měla Tigery ve své výzbroji pouze elitní divize "Grossdeutschland."

jeho zbytky posloužily k doplnění ostatních jednotek tankového pluku a praporu útočných děl.¹⁴³

I. prapor se vrátil k divizi v srpnu 1943 a společně s ostatními jednotkami tankového pluku zůstal v Rusku až do stažení většiny divize z fronty v prosinci 1943 a jejího přesunu do Francie. Na frontě zůstala pouze Kampfgruppe, která byla vybavena jednou rotou tanků jak z prvního, tak i ze druhého praporu, stejně jako rotou tanků Tiger. Kampfgruppe bojovala v Rusku až do dubna 1944, kdy byla rozpuštěna a její příslušníci se vrátili do Francie ke zbytku divize. Ovšem bez příslušníku těžké roty, která byla rovněž rozpuštěna a jejíž personál posloužil jako základ pro vybudování 102. těžkého tankového praporu SS (*Schwere SS-Panzer Abteilung 102*).

Důstojníci 2. tankového pluku

Po stručném představení historie tankového pluku vraťme naši pozornost k jeho národnostnímu složení a opět nejprve k důstojníkům. Od srpna 1942 do prosince 1943 se na velitelských pozicích tankového praporu, resp. tankového pluku vystřídal celkem 167 důstojníků, u 151 u nich se přitom podařilo určit původ. Ke sledování vývoje počtu důstojníků byly zvoleny tři výchozí body. 15. leden 1943 - nedlouho před návratem divize na frontu, 1. červenec 1943 - pár dní před zahájením bitvy v kurském oblouku a 1. listopad 1943 - měsíc před stažením většiny divize do Francie. Složení útvaru zachycuje následující tabulka.¹⁴⁴

Tabulka 16: Tankový pluk - původ důstojníků mezi srpnem 1942 a prosincem 1943				
Původ	15.1.1943	1.7.1943	1.11.1943	srpen 1942- prosinec 1943
Němci	58	73	45	123
Rakušané	6	8	8	16
Čeští Němci	1	1	2	5
<i>Volksdeutsche</i>	2	3	2	6
Germánští dobrovolníci	0	0	1	1
Nezjištěno	4	3	1	16
Celkem	71	88	59	167

¹⁴³ VHA, fond "Das Reich", karton 8, složka 32, SS-Panzer-Grenadier-Division "Das Reich", Auflösung der Pz.Jg.Ab. "DR" (14.10.43).

¹⁴⁴ VHA, fond "Das Reich", karton 59, složka 185, SS-Panzer-Abteilung 2 (15. August 1942) a SS-Panzer-Regiment 2 (November 1942 - Dezember 1943).

Zvýšení počtu důstojníků v červenci se uskutečnilo především díky začlenění praporu stíhačů tanků. Nižší počet důstojníků v listopadu byl dán naopak jeho rozpuštěním a ztrátami, které tankový pluk od léta utrpěl. V pluku jasně dominovali Němci a Rakušané tvořili ve sledovaném období zhruba jen 10 % důstojnického sboru. Na rozdíl od Němců ale zůstal počet Rakušanů, stejně jako Němců z českých zemích a *Volksdeutsche*, téměř konstantní. Důvodem této neměnnosti nebyly ani tak menší ztráty jako spíš fakt, že min. polovina z 16 rakouských důstojníků sloužila na nebojových pozicích jako techničtí či zásobovací důstojníci nebo jako lékaři.

I pře své nízké zastoupení se rakouští důstojníci v pluku projeví velmi výrazně a získali čtná vyznamenání včetně příslušníků nebojových útvarů. Rytířský kříž si za svoji službu v tankovém pluku odnesl Friedrich Holzer (velitel 1. roty), německý kříž ve zlatě získal Alois Kalls (velitel čety v rotě tanků Tiger, který později u 102. těžkého tankového praporu SS taktéž získal rytířský kříž), Hans Pavelka (velitel 5. roty) i plukovní lékaři Dr. Otto Schmid a Dr. Ladislaus Müller. Německý kříž ve stříbře byl za příkladné velení tankové opravárenské roty udělen Antonu Beinlovi a velmi vzácné vyznamenání Rytířský kříž Válečného záslužného kříže s meči získal první technický důstojník pro vozidla (*Technischer Führer für das Kraftfahrwesen, TFK I*) Alois Ennsberger. Friedrich Herzig, který velel rotě tanků Tiger od konce ledna do konce března 1943, sice v "Das Reich" žádné významnější ocenění nezískal, rytířský kříž i Německý kříž ve zlatě mu ale byl udělen v jiných jednotkách *Waffen-SS*.

Vzhledem k chybějícím seznamům obsazení důstojnických pozic pro léta 1944-1945 není možné zjistit, jak se počet Rakušanů v tankovém pluku dál vyvíjel. Jisté je, že krom krátkodobého působení Friedricha Holzera v čele I. praporu na jaře 1944 na nejvyšších plukovních pozicích s výjimkou lékařů žádný rakouský důstojník nesloužil.

EKV rot 2. tankového pluku

Stejně jako v případě *Führerstellenbesetzungslisten* tak i EKV tankového pluku jsou ohraničeny koncem roku 1942 a 1943. EKV včetně hlášení o změnách jsou k dispozici pro celý II. prapor, pro tankovou ženijní rotu, tankovou opravárenskou rotu a specifickou *Versorgungskompanie*, která byla zformována na podzim 1943 pro II. prapor. Pro III. prapor se dochovala hlášení o změnách a pro štábní rotu, 9. a 11. rotu i EKV z doby jejich

rozpuštění. Pro těžkou rotu se dochovala pouze hlášení o změnách a pro I. prapor nejsou naneštěstí k dispozici vůbec žádné EKV.

Začněme nejprve se štábem tankového pluku.¹⁴⁵ V jeho případě je ale vzorek bezpochyby neúplný, neboť se v něm prokazatelně nenacházejí žádní důstojníci. Proč tomu tak bylo, zůstává nejasné. Obdobný problém se vyskytl i v případě 6. roty, kde také prokazatelně nefigurují žádní důstojníci, a rovněž v 5. rotě, kde byl na seznamu zanesen pouze jeden důstojník. Vzhledem k počtu důstojníků mají tyto absence na celkový výsledek jen zanedbatelný vliv, poukazují ovšem zřejmě na zmatky kolem sestavování seznamů EKV, kdy pravděpodobně někteří zapisovatelé buď nevěděli, zda mají zapsat i důstojníky, či prostě pochybili.

Tabulka 17: Štáb 2. tankového pluku - 10.11.42		
Původ	Počet	%
Němci	101	75,4
Rakušané	10	7,5
Čeští Němci	12	9
<i>Volksdeutsche</i>	8	6
Germánští dobrovolníci	2	1,5
Nezjištěno	1	0,8
Celkem	134	100

Následuje přehled složení II. praporu z prosince 1942.¹⁴⁶

Tabulka 18: Štáb II. praporu 2. tankového pluku - 7.12.42		
Původ	Počet	%
Němci	24	66,7
Rakušané	4	11,1
Čeští Němci	3	8,3
<i>Volksdeutsche</i>	4	11,1
Germánští dobrovolníci	1	2,8
Nezjištěno	0	0
Celkem	36	100

Tabulka 19: Štábní rota II. praporu 2. tankového pluku - 7.12.42		
Původ	Počet	%

¹⁴⁵ VHA, fond "Das Reich", karton 59, složka 185, SS-Panzer.Rgt. 2 Stab, Erkennungsmarkenverzeichnis (10.11.1942).

¹⁴⁶ Tamtéž, Stab II./SS-Pz.Rgt. 2, Stabskp. II./SS-Pz.Rgt. 2, 4./SS-Pz.-Rgt. 2, 5./SS-Pz.Rgt. 2, Erkennungsmarken-Verzeichnis (7.12.1942), 6.SS-Pz.Rgt. 2, Erkennungsmarken-Verzeichnis (8. Dezember 1942).

Němci	141	65,3
Rakušané	16	7,4
Čeští Němci	10	4,6
<i>Volksdeutsche</i>	25	11,6
Germánští dobrovolníci	16	7,4
Nezjištěno	8	3,7
Celkem	216	100

Tabulka 20: 4. rota 2. tankového pluku - 7.12.42

Původ	Počet	%
Němci	110	74,8
Rakušané	7	4,8
Čeští Němci	3	2
<i>Volksdeutsche</i>	13	8,8
Germánští dobrovolníci	9	6,1
Nezjištěno	5	3,4
Celkem	147	100

Tabulka 21: 5. rota 2. tankového pluku - 7.12.42

Původ	Počet	%
Němci	90	62,5
Rakušané	12	8,3
Čeští Němci	6	4,2
<i>Volksdeutsche</i>	23	16
Germánští dobrovolníci	6	4,2
Nezjištěno	7	4,9
Celkem	144	100

Tabulka 22: 6. rota 2. tankového pluku - 8.12.42

Původ	Počet	%
Němci	87	75
Rakušané	7	6
Čeští Němci	3	2,6
<i>Volksdeutsche</i>	6	5,2
Germánští dobrovolníci	5	4,3
Nezjištěno	8	6,9
Celkem	116	100

A složení 8. roty z počátku června 1943.¹⁴⁷ Ta byla zformována až v květnu, kdy se každý ze dvou praporů rozrostl na čtyři roty.

Tabulka 23: 8. rota 2. tankového pluku - 3.6.43		
Původ	Počet	%
Němci	90	74,4
Rakušané	10	8,3
Čeští Němci	7	5,8
<i>Volksdeutsche</i>	6	5
Germánští dobrovolníci	5	4,1
Nezjištěno	3	2,5
Celkem	121	100

Dvě třetiny až tři čtvrtiny všech příslušníků II. praporu tvořili Němci, druhou nejpočetnější skupinu představovali *Volksdeutsche*. Rakušané se umístili na třetím místě a průměrně netvořili ani ne 10% celkového počtu. V absolutních číslech měli největší zastoupení ve štábní rotě a v 5. rotě, procentuelně se jich nejvíce nacházelo ve štábu praporu, což bylo ale dáno především nízkým počtem členů štábu celkově. Zajímavý je vysoký podíl germánských dobrovolníků, kteří svým počtem převyšovali i Němce z českých zemí.¹⁴⁸ Pokud jde o předchozí působení Rakušanů v praporu, tak většina z nich přišla z II. praporu pluku "Langemarck", což byla dřívější 4. SS-Totenkopfstandarte "Ostmark."¹⁴⁹

Díky hlášením o změnách lze sledovat přírůstky a úbytky jednotlivých rot od ledna až do počátku prosince 1943.¹⁵⁰

Tabulka 24: Štáb II. praporu 2. tankového pluku - přírůstky a úbytky		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	26	20
Rakušané	2	3
Čeští Němci	2	2
<i>Volksdeutsche</i>	3	5
Germánští dobrovolníci	1	1
Nezjištěno	0	0
Celkem	34	31

¹⁴⁷ Tamtéž, 8./SS-Pz.Rgt. "Das Reich" Erkennungsmarken-Verzeichnis (3. Juni 1943).

¹⁴⁸ Většinou se jednalo o Vlámky. Kupř. 25. června 1943 se jich v II. praporu nacházelo 28. VHA, fond "Das Reich", karton 59, složka 186, II.SS-Pz.Rgt. "Das Reich" Ia, Volksdeutsche der II. Abteilung (25.6.1943).

¹⁴⁹ Srov. výše.

¹⁵⁰ VHA, fond "Das Reich", karton 59, složka 185, II. Abteilung, Erkennungsmarken-Verzeichnis-Veränderungsmeldungen (Januar - Dezember 1943).

Tabulka 25: Štábní rota II. praporu 2. tankového pluku - přírůstky a úbytky		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	260	200
Rakušané	31	24
Čeští Němci	14	14
<i>Volksdeutsche</i>	45	27
Germánští dobrovolníci	5	10
Nezjištěno	8	10
Celkem	363	285

Tabulka 26: 4./7. rota¹⁵¹ 2. tankového pluku - přírůstky a úbytky		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	185	111
Rakušané	20	14
Čeští Němci	9	8
<i>Volksdeutsche</i>	15	9
Germánští dobrovolníci	3	5
Nezjištěno	8	6
Celkem	240	153

Tabulka 27: 5. rota 2. tankového pluku - přírůstky a úbytky		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	115	82
Rakušané	11	12
Čeští Němci	4	3
<i>Volksdeutsche</i>	13	15
Germánští dobrovolníci	3	2
Nezjištěno	6	6
Celkem	152	120

Tabulka 28: 6. rota 2. tankového pluku - přírůstky a úbytky		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	113	97
Rakušané	15	15
Čeští Němci	7	2
<i>Volksdeutsche</i>	16	11

¹⁵¹ Na jaře 1943 byla každému praporu tankového pluku připojena jedna rota, počet rot v obou praporech tak vzrostl ze tří na čtyři. 4. rota II. praporu se proto přečíslovala na sedmou.

Germánští dobrovolníci	3	3
Nezjištěno	3	5
Celkem	157	133

Jelikož je pro 8. rotu k dispozici kromě *Urliste* i seznam z 1. září, je na místo souhrnu příslušníků roty z hlášení o změnách uvedeno její složení k tomuto datu. Důvodem pro jeho vytvoření bylo bezpochyby začlenění 10. roty III. praporu (stíhačů tanků) tankového pluku o měsíc dříve.¹⁵²

Tabulka 29: 8. rota 2. tankového pluku - 1.9.1943		
Původ	Počet	%
Němci	132	81,5
Rakušané	8	4,9
Čeští Němci	7	4,3
<i>Volksdeutsche</i>	10	6,2
Germánští dobrovolníci	2	1,2
Nezjištěno	3	1,9
Celkem	162	100

Jak vyplývá z tabulek, podíl Rakušanů v praporu zůstal zhruba stejný. Na první pohled by se mohlo zdát, že se praporu dařilo vyrovnávat ztráty, které utrpěl během bojů v Sovětském svazu. Na tomto je místě je ale nutné si znovu připomenout, že ranění, kteří byli od jednotky přeloženi k záložním útvarům, byli obvykle odejiti až po uplynutí určité doby. Kupř. Rakušan Willi Kaupa, držitel Německého kříže ve zlatě, byl v srpnu 1943 těžce raněn, ale ze seznamu EKV 6. roty, ke které náležel, byl vyškrtnut až v prosinci 1943, kdy byl přeložen k záložnímu tankovému pluku Beneschau.¹⁵³ Reálně tak postihly jednotlivé rotu jistě větší "úbytky", než vyplývá z hlášení o změnách.

Mimoto se vyskytují také případy, obzvláště v druhé polovině roku 1943, kdy jsou mezi odchozími uvedeny osoby, které nejsou ani na původním seznamu ani na seznamu příchozích. To je pravděpodobně z velké části způsobeno absencí hlášení o změnách pro měsíc únor všech rot tankového pluku s výjimkou tankové opravárenské roty. Pro 6. rotu navíc chybí hlášení pro březen, pro štábní rotu pro září a pro štáb II. praporu pro listopad. Buď se tato hlášení ztratila nebo opět došlo k selhání lidského faktoru. Další roli mohl hrát

¹⁵² YERGER, GKIG, Volume 2, op. cit., s. 257.

¹⁵³ BArch, SSO, Willi Kaupa, Vorschlagsliste Nr. 86 für die Verleihung des Deutschen Kreuzes in Gold; VHA, fond "Das Reich", karton 59, složka 185, 6./SS-Pz.-Rgt. "DR", Veränderungsmeldung zum Erkennungsmarken-Verzeichnis (7.12.1943).

také kompetenční a organizační chaos v souvislosti s rozpuštěním III. praporu, bývalého praporu stíhačů tanků. Více jak 20 příslušníků 11. roty III. praporu bylo po jejím rozpuštění podle posledního hlášení o změnách převeleno v srpnu do 6. roty. V přírůstcích 6. roty nejsou ale tyto osoby vůbec zaznamenány. Že ale alespoň část mužů do 6. roty skutečně dorazila, dokládá přítomnost několika z nich na seznamu odchozích roty z pozdějších měsíců. Je možné, že došlo k pochybení osoby, která byla za vyhotovení zodpovědná. Hlášení o změnách ze srpna, září a října totiž zpracovala pokaždé jiná osoba, což by mohlo naznačovat, že některý z nich zkrátka nezapsal změny, které měl zapsat. Muži z 11. roty ale neskončili jen u 6. roty, nýbrž i u čtvrté a páté, a na jejich hlášení o změnách jsou příchozí z 11. roty.

14. října 1943 vydal velitel divize SS-Gruppenführer Krüger rozkaz o rozpuštění praporu stíhačů tanků s platností od 1. září. Dle tohoto rozkazu měla většina personálu přejít do tankového pluku, s výjimkou 3. roty. Ta nesla v rámci tankového pluku označení jedenáctá a měla být převzata do praporu útočných děl jako jeho 4. rota.¹⁵⁴ Jak si lze potom vysvětlit, že muži z rozpuštěné 11. roty skončili podle EKV tankového pluku ve 4., 5. a 6. rotě? Jelikož nejsou k dispozici EKV pro prapor útočných děl, nelze ověřit, zda příslušníci 11. roty v něm skutečně skončili či ne. Rozkaz k rozpuštění praporu stíhačů tanků byl vydán 14. října s platností od 1. září. Poslední hlášení o změnách EKV k 11. rotě se ale datuje k 23. srpnu 1943 a jsou na něm pouze úbytky. K tomuto dni byla rota pravděpodobně reálně rozpuštěna a její příslušníci odešli do rot II. praporu tankového pluku. Možná tak někteří členové 11. roty byli nejdříve přesunuti do 6. roty, a potom do praporu útočných děl, aniž by o tom byla v EKV 6. roty zmínka. Nebo došlo později ke změně rozkazu a dotyční muži z rozpuštěné 11. roty zůstali na svých pozicích v rotách II. praporu.

Aby zmatků nebylo málo, je třeba zmínit skutečnost, že původní 11. rota byla v polovině května 1943 ze svazků III. praporu (stíhačů tanků) tankového pluku odebrána a přidělena praporu útočných děl jako 4. rota, přičemž na jejím místě byla postavena nová 11. rota, která podle Krügerova rozkazu ze 14. října 1943 měla být převzata praporem útočných děl jako 4. rota!¹⁵⁵ Podle historika Marka Yergera měla ovšem být 4. rota praporním

---

¹⁵⁴ VHA, fond "Das Reich", karton 8, složka 32, SS-Panzer-Grenadier-Division "Das Reich", Auflösung der Pz.Jg.Ab. "DR" (14.10.43).

¹⁵⁵ VHA, fond "Das Reich", karton 69, složka 232, SS-Panzer-Grenadier-Division "Das Reich", Abt. Ia/ Az. : III/ 3c Fe. Versetzung der Panz.Jg.Kp.(Sfl.)/SS-Panz.Rgt. "Das Reich" (15.5.43); Tamtéž, karton 59, složka 185, SS-Panzer-Regiment "Das Reich", 11.(m.)/SS-Panzerjäger-Abteilung "Das Reich", SS-Obstuf. Metzger ist als Komp. Führer der neuaufzustellenden 11.Komp. vorgesehen und besetzt bis zu diesem Zeitpunkt die obige Planstelle (15.5.1943).

rozkazem z 16. října 1943 zrušena s platností od 18. října.¹⁵⁶ To by potvrzovalo domněnku, že příslušníci "druh" 11. roty do 4. roty praporu útočných děl nikdy přeloženi nebyli. Otázka, proč ale nejsou na seznamu příchozích v EKV 6. roty muži z 11. roty, zůstává i nadále nevyjasněna a budeme se muset pravděpodobně spokojit s vysvětlením, že došlo k chybě na straně zapisovatelů změn v EKV.

Než přejdeme k národnostnímu složení III. praporu (stíhačů tanků) tankového pluku, podívejme se ještě na specifickou *Versorgungskompanie*, která byla zformována 1. listopadu 1943 převážně ze štábní roty II. praporu a která měla sloužit k doplňování ostatních rot II. praporu. Její složení bylo následující:¹⁵⁷

Tabulka 30: <i>Versorgungskompanie</i> II. praporu - 1. listopad 1943		
Původ	Počet	%
Němci	86	62,8
Rakušané	15	11
Čeští Němci	2	1,5
<i>Volksdeutsche</i>	22	16,1
Germánští dobrovolníci	6	4,4
Nezjištěno	6	4,4
Celkem	137	100

Stejně jako v případě ostatních rot II. praporu se i ve *Versorgungskompanie* nacházel jen malý počet Rakušanů, který se procentuelně pohyboval kolem 10 %.

III. prapor (stíhačů tanků) 2. tankového pluku

Bylo již řečeno, že prapor stíhačů tanků byl jako III. prapor začleněn do sestavy tankového pluku v březnu 1943. Dosavadní štábní rota se stala štábní rotou III. praporu, 1. rota se změnila na 9., druhá na desátou a 3. rota na 11. rotu.¹⁵⁸ K dispozici jsou hlášení o změnách pro všechny čtyři roty od dubna do jejich rozpuštění s výjimkou 10. roty, jejíž EKV shořely při požáru vozidla, které je převáželo. Samotná hlášení o změnách vzhledem ke krátkému období, během kterého byla prováděna, nemají dostatečně vypovídající hodnotu.

¹⁵⁶ YERGER, Mark C., *German Cross in Gold. Holders of the SS and Police. Volume 5, Polizei Division and Police Units*, San José 2010, s. 295.

¹⁵⁷ VHA, fond "Das Reich", karton 59, složka 185, Vers.-Komp.II./Pz.Rgt."Das Reich", Erkennungsmarken-Verzeichnis (1. November 1943).

¹⁵⁸ Roty prvního praporu nesly označení 1-4, druhého 5-8, tudíž byly roty III. praporu očíslovány 9-11.

Dochovala se ale poslední hlášení o změnách ke třem rotám, která jsou z dob jejich rozpuštění, a zaznamenávají v onom okamžiku všechny jejich příslušníky. K rozpuštění celého praporu došlo formálně rozkazem ze 14. října 1943, k rozpuštění jednotlivých rot muselo ale fakticky dojít už v polovině července/začátku srpna, jak dokazují poznámky s daty u jednotlivých příslušníků rot v EKV.

Důvody pro rozpuštění praporu byly pravděpodobně dva. Jednak se v druhé polovině srpna k divizi znovu připojil I. prapor, který se vrátil z Německa se zbrusu novými tanky Panther, takže už nebyl důvod nechávat i nadále prapor stíhačů tanků v sestavě tankového pluku, a navíc prapor postihly nemalé ztráty mezi důstojníky během operace Citadela, který zůstal do značné míry bez velení a důstojnické pozice tak museli zaujmout poddůstojníci.¹⁵⁹ Ztráty nebylo možné zřejmě brzo nahradit, a tak bylo patrně rozhodnuto o jeho rozpuštění a přesunutí personálu do ostatních dvou praporů tankového pluku.

Složení rot v době jejich rozpuštění je zachyceno níže:¹⁶⁰

Tabulka 31: Štábní rota III. praporu - 29. červenec 1943		
Původ	Počet	%
Němci	142	73,6
Rakušané	11	5,6
Čeští Němci	6	3,1
<i>Volksdeutsche</i>	20	10,4
Germánští dobrovolníci	2	1
Nezjištěno	12	6,2
Celkem	193	100

Tabulka 32: 9. rota III. praporu - 14. červenec 1943

¹⁵⁹ Už před zahájením operace Citadela trpěl prapor nedostatkem důstojníků. 1. července 1943 měla mít 9., 10. a 11. rota celkem 12 důstojníků, ve skutečnosti jich bylo jen 6. Během následující německé ofenzivy padli či zemřeli na následky zranění velitel praporu Erhard Asbahr, velitelé 9. a 11. roty Siegfried Zinn a Adolf Metzger a velitel čety v 9. rotě Gerhard Pense. Raněni byli velitel 10. roty Hans Burfeind i velitel jedné z jeho čet Rudi Wildhagen. Horst Lange, velitel čety v 9. rotě, již dříve onemocněl žloutenkou. Díky těmto ztrátám nezůstal v těchto třech rotách žádný důstojník. Navíc onemocnělo nebo bylo raněno dalších 5 důstojníků štábu nebo štábní roty, takže nedostatek důstojníků v praporu byl skutečně akutní. VHA, fond "Das Reich", karton 55, složka 179, SS-Pazerjäger-Abteilung "DR", Führerstellenbesetzung a Erläuterungen zur Führerstellenbesetzung (1.7.1943 a 1.8.1943). Tento případ zároveň poukazuje na trvalý problém nedostatku důstojníků v příliš velkolepě budovaných *Waffen-SS*.

¹⁶⁰ Tamtéž, karton 59, složka 185, SS-Pazerjäger-Abteilung "DR" Stabskompanie. Abwicklungsstelle, Erkennungsmarkenverzeichnis-Veränderungsmeldung (2.10.1943); 9./SS-Pz.Jg.Abt. "Das Reich" - Abwicklungsstelle - Erkennungsmarkenverzeichnis (8. Oktober 1943); 11./SS-Pz.Jg.Abt. "Das Reich", Erkennungsmarken-Verzeichnis (Veränderungsmeldung), 23.8.43; V případě 9. roty se jedná čistě o orientační datum stanované na základě doby úmrtí vojáka, který z osob uvedených na seznamu zemřel nejdříve. Přesné datum rozpuštění není známo.

Původ	Počet	%
Němci	90	79,6
Rakušané	5	4,4
Čeští Němci	4	3,5
<i>Volksdeutsche</i>	13	11,5
Germánští dobrovolníci	1	0,9
Nezjištěno	0	0
Celkem	113	100

Tabulka 33: 11. rota III. praporu - 1. srpen 1943		
Původ	Počet	%
Němci	97	71,9
Rakušané	10	7,4
Čeští Němci	7	5,2
<i>Volksdeutsche</i>	10	7,4
Germánští dobrovolníci	1	0,7
Nezjištěno	10	7,4
Celkem	135	100

I v případě III. praporu je zastoupení Rakušanů v jednotlivých rotách velmi nízké a nepřesahovalo 10 % z celkového počtu.

Tanková ženijní rota

Tato rota měla pouze krátkou životnost. Zformována na konci roku 1942, rozpuštěna již v dubnu 1943 a její personál přesunut do obou praporů tankového pluku. Původní seznam není k dispozici, dochoval se ale seznam z doby jejího rozpuštění, který vypadá takto:¹⁶¹

Tabulka 34: Tanková ženijní rota - 8. dubna 1943		
Původ	Počet	%
Němci	91	66,9
Rakušané	7	5,2
Čeští Němci	6	4,4
<i>Volksdeutsche</i>	25	18,4
Germánští dobrovolníci	2	1,5
Nezjištěno	5	3,7
Celkem	136	100

¹⁶¹ Tamtéž, SS-Panzer Regiment 2, Pz.Pi.Kp., Erkennungsmarkenverzeichnis (Veränderungsmeldung) 6.5.43.

Opět lze konstatovat, že Rakušané tvořili v rotě zanedbatelnou menšinu.

Tanková opravárenská rota

Složení rot, která se starala o opravy tanků, vypadalo na začátku ledna 1943 následovně:¹⁶²

Tabulka 35: Tanková opravárenská rota - 7. ledna 1943		
Původ	Počet	%
Němci	120	68,6
Rakušané	11	6,3
Čeští Němci	7	4
<i>Volksdeutsche</i>	11	6,3
Germánští dobrovolníci	13	7,4
Nezjištěno	13	7,4
Celkem	175	100

Její složení vypadalo velmi obdobně jako u ostatních rot tankového pluku. Dominance Němců, Rakušané ve výrazné menšině, překvapí snad opět jen vysoká počet germánských dobrovolníků.

Zatímco v *Urliste* roty žádné nesrovnalosti nebyly, opak je pravdou v hlášeních o změnách stavů. V těch se vyskytuje více nesrovnalostí než v kterékoliv jiné rotě tankového pluku. Patrně to bylo do určité míry zapříčiněno připojením tzv. *Panther-Zugu*, *Tiger-Zugu*, tedy čet, která se zaměřovala na opravu tanků Panther a Tiger. Ty jsou v hlášeních o změnách někdy vedeny společně s celou rotou, někdy odděleně. Není tudíž jasné, zda byli sestaveny z mužů, kteří se již u roty nacházeli, či zda se zformovaly zvlášť a k rotě byli připojeni později. Největší vliv na nejasnosti v rotě měl ale bezesporu fakt, že chybí hlášení o změnách z dubna, května, června i července. Následující přehled přírůstků a úbytků lze proto brát jen čistě orientačně a s velkou rezervou.¹⁶³

Tabulka 36: Tanková opravárenská rota - přírůstky a úbytky		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	73	51

¹⁶² Tamtéž, Panzer-Werkstattkomp. SS-Panzer-Rgt. 2, Erkennungsmarken-Verzeichnis (7.1.43).

¹⁶³ Tamtéž, Panzer-Werkstattkomp. SS-Panzer-Rgt. 2, Veränderungsmeldung zum Erkennungsmarkenverzeichnis (Februar-März, August-Dezember 1943).

Rakušané	5	6
Čeští Němci	4	2
<i>Volksdeutsche</i>	10	9
Germánští dobrovolníci	0	5
Nezjištěno	8	10
Celkem	100	83

Těžká rota

Hlášení o změnách v EKV pro těžkou rotu umožňují sledovat její vývoj mezi počátkem února a počátkem prosince 1943, schází ale původní seznam, který by zobrazoval složení po jejím zformování v listopadu 1942. Jeho absence mrzí o tom víc, že v této rotě se Rakušané projeví výrazným způsobem a zanechali nezanedbatelnou stopu i 102. těžkém tankovém praporu, pro jehož základ položily zbytky těžké roty rozpuštěné na jaře 1944.

Tabulka 37: Těžká rota - přírůstky a úbytky - únor-prosinec 1943		
Původ	Přírůstky	Úbytky
Němci	89	85
Rakušané	11	10
Čeští Němci	3	4
<i>Volksdeutsche</i>	4	9
Germánští dobrovolníci	0	0
Nezjištěno	3	9
Celkem	110	117

Výše uvedené tabulka zachycuje přírůstky a úbytky v EKV po většinu roku 1943.¹⁶⁴ Rakušané v nich tvořili zhruba 10 % celkového počtu a v zásadě se tak jejich počet nelišil od počtu Rakušanů v jiných rotách tankového pluku. Na svůj počet byli ale Rakušané velmi viditelní. Dva veleli celé rotě, Friedrich Herzig v únoru a březnu 1943 a Alois Kalls, který byl jejím posledním velitelem od konce roku 1943 až do jejího rozpuštění. Kalls společně Johannem Reinhardtem získali za svoji službu v rotě Tigerů Německý kříž ve zlatě, který kromě těchto dvou Rakušanů v těžké rotě získal už jen Němec Herbert Zimmermann. Kalls si navíc v Normandii ve 102. těžkém tankovém praporu vydobyl ještě rytířský kříž. Ve stejném oddílu získali Německý kříž ve zlatě i bývalí členové těžké roty Paul Egger a Hans Soretz.

¹⁶⁴ Tamtéž, s./SS-Pz.Rgt. "Das Reich", Erkennungsmarkenverzeichnis (Veränderungsmeldung) März-Dezember 1943.

Druhý jmenovaný se ale výrazněji zapsal do historie už v divizi "Das Reich", když svým tankem Tiger 1. listopadu 1943 zničil divizní jubilejní 2000. nepřátelský tank od počátku roku 1943. Egger a Herzig později získali také rytířský kříž, Egger ve 502.¹⁶⁵, Herzig v 503. těžkém tankovém praporu.

Soudě podle dochovaných EKV k většině rot 2. tankového pluku dosahoval počet Rakušanů v jejich řadách max. kolem 10 %, zpravidla však méně. Sice schází EKV k I. praporu, není ale důvod předpokládat, že by v tomto útvaru mělo sloužit více Rakušanů než v ostatních součástech tankového pluku. Nově příchozí v jednotlivých rotách často pocházeli z jiných plukovních rot, a tak se celkově počet Rakušanů v pluku v roce 1943 pohyboval zřejmě mezi 150 - 250 muži včetně dočasně připojeného praporu stíhačů tanků.

Prapor útočných děl¹⁶⁶

Tento útvar byl zformován v říjnu 1942 a v sestavě divize zůstal až do července 1944, kdy byl rozpuštěn a jeho zbytky posloužily k doplnění praporu stíhačů tanků.¹⁶⁷ Po celou dobu svojí existence byl vybaven útočnými děly StuG III, které díky svému nízkému profilu představovaly pro nepřítele velmi nebezpečného protivníka. K praporu se dochoval EKV jeho důstojníků z 5. ledna 1943, měsíc před návratem divize na východní frontu. Prapor měl v té době 23 důstojníků, z čehož 18 pocházelo z Německa, 3 z Rakouska, 1 byl český Němec a jeden důstojník se narodil ve městě Sopoty, které se po první světové válce stalo součástí Svobodného města Gdaňsk. Rakušané tvořili 13 % důstojnického sboru, přičemž všichni sloužili na nebojových postech. Již zmiňovaní Anton Beinl a Günther Streicek působili v první rotě jako TFK I, resp. jako vedoucí dílny. Třetí Rakušan, Fritz Sedlaczek, sloužil jako praporeční lékař.¹⁶⁸ Beinl opustil prapor v červenci 1943, kdy byl přesunut do tankového pluku, Streicek zůstal v praporu až do jeho rozpuštění a začlenění do praporu stíhačů tanků.

---

¹⁶⁵ Po skončení bojů v Normandii se 102. těžký tankový prapor SS přečíslal na 502. těžký tankový prapor SS.

¹⁶⁶ I na případě tohoto útvaru se dá ilustrovat preference tankových divizí SS před jejich protějšky z *Heer*. Stejně jako tanky Tiger i útočná děla byla koncentrována v samostatných praporech podřízených přímo sboru. Prapory útočných děl byly v letech 1942-1944 běžnou součástí tankových divizí SS, zatímco v tankových divizích *Heer* se tyto útvary, až na několik výjimek, nenacházely.

¹⁶⁷ YERGER, GCIG, Vol. 1, op. cit., s. 31.

¹⁶⁸ VHA, fond "Das Reich", karton 70, složka 237, SS-Sturmgeschütz-Abt. 2. SS-Pz.Gren.Div."Das Reich", Erkennungsmarkenverzeichnis der Führer der SS-Sturmgeschütz-Abteilung 2 (5. Januar 1943).

Ostatní útvary divize "Das Reich"

Absence relevantních pramenů neumožňuje analyzovat národnostní složení dalších útvarů divize "Das Reich." Pouze z přehledu vysoce vyznamenaných příslušníků divize se dá usuzovat, že Rakušany bychom našli i v dělostřeleckém pluku, motocyklistickém a průzkumném praporu a zajisté i v zásobovacích a technických oddílech. Kdy a kolik Rakušanů na tom kterém místě sloužilo, nelze ovšem kvůli chybějícím archivním materiálům zjistit.

I přes tento handicap nám nicméně dochované dokumenty poskytují výchozí body, ze kterých lze usuzovat, jak se vyvíjel počet Rakušanů v divizi v průběhu války. Víme, že v květnu 1940 činil jejich podíl v "Das Reich" 15,8 %. Víme, že nejvíce Rakušanů sloužilo v pluku "Der Führer." Ten ovšem během svého prvního nasazení v Sovětském svazu prakticky celý vykrvácel a musel být v podstatě znovu postaven. Rakušané v něm poté tvořili již jen menšinu. V ostatních zkoumaných útvarech se jejich podíl v letech 1939-1943 pohyboval většinou pod či kolem 10 %, zřídka více. Díky vysokým ztrátám a budování stále nových útvarů *Waffen-SS* v letech 1943-1944 je navýšení počtu Rakušanů v divizi s pravděpodobností hraničící s jistotou vyloučeno. Naopak podíl Rakušanů na národnostní skladbě divize klesal a před spojeneckou invazí v Normandii tvořili již zhruba jednu třetinu příslušníků divize *Volksdeutsche*¹⁶⁹, kteří nahrazovali nedostatek rekrutů z Říše. Podíl Rakušanů v divizi tak pravděpodobně nikdy nepřesáhl 20 %, svého vrcholu dosáhl mezi lety 1939-1941 a nejpozději od roku 1942, pravděpodobně však již o rok dříve, až do konce války docházelo k jejich postupnému úbytku.

---

¹⁶⁹ WEIDINGER, Division Das Reich, Band V, op. cit., s. 130.

Vysoce vyznamenaní Rakušané ve 2. tankové divizi SS "Das Reich"

Každá armáda odměňuje své vojáky za chrabrost projevenou v boji s nepřítelem. Německá Wehrmacht měla během druhé světové války velmi propracovaný systém vyznamenání, který umožňoval oceňovat jak vojáky vykonávající hrdinské skutky přímo na bojišti či vynikající svým vojenský velením, tak i vojáky v týlu, kteří umožňovali svými činy úspěšný boj s nepřítelem. Předkládaná analýza umožňuje stanovit, jak moc či naopak málo odpovídalo zastoupení Rakušanů mezi vysoce vyznamenanými příslušníky divize "Das Reich." Pro účel této práce byla ovšem vybrána jen tato nejvyšší vojenská vyznamenání.

Rytířský kříž Železného kříže (*Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes*, RK) a jeho vyšší stupně **Německý kříž ve zlatě** (*Deutsches Kreuz in Gold*, DKiG) a **Německý kříž ve stříbře** (*Deutsches Kreuz in Silber*, DKiS)

Spona za boj zblízka ve zlatě (*Nahkampspagne in Gold*, NKSiG)

Rytířský kříž Válečného záslužného kříže s meči (*Ritterkreuz des Kriegsverdienstkreuzes mit Schwertern*, RKVK)

Rytířský kříž Železného kříže

Železný kříž bylo původně pruské vojenské vyznamenání, které v roce 1813 v průběhu napoleonských válek zavedl pruský král Friedrich Vilém III. Obnoveno bylo při vypuknutí prusko-francouzské války v roce 1870 i při vypuknutí 1. světové války. Nejvyšší velitel branné moci (*Oberster Befehlshaber der Wehrmacht*) Adolf Hitler jej jako německé válečné vyznamenání 1. září 1939 znovu zavedl a udělovat se mělo původně ve čtyřech stupních:

- Železný kříž II. třídy (EK II)
- Železný kříž I. třídy (EK I)
- Rytířský kříž Železného kříže
- Velkokříž Železného kříže

Velkokříž Železného kříže byl ale během 2. světové války udělen jen jednou, a to 19. července 1940 veliteli *Luftwaffe* generálu polnímu maršálu Hermanu Göringovi.¹⁷⁰ Nejvyšším vojenským vyznamenáním se tak stal rytířský kříž. I když byla kritéria pro jeho udělení velmi přísná, již brzy se ukázala nutnost zavedení dalších stupňů. 3. června 1940 byly vytvořeny dubové ratolesti k rytířskému kříži, 28. září 1941 následovaly meče k rytířskému kříži a brilianty k rytířskému kříži a konečně 29. prosince 1944 byl zřízen pátý stupeň, Rytířský kříž Železného kříže se zlatými dubovými ratolestmi, meči a brilianty.¹⁷¹ Tento stupeň mělo původně získat 12 nejvýznamnějších vojenských osobností třetí říše, nakonec je ale získal jen bombardovací pilot Hans-Ulrich Rudel.¹⁷²

Rytířský kříž se uděloval za mimořádnou chrabrost v boji nebo za vynikající vojenské velení a pro jeho udělení bylo později zapotřebí získat železný kříž obou stupňů. V návrhu na jeho udělení muselo být jasně zřetelné, že se voják k hrdinskému skutku rozhodl *z vlastního rozhodnutí*, a musely být rovněž vykresleny úspěchy, které byly tímto činem dosaženy.¹⁷³

Návrh k udělení RK mohl podat každý velitel od úrovně roty výše a schválit jej museli i jeho nadřízení. Podal-li návrh např. velitel pluku, musel jej posvětit velitel divize, sboru včetně velitelů armád a skupin armád. V případě *Waffen-SS* byl schválený návrh zaslán styčnému důstojníkovi *Waffen-SS* při Personálním kanceláři armády (*Heerespersonalamt, HPA*), což byl od druhé poloviny roku 1943 Rakušan Wilhelm Kment, který byl zároveň dekoračním důstojníkem Personálního štábu Říšského vůdce SS (*Persönlicher Stab Reichsführer-SS*). Ten žádost zaznamenal a zaslal ji Himmlerovi k posouzení. Po jeho souhlasu byl návrh navrácen k posouzení HPA, která jej po schválení zaslala ke konečnému posouzení Adolfu Hitlerovi. Bylo-li vyznamenání uděleno, vrátil se návrh ke styčnému

---

¹⁷⁰ Na tomto příkladu lze dobře ilustrovat způsob, jakým Adolf Hitler své nejvyšší vojenské velitele ponižoval. Göring se stal generálem polním maršálem, tedy pětihvězdičkovým generálem, ještě před vypuknutím války a byl v té době jediný voják Wehrmachtu s touto hodností. Po dobytí Polska Hitler žádného dalšího polního maršála nejmenoval, to učinil až po skončení tažení v západní Evropě. 19. července 1940 povýšil na polního maršála hned 12 (!) generálů, přičemž u 3 z nich došlo k přeskočení hodnosti generálplukovníka. To nemělo v německých, potažmo pruských dějinách obdoby. Aby upevnil pozici Hermanna Göringa jako služebně nejstaršího vojáka Wehrmachtu, povýšil ho Hitler do hodnosti říšského maršála, tedy šestihvězdičkového generála, a současně mu udělil i Velkokříž Železného kříže. Göring tak vždy čněl nad ostatními generály bez ohledu na své schopnosti či zásluhy.

¹⁷¹ BERGER, Ritterkreuz mit Eichenlaub und Schwertern, op. cit., s. 2.

¹⁷² Rudel byl dokonalým příkladem nacistického supervojáka. Podle německých záznamů zničil 519 sovětských tanků, přes 800 vozidel, přes 150 protitankových a protiletadlových děl, 4 obrněné vlaky, nespočet bunkrů, mostů a zásobovacích skladů a potopil bitevní loď, křižník a torpédoborec. Kovaný nacistu Rudel se svého přesvědčení nevzdal ani po válce a až do své smrti se angažoval ve prospěch různých extrémně pravicových organizací.

¹⁷³ SCHERZER, op. cit., s. 31.

důstojníkovi.¹⁷⁴ Ten na něj napsal datum udělení, ačkoli ne každý nese tuto poznámku. Návrh by nakonec uložen do osobní složky dotyčného jedince.

Rytířský kříž byl udělován všem vojákům bez rozdílů hodnosti, avšak v praxi byl udělován převážně důstojníkům, v menší míře pak poddůstojníkům. Obyčejní vojáci jej získávali jen ve zcela mimořádných případech. Jeho vzhled byl identický se vzhledem železného kříže, to jest černý železný kříž s bílou obrubou, jen větší. Nosil se na černo-bílo-červené stuze kolem krku.

Rytířský kříž Železného kříže

Rakouští držitelé RK v divizi "Das Reich"¹⁷⁵

2. tanková divize SS Das Reich měla ve svých řadách více držitelů rytířského kříže než kterákoliv jiná divize *Waffen-SS*. 72 osob získalo rytířský kříž, 15 dubové ratolesti a 3 meče.¹⁷⁶ Ze 3 držitelů Rytířského kříže Železného kříže s dubovými ratolestmi a meči nebyl

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 30-36, 44-45.

¹⁷⁵ Seznamy držitelů jsou k dispozici v knihách o jednotlivých vyznamenáních. Ty ale nijak nerozlišují nacionalitu dekorovaných s výjimkou knihy Floriana Bergera o držitelích RK z území bývalé rakousko-uherské monarchie. Ani v knihách o divizi "Das Reich" nelze nalézt seznam všech oceněných ani jejich národnost. Mark C. Yerger se ve své řadě *German Cross in Gold* věnoval ve dvou svazcích také této divizi, kde lze nalézt informace o divizních nositelích Německého kříže ve zlatě. Ne u všech je ale uvedeno místo narození. Navíc u některých měst a vesnic, které nesou stejný název, nelze jednoznačně určit, zda se nachází v Německu nebo v Rakousku, pokud autor nenapíše zemi původu. Ostatně, Yerger vyznamenané podle jejich původu nijak nekategorizuje. Seznam všech vysoce vyznamenaných příslušníků divize "Das Reich" je k dispozici na internetových stránkách <http://www.axishistory.com/axis-nations/germany-a-austria/waffen-ss/119-germany-waffen-ss/germany-waffen-ss-divisions/1250-2-ss-panzer-division-das-reich>; přístup 30. března 2013. Nicméně ani zde čtenář nenajde informace o jejich původu. Ten mohl být určen s naprostou jistotou teprve na základě prozkoumání osobních složek dotyčných osob v berlínském *Bundesarchivu*.

¹⁷⁶ Mezi těmito uděleními se nacházela i udělení provedená na samém sklonku války, která byla podle historika Veita Scherzera z rozličných důvodů neplatná. V tomto případě se jednalo o právně neúčinná udělení, které provedl 6. května 1945 velitel 6. tankové armády SS SS-Oberstgruppenführer Sepp Dietrich Srov. SCHERZER, op.

žádný Rakušan a mezi 15 oceněným Rytířským křížem Železného kříže s dubovými ratolestmi se nacházel jen jeden, velitel pluku "Der Führer" Sylvester Stadler.

Důvodem absence Rakušanů mezi touto elitou nebyl nedostatek jejich odvahy či neschopnost velet, nýbrž skutečnost, že se vyšší stupně rytířského kříže udělovaly téměř výhradně vyšším důstojníkům.¹⁷⁷ Vyšších důstojníků, to jest vojáků s hodností od majora výše, rakouského původu bychom ale v divizi "Das Reich" našli jen nemnoho. To bylo pochopitelně způsobeno faktem, že naprostá většina Rakušanů vstoupila do *Waffen-SS* až po anšlusu Rakouska. Přestože sloužilo v divizi velké množství Rakušanů a přestože bylo povyšování ve *Waffen-SS* velmi rychlé, nebylo vzhledem ke krátkému trvání druhé světové války možné, aby Rakušané ve velké míře stihli vystoupat do vyšších hodností. A pokud ano, tak se to většinou stalo až v okamžiku, kdy už se většina bývalých rakouských důstojníků "Das Reich" nacházela v jiných útvarech.

Ze 72 držitelů rytířského kříže bylo 12 z Rakouska, což představuje 16,7%. V následujícím přehledu jsou zachycena jejich jména, hodnost a útvar, ve kterém osoba sloužila v době udělení RK, a datum udělení vyznamenání.¹⁷⁸

Tabulka 38: Rakouští držitelé rytířského kříže		
Frauscher, Franz	SS-Hauptscharführer 4./SS-Pz.Rgt. 2 „Das Reich“	31.12.1944
Grascher, Simon	SS-Unterscharführer 9./SS-Pz.Gren.Rgt. „Der Führer“	14.08.1943
<i>Hauser, Hans</i>	<i>SS-Sturmbannführer und Major d. Pol. Kdr. I./SS-Pz.Gren.Rgt 4 „Der Führer“</i>	<i>06.05.1945</i>
Holzer, Friedrich	SS-Hauptsturmführer Chef 1./SS-Pz.Rgt 2 „Das Reich“	10.12.1943
Kaiser, Vinzenz	SS-Hauptsturmführer Kdr. III.(gp.)/SS-Pz.Gren.Rgt. „Der Führer“	06.04.1943
Kepplinger, Ludwig	SS-Hauptscharführer 11./SS-Inf.Rgt. „Der Führer“	04.09.1940
Lainer, Josef	SS-Oberscharführer 1./SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer"	08.10.1943
Lex, Alfred	SS-Hauptsturmführer d.R.	10.12.1943

cit., s. 117, 119. Pokud bychom tato udělení nepočítali, byl-by počet RK divize následující: 63 rytířských křížů, 11 dubových ratolestí a 1 meče. I tak se ale jednalo o více RK, než kolik měla jakákoliv další divize *Waffen-SS*.

¹⁷⁷ Určitou výjimku představovali příslušníci *Luftwaffe*, kde dubové ratolesti získali i nižší důstojníci a poddůstojníci. Jednalo se ale vždy buď o stíhací, či bombardovací esa. I tady ovšem platilo, že vyšší stupně RK získávali hlavně vyšší důstojníci. Meče získal jen jediný poddůstojník a mezi držitelé diamantů bychom našli jen důstojníky.

¹⁷⁸ Kurzívou je označen Hans Hauser, který obdržel RK od Seppa Dietricha 6. května 1945. Toto udělení je podle Scherzera neplatné. Kdybychom počítali pouze vyznamenání, která jsou legální podle Scherzera, byl by podíl Rakušanů mezi držitelé RK 17,5% (11 ze 63).

	Kdr. I./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 „Der Führer“	
Peichl, Adolf	SS-Hauptscharführer 12.(gp.)/SS-Pz.Gren.Rgt. 4 „Der Führer“	16.10.1944
Schabschneider, Hans	SS-Unterscharführer 4./SS-Pz.Art.Rgt. 2 "Das Reich"	27.08.1944
Stadler, Sylvester	SS-Sturmbannführer Kdr. II./SS-Pz.Gren.Rgt. „Der Führer“	06.04.1943
Thaler, Johann	SS-Unterscharführer 6./SS-Pz.Rgt 2 „Das Reich“	14.08.1943

8 Rakušanů získalo rytířský kříž za službu v pluku "Der Führer", 3 v tankovém pluku a jeden v dělostřeleckém pluku. Fakt, že nejvíce Rakušanů v divizi "Das Reich" sloužilo v pluku "Der Führer", se jasně odráží na počtu získaných RK. V pluku obdrželo rytířský kříž celkem 16 mužů, takže Rakušané tvořili polovinu všech dekorovaných! Tankový pluk se mohl pochlubit celkem 18 nositeli, podíl rakouských vojáků tak byl 16,7%, zatímco v dělostřeleckém pluku 33%, neboť RK v něm získali pouze 3 muži.

Velmi zajímavý jev představuje skutečnost, že většinu vyznamenaných, 7 z 12, tvořili poddůstojníci a nikoliv důstojníci, jak bylo obvyklé. Tento fakt obzvláště vynikne ve srovnání se strukturou německých držitelů RK v divizi. Z 57 jich bylo důstojníky celých 47! Tento nepoměr jasně dokládá vysoké bojové kvality jmenovaných rakouských poddůstojníků, kteří byli v divizi mezi poddůstojníky vyznamenané rytířským křížem procentuelně zastoupeni bezpochyby mnohem více než jejich němečtí soukmenovci.

Srovnáme-li počet rakouských držitelů rytířského kříže s počtem Rakušanů v divizi a jejich podřízených útvarů, dospějeme k dalším zajímavým výsledkům. Na počátku května 1940 byl podíl Rakušanů na skladbě příslušníků divize 15,8%. Předpokládejme, že tento podíl zůstal průběhu války přibližně stejný, pravděpodobněji však menší. Mezi divizními nositeli rytířského kříže byli Rakušané zastoupeni 16,7%. Při srovnání uvedených čísel vyjde najevo, že počet RK udělený Rakušanům zhruba odpovídal jejich procentuelnímu zastoupení v divizi či byl lehce nadprůměrný.

Provést ten samý postup pro pluk "Der Führer" není bohužel možné, jelikož neznáme počet Rakušanů ani v při jeho zformování ani v následujících letech. Víme pouze, že bezprostředně po jeho vzniku v něm tvořili většinu a v 9. rotě v roce 1943 pravděpodobně více jak 15 %. Pokud byla situace v ostatních plukovních rotách obdobná, lze usuzovat, že po většinu existence pluku "Der Führer" v něm Rakušané v souhrnu tvořili méně než 50 %. Jelikož v pluku představovali Rakušané polovinu nositelů RK, byli zde zřejmě nadprůměrně zastoupeni.

Lepší je situace v případě tankového pluku. Zde Rakušané tvořili 16,7 % držitelů RK. Podle národnostního složení jednotlivých rot z roku 1942-1943 byl jejich podíl většinou pod 10 %. Sice schází přehled I. praporu stejně jako výhled do let 1944-1945, není ovšem důvod předpokládat, že by v něm byl větší podíl Rakušanů než ve druhém, a nelze se ani z již zmiňovaných důvodů domnívat, že by v letech 1944-1945 došlo k nějakému dramatickému nárůstu Rakušanů v pluku samotném. I v tomto útvaru tak byli Rakušanů mezi držiteli RK zastoupeni nadprůměrně, ačkoli nijak dramaticky.

2. W-Pz.Div. "Das Reich" Div.Gef.St., den 29. 11. 43.
- 12 43.

Nr. 2418

Vorschlagsliste Nr. 25

für die

Verleihung des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes.

Der Vorschlag wird von mir befürwortet. W-Hauptsturmführer Holzer hat sich als Panzer-Kompaniechef hervorragend bewährt. Ich halte ihn für würdig, mit dem Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes ausgezeichnet zu werden.

[Signature]
W-Gruppenführer und
Generalleutnant der Waffen-W

[Faint signature] 10. 12. 43

An
W-Sturmbannführer Kment,
b/OKH. PA, P 5, 1. Staffel.

[Signature]

První strana návrhu na udělení Rytířského kříže Železného kříže pro velitele 1. roty tankového pluku SS-Hauptsturmführera Friedricha Holzera, který je podepsán velitelem divize SS-Gruppenführerem a generálporučíkem Zbraní SS Walterem Krügerem. Vlevo v rohu je jméno Himmlerova dekoračního důstojníka v jeho štábu Rakušana Kmenta společně s označením b/OKH. PA, P 5, 1. Staffel, což indikuje jeho adresu - *Oberkommando des Heeres (Vrchní velení pozemní armády), Heerespersonalamt (Personální kancelář armády), P 5 (Registratura), 1. Staffel (1. stupeň - Kmentova pozice)*. Vpravo dole je Kmentův podpis a jím napsané datum udělení vyznamenání, v tomto případě dost špatně viditelné (*Verliehen* : 10.12.43).

Německý kříž ve zlatě

Německý kříž ve zlatě byl ustanoven jako vojenské vyznamenání Adolfem Hitlerem 28. září 1941. Důvodem tohoto kroku byla potřeba ocenit vojáky, kteří v průběhu války získali oba stupně železného kříže, ale nespĺňovali podmínky pro udělení rytířského kříže. Přestože nebyl žádným stupněm železného kříže, fungoval Německý kříž ve zlatě jako určitý mezistupeň mezi EK I a RK. Nicméně podmínkou pro udělení rytířského kříže nebylo předchozí získání Německého kříže ve zlatě. Někteří vojáci získali německý kříž až poté, co jim byl předtím udělen rytířský kříž a někteří nositelé RK německý kříž nezískali nikdy.

V průběhu války získalo DKiG zhruba 26 000 mužů.¹⁷⁹ Návrh na jeho udělení musel obsahovat vícero příkladů chrabrosti či skvělého velení, min. 3-4, obvykle ale více a mohly pocházet z různých časových období. Návrh se podával až po nasbírání dostatečného množství hrdinských skutků, takže bylo např. možné, aby voják získal vyznamenání až v roce 1944, přestože první příklad chrabrosti na jeho návrhu pocházel z roku 1941. Systém udělení byl stejný jako v případě rytířského kříže.

I přes svůj název vypadal německý kříž ve skutečnosti jako osmicípá hvězda, ve které byl ve zlatém kruhu hákový kříž na bílém poli. Vyznamenání se nosilo na pravé náprsní kapse uniformy buď jako odznak nebo jako nášivka.

---

¹⁷⁹ K DKiG srov. publikaci vojenských historilů Patzwalla a Scherzera. PATZWALL, Klaus D, SCHERZER, Veit, Das Deutsche Kreuz 1941 - 1945. Inhaber und Geschichte. 2 Bände, Norderstedt 2001 a 2007.

Německý kříž ve zlatě

Rakouští držitelé Německého kříže ve zlatě v divizi "Das Reich"

Za svoji službu u divize "Das Reich" získalo Německý kříž ve zlatě celkem 156 vojáků. 116 byli Němci, 33 Rakušané, 5 pocházelo ze Sudet a 2 ze Švýcarska. Podíl Rakušanů tak činil 21,2%. Následující tabulka opět zahrnuje všechny Rakušany, kteří toto vyznamenání získali.

Tabulka 39: Rakouští držitelé Německého kříže ve zlatě		
Amlacher, Kurt	SS-Unterscharführer Stabs.Kp./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	23.04.1944
Brandstätter, Johann	SS-Hauptscharführer 2./SS-Kradsch.Btl. 2	09.04.1943
Braun, Gustav	SS-Obersturmführer 9./SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer"	24.04.1943
Breitfuß, Bartl	SS-Hauptscharführer 14.(Flak)/SS-Pz.Gren.Rgt. 3 "Deutschland"	16.06.1944
Brunner, Josef	SS-Oberscharführer 15./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	26.11.1943
Dangl, Ruppert	SS-Untersturmführer 1./SS-Aufkl.Abt. SS-Div. "Reich"	23.01.1942
Gruber, Josef	SS-Hauptscharführer 6./SS-Rgt. "Der Führer"	27.10.1942
Hilber, Emil	SS-Obersturmführer 14.(Flak)/SS-Pz.Gren.Rgt. 3 "Deutschland"	12.09.1944
Hörmann, Franz	SS-Oberscharführer 3./SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer"	16.09.1943
Holzer, Friedrich	SS-Obersturmführer	21.02.1942

	7./SS-Rgt. "Der Führer"	
Idel, Alfred	SS-Unterscharführer 2./SS-Sturmgesch.Abt. 2	14.04.1943
Kaiser, Vinzenz	SS-Hauptsturmführer I./SS-Rgt. "Der Führer"	27.10.1942
Kalss, Alois	SS-Untersturmführer S[schw.Kp.,Tiger]/SS-Pz.Rgt. "Das Reich"	16.09.1943
Kast, Josef	SS-Obersturmführer IV.(s.)/SS-Pz.Art.Rgt. "Das Reich"	23.04.1944
Kaupa, Willi	SS-Oberscharführer 6./SS-Pz.Rgt. "Das Reich"	26.11.1943
Kment, Wilhelm	SS-Hauptsturmführer 1./Kradsch.Btl. SS-Div. "Reich"	23.01.1942
Kronthaler, Stefan	SS-Oberscharführer 1./SS-Rgt. "Der Führer"	02.02.1942
Lex, Alfred	SS-Obersturmführer 3./SS-Rgt. "Der Führer"	27.10.1942
Meier, Josef	SS-Untersturmführer 2./SS-Aufkl.Abt. 2	24.04.1943
Pavelka, Hans	SS-Obersturmführer 5./SS-Pz.Rgt. "Das Reich"	09.04.1943
Peichl, Adolf	SS-Oberscharführer 12./SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer"	16.09.1943
Pilgerstorfer, Alois	SS-Oberscharführer 10./SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer"	24.04.1943
Rameis, Dr. Ludwig	SS-Hauptsturmführer IV./SS-Pz.Art.Rgt. 2 "Das Reich"	24.03.1945
Reinhardt, Johann	SS-Hauptscharführer S[schw.Kp.,Tiger]/SS-Pz.Rgt. "Das Reich"	25.09.1943
Rudorfer, Johann	SS-Oberscharführer 3./SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer"	16.09.1943
Schmid, Dr. Otto	SS-Hauptsturmführer Stab/SS-Pz.Rgt. "Das Reich"	05.12.1943
Schulzer, Johannes	SS-Obersturmführer 5./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	26.09.1944
Schweiger, Ernst	SS-Hauptscharführer 8./SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer"	09.04.1943
Stix, Otto	SS-Oberscharführer 12.(gp)/SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	01.06.1944
Thaler, Josef	SS-Untersturmführer 1./SS-Aufkl.Abt. 2	24.04.1943
Turner, Matthias	SS-Oberscharführer SS-Pz.Jäg.Abt. "Das Reich"	08.09.1943
Vehovc, Hugo	SS-Hauptscharführer 10.(gp)/SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	14.10.1944
Wolkerstorfer, Oskar	SS-Obersturmführer 15./SS-Pz.Gren.Rgt. "Der Führer"	09.04.1943

Nepřekvapí, že většina rakouských držitelů německého kříže, 17, byla z pluku "Der Führer." Dva byli z pluku "Deutschland", oba dva ze stejné jednotky, 14. (protiletadlové) roty. Pět pocházelo z tankového pluku, dva z dělostřeleckého pluku, po jednom zástupci měl praporu stíhačů tanků a prapor útočných děl a pět vyznamenaných sloužilo v motocyklistickém praporu (*Kradschützenbataillon*), resp. v průzkumném praporu (*Aufklärungsabteilung*).¹⁸⁰ Mezi těmito muži se nacházeli 4 osoby, které později získali v divizi rytířský kříž (Holzer, Kaiser, Lex a Peichl).

Pro určení skutečnosti, zda byl podíl rakouských držitelů Německého kříže ve zlatě nadprůměrný či podprůměrný, použijeme stejnou metodiku jako v případě držitelů rytířského kříže. Podíl Rakušanů v divizi byl v průběhu války pravděpodobně menší než 16 %, a tak lze považovat jejich více jak 21 % zastoupení u nositelů tohoto řádu jako lehce nadprůměrné. To samé zřejmě platilo pro pluk "Der Führer", kde z celkem 37 nositelů bylo 17 Rakušanů, což představovalo 46 %. Pokud jde o pluk "Deutschland", zde bychom našli pouze 2 rakouské zástupce mezi 30 vyznamenanými, tedy 6,7 %. V letech 1939-1941 se podíl Rakušanů ve 4. a 10. rotě pohyboval přibližně lehce pod 10 %. Vyjdeme-li z předpokladu, že jejich podíl byl v ostatních plukovních rotách stejný, popř. mírně vyšší, jako v případě 13. roty, a že v dalších letech došlo, stejně jako ve všech útvarech divize "Das Reich", k poklesu jejich zastoupení, znamenalo by to ve výsledku, že podíl rakouských držitelů Německého kříže ve zlatě v pluku "Deutschland" byl průměrný či lehce podprůměrný. Tankový pluk divize se mohl pochlubit celkem 20 držiteli, z čehož Rakušané tvořili jednu čtvrtinu. Vzhledem k jejich podílu v pluku popsaném výše můžeme také v tomto případě hovořit o nadprůměrném rakouském zastoupení.

---

¹⁸⁰ *Kradschützenbataillon* byl zformován ve Francii na počátku roku 1941. 1. a 2. rota byly dřívějšími motocyklistickými rotami pluků "Deutschland" a "Der Führer", 3. rota byla dříve 3. rotou průzkumného praporu a 4. a 5. rotu dodal 11. pěší pluk. Prapor byl formálně rozpuštěn v červnu 1943 a jeho příslušníci přesunuti do průzkumného praporu. YERGER, GKIG, Vol. 1, op. cit., s. 92, pozn. 64 a s. 94, pozn. 66.

2.SS-Panzer-Division "Das Reich"

Div.Gef.St., den 20.8.44

Reichsführer- ~~SS~~ Persönl. Stab
Verb. Offz. b. OStf. / DR / P 5
Eingang   20. Sep 1944
Fg.Nr. 856/44

Vorschlag Hr.

für die

Verleihung des Deutschen Kreuzes in Gold

Den Vorschlag für die Verleihung des Deutschen Kreuzes in Gold an SS-Obersturmführer S c h u l z e r befürworte ich.

Durch seine hervorragenden Tapferkeitstaten an der Ost- und Invasionsfront halte ich SS-Ostuf.Schulzer für besonders würdig, das "Deutsche Kreuz in Gold" zu tragen.

i.V. *Baum*
SS-Standartenführer und
Divisions-Führer

An
SS-Sturmabteilerführer K i e n t
Verb.Offz.b.OStf./PA/PS

Verleihen: 26.9.44

Návrh na udělení Německého kříže ve zlatě pro velitele 5. roty II. praporu pluku "Der Führer" SS-Obersturmführera Hanse Schulzera. Je podepsán SS-Standartenführerem Ottou Baumem, který v té době velel divizi "Das Reich." Zkratka i.V. před jeho příjmením znamená "in Vertretung", tedy "v zastoupení", což indikuje, že mu bylo velení divize svěřeno pouze dočasně, a to poté, co byl předchozí velitel Heinz Lammerding raněn 26. července 1944 a jeho nástupce Christian Tychsen zabit o dva dny později.

Německý kříž ve stříbře

Německý kříž ve stříbře byl zaveden ve stejný den jako jeho zlatá verze, tedy 28. září 1941. Vypadal téměř identicky, jen na místo zlatého kruhu měl kruh stříbrný, a nosil se na stejném místě. Postup pro jeho udělení byl taktéž stejný, lišily se ale důvody. Zatímco zlatá verze se udělovala za vícenásobně projevenou mimořádnou odvahu nebo za četné vynikající zásluhy ve velení jednotek, stříbrná byla udělována za mnohočetné vynikající zásluhy ve vojenském vedení války. Dostávali jej tedy příslušníci nebojových útvarů, kteří již získali oba stupně železného kříže či oba stupně válečného záslužného kříže, ale nespĺňovali kritéria pro získání Rytířského kříže Válečného záslužného kříže.¹⁸¹ Během války obdrželo Německý kříž ve stříbře přibližně 2500 vojáků. Přestože byl zřízen již na podzim 1941, první vojáci *Waffen-SS* jej získali až v roce 1943, naprostá většina udělení ale proběhla až v letech 1944-1945.¹⁸²

Německý kříž ve stříbře

Rakouští držitelé Německého kříže ve stříbře v divizi "Das Reich"

Divize "Das Reich" se mohla pochlubit celkem 12 nositeli Německého kříže ve stříbře, což bylo více, než měly všechny ostatní tankové divize *Waffen-SS* dohromady. 8 pocházelo z Německa, 4 z Rakouska, čímž Rakušané tvořili jednu čtvrtinu všech dekorovaných a vzhledem k jejich procentuelnímu zastoupení v divizi se jednalo o nadprůměrný počet. Jména rakouských držitelů jsou zaznamenány v následující tabulce.

¹⁸¹ K Válečnímu záslužnému kříži srov. níže.

¹⁸² YERGER, Mark C., *German Cross in Silver. Holders of the SS and Police*, San José 2002, s. 7.

Tabulka 40: Rakouští držitelé Německého kříže ve stříbře		
Beinl, Anton	SS-Hauptsturmführer Pz.Werkst.Kp./II./SS-Pz.Rgt. 2	18.04.1945
Herbst, Albert	SS-Hauptsturmführer TFK I Stab/SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	17.11.1944
Schwaighofer, Thomas	SS-Hauptscharführer TFK II Stab/IV./SS-Pz.Art.Rgt. "Das Reich"	19.12.1944
Streicek, Günther	SS-Obersturmführer d.R. TFK I Stab/SS-Sturmgesch.Abt. "Das Reich"	21.06.1944

Beinl získal kříž za velení tankové opravárenské roty II. praporu tankové pluku, Herbst jako TFK I¹⁸³ pluku "Der Führer", Schwaighofer jako TFK II za službu ve IV. praporu dělostřeleckého pluku a konečně Streicek opět jako TFK I v praporu útočných děl.

---

¹⁸³ *Technischer Führer für das Kraftfahrwesen, TFK* - technický důstojník pro vozidla. Ti bývali v jednotce obvykle dva, přičemž římská číslice I označovala prvního a II druhého.

2. SS-Panzer-Division "Das Reich"

Div.Gef.St., den 18.10.44

Reichsführer-SS Personl. Stab
Verb. Offz. b. OKH - PA/P 5

Eingang 15. Nov. 1944

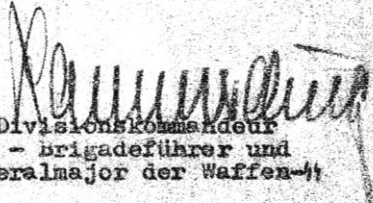
File No. 1220/148

V o r s c h l a g Nr. 4

für die

Verleihung des Deutschen Kreuzes in Silber

Der Vorschlag wird von mir befürwortet.
Ich halte den SS-Hauptscharführer Schwaighofer
für würdig, auf Grund seines bisherigen Einsatzes
mit dem Deutschen Kreuz in Silber ausgezeichnet
zu werden.

Divisionskommandeur
SS-Brigadeführer und
Generalmajor der Waffen-SS

An
SS-Sturmbannführer K m e n t
Verb. Offz. b. OKH/PA/P 5, 1. Staffel

Verliehen: 19.12.44

Návrh na udělení Německého kříže ve stříbře pro SS-Hauptscharführera Thomase Schwaighofera. Je podepsán tehdejším velitelem divize SS-Brigadeführerem a generálmajorem Zbraní SS Heinzem Lammerdingem. Podepsal jej 18. října 1944, do štábu říšského vůdce SS dorazil 15. listopadu a schválen byl 19. prosince. Návrh byl vyřízen v relativně krátké době, někteří jedinci čekali na schválení svého návrhu i půl roku. Vlevo dole opět jméno příjemce, styčného důstojníka *Waffen-SS* při HPA Rakušana Wilhelma Kmenta, který po schválení napsal datum udělení na přední stranu návrhu. Z uvedených čtyř Rakušanů se dochoval návrh na udělení Německého kříže ve stříbře pouze pro Schwaighofera.

Spona za boj zblízka ve zlatě

Tzv. Spona za boj zblízka byla zavedena 25. listopadu 1942 jako ocenění pro vojáky, kteří zblízka absolvovali boj muže proti muži. Spona se udělovala ve třech verzích podle počtu uznaných "Nahkampfstage", tedy podle počtu dnů, během kterých došlo k boji muže proti muži:¹⁸⁴

I. stupeň v bronzu za 15 *Nahkampfstage*

II. stupeň ve stříbře za 30 *Nahkampfstage*

III. stupeň ve zlatě za 50 *Nahkampfstage*

Jako "Nahkampfstag" se počítal každý den, během kterého měl voják příležitost vidět "bělmo v oku nepřítele a protivníka."¹⁸⁵ *Nahkampfstage* se měly zpětně počítat od 1. prosince 1941. Pro vojáky, kteří již předtím od 22. června 1941 absolvovali těžké boje na východní frontě nebo v Africe, byla učiněna výjimka, mohli si však nárokovat max. 15 *Nahkampfstage*, zpravidla však méně.¹⁸⁶

V průběhu války si bronzovou verzi vydobylo 36 400 vojáků, stříbrnou 9500 a držitelů spony za boj zblízka ve zlatě bylo 631. Zlatá verze spony byla udělena ještě v menším počtu, než nejvyšší vojenské vyznamenání třetí říše, rytířský kříž. I proto si ji řada veteránů vážila více než RK.¹⁸⁷ Jelikož se uděloval i za vynikající vojenské velení, mohla jej získat i osoba, která na bitevní pole vůbec nevstoupila. Naproti tomu NKSiG mohl získat jen ten, kdo si ji tvrdě vybojoval. Z dnešního úhlu pohledu se zdá neuvěřitelné, že někdo mohl absolvovat a přežít 50 dnů boje muže proti muži, ovšem i tehdy se jednalo o malý zázrak. Průměrná délka života velitele čtyř pancéřových granátníků byla jako frontového bojovníka sedm dní. Velitele roty 21 dní a velitele praporu 30 dní. Pak byli, statisticky vzato, mrtví. Přestože je počet 631 udělených spon ve zlatě sám o sobě malý, tak v uvedeném kontextu se jedná o obrovské číslo, které svědčí vskutku o mimořádných kvalitách vyznamenaných vojáků.¹⁸⁸

Postup pro udělení spony za boj zblízka byl odlišný, než v případě rytířského kříže či německého kříže, neboť se jednalo o vyznamenání, které udělovala jednotka každému vojákovi

¹⁸⁴ Vzhledem k obtížnosti překladu dávám jednoznačně přednost originálnímu názvu.

¹⁸⁵ *Als Nahkampfstag zählte jeder Tag, an der Soldat die Gelegenheit hatte, "das Weisse im Auge des Feindes und Gegners" zu sehen.*

¹⁸⁶ DÖRR, op. cit., s. xv.

¹⁸⁷ BERGER, Ritterkreutträger mit Nahkampfspagne in Gold, op. cit., s. 6.

¹⁸⁸ DÖRR, op. cit., xix.

automaticky po nasbírání dostatečného počtu *Nahkampfstage*. Díky tomu ovšem měla HPA, která všechna vyznamenání registrovala, jen neúplný přehled o jejich nositelích, obzvláště o těch se zlatou verzí. Často se stávalo, že HPA tuto skutečnost zjistila a až v momentě, kdy k ní přišel návrh na udělení rytířského kříže či německého kříže, ve kterém bylo uvedeno, že dotyčný je držitelem Spony za boj zblízka ve zlatě.¹⁸⁹ Koncem dubna 1945 tak bylo u HPA registrováno pouze 403 držitelů zlaté spony, ačkoli jejich skutečný počet byl o víc jak dvě stovky vyšší.

Vyznamenání mělo tvar dubové spony s lehce zakřiveným středovým čtvercem, který obsahoval orlici svírající v pařátech hákový kříž a pod ním bajonet křížící se s ručním granátem. Nosila se nad levou náprsní kapsou uniformy.

Zlatá verze spony za boj zblízka

Rakouští držitelé Spony za boj zblízka ve zlatě v divizi "Das Reich"

Zlatou verzí spony za boj zblízka bylo v divizi "Das Reich" vyznamenáno 28 mužů. Mezi nimi se nacházelo 14 Němců, 12 Rakušanů, 1 Němec z českých zemí a 1 *Volksdeutsche* z Rumunska. Rakušané tak tvořili 43 % všech vyznamenaných! Znovu si připomeňme, že podíl Rakušanů v divizi byla na začátku května 1940 15,8 %. Vzhledem k důvodům, které byly popsány v dřívější kapitole, nelze předpokládat, že by podíl Rakušanů zůstal stejný, nebo dokonce vzrostl. Ačkoli tedy neznáme přesný počet Rakušanů, který sloužil v divizi, lze s jistotou tvrdit, že v případě Spony za boj zblízka ve zlatě byli mezi jejími držiteli zastoupeni velmi nadprůměrným počtem.

Vyznamenané Rakušany zachycuje tato tabulka:

---

¹⁸⁹ Tamtéž, s. xix-xx.

Tabulka 41: Rakouští držitelé Spony za boj zblízka ve zlatě		
Braun, Gustav	SS-Obersturmführer 9./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	01.04.1944
Grabner, Franz	SS-Unterscharführer 11./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	01.04.1944
Hilber, Emil	SS-Hauptsturmführer 14./SS-Pz.Gren.Rgt. 3 "Deutschland"	02.05.1945
Holzer, Friedrich	SS-Hauptsturmführer II./SS-Pz.Reg. 2	1943/1944
Kaiser, Vinzenz	SS-Sturmbannführer III./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	1943/1944
Lainer, Josef	SS-Hauptscharführer 1./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	15.10.1943
Lex, Alfred	SS-Hauptsturmführer II./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	1943/1944
Mayer, Karl	SS-Oberscharführer SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	01.12.1943
Peichl, Adolf	SS-Hauptscharführer 12./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	26.10.1943
Schulzer, Johann	SS-Obersturmführer 5./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	20.11.1943
Stadler, Silvester	SS-Obersturmbannführer SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	12.12.1943
Stix, Otto	SS-Oberscharführer 12./SS-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"	22.10.1943

10 ze 12 rakouských držitelů zlaté spony bylo příslušníky pluku "Der Führer", což opět dokazuje, že nejvíce Rakušanů v divizi sloužilo ve jmenovaném pluku. Ostatně, nejvíce vojáků vyznamenaných zlatou verzí měl ve svých řadách právě on. Celkem 18, takže v pluku "Der Führer" tvořili Rakušané většinu dekorovaných. Není jistě bez zajímavosti, že polovina vyznamenaných v "DF" sloužila ve III. (obrněném) praporu, který byl vybaven polopásovými obrněnými transportéry, který doprovázel divizní tanky na bojiště. Díky tomu se dostával do těch nejprudších bojů a zřejmě díky tomu se v jeho řadách nacházelo nejvíce mužů oceněných sponou za boj zblízka ve zlatě.

Rakouští držitelé Rytířského kříže a Spony za boj zblízka v zlatě

Specifickou kategorií vyznamenaných tvořili držitelé rytířského kříže a zlaté verze spony za boj zblízka. Jednalo se o elitu uvnitř elity, o nejstatečnější vojáky třetí říše. Z 18-20 mil. vojáků Wehrmachtu a *Waffen-SS* získalo rytířský kříž zhruba 7300 mužů, nositelů spony

za boj zblízka ve zlatě bylo 631 a držitelů obou vyznamenání pouze 98, přičemž 33 připadalo na *Waffen-SS*.¹⁹⁰ 14 (!) z nich měla ve svých řadách divize "Das Reich." Pokud šlo o jejich původ, 8 pocházelo z Německa a 6 z Rakouska (Friedrich Holzer, Vinzenz Kaiser, Josef Lainer, Alfred Lex, Adolf Peichl a Sylvester Stadler), což představovalo 42,9 %! Podíl Rakušanů v této elitní skupině tak byl úplně stejný jako podíl Rakušanů mezi nositeli Spony za boj zblízka ve zlatě a i v tomto případě bylo jejich zastoupení bezpochyby nadprůměrné.

Rytířský kříž Válečného záslužného kříže s meči

Válečný záslužný kříž byl Adolfem Hitlerem zaveden 18. října 1940 původně ve dvou třídách, ke kterým později přibyly další dvě, rytířský kříž a velkokříž. Udělován byl za zásluhy, které nemohly být oceněny železným křížem, a to ve dvou provedeních: s meči za mimořádné zásluhy při nasazení pod palbou nepřátelských zbraní nebo za mimořádné zásluhy při vojenském válečném velení. V ostatních případech byl udělován bez mečů.¹⁹¹

Jelikož byl velkokříž udělen pouze dvakrát a ještě k tomu nevojákům, byl Rytířský kříž Válečného záslužného kříže pro příslušníky nebojových jednotek nejvyšším možným vyznamenáním. Uděloval se velmi zřídka, přesná čísla se bohužel velmi liší a pohybují se od 118 po 258 pro verzi s meči a od 52 po 137 v případě verze bez mečů. Řád měl tvar maltézského kříže s vykrojenými rameny, uprostřed byl kruh se svastikou lemovaný věncem z dubových ratolestí. Verze s meči byla navíc protknuta dvěma vzájemně kolmými meči. Stejně jako v případě Rytířského kříže Železného kříže se i Rytířský kříž Válečného záslužného kříže nosil na stuze kolem krku.

---

¹⁹⁰ BERGER, Die Ritterkreuträger mit Nahkampfspagne in Gold, op. cit., s. 9.

¹⁹¹ ROHRKAMP, op. cit., s. 128.

Rytířský kříž Válečného záslužného kříže s meči

V divizi "Das Reich" jej získali pouze 2 muži, z nichž Alois Ennsberger pocházel z Rakouska. Vyznamenání získal 13. listopadu 1943 za působení ve funkci TFK I tankového pluku jako vůbec první příslušník *Waffen-SS*.¹⁹²

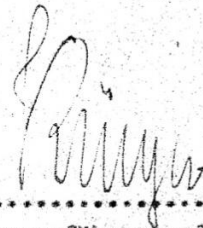
---

¹⁹² YERGER, GKIG, Vol. 1. op. cit., s. 391. Yerger zde ovšem mylně uvádí jak datum (28.11.1943), tak i Ennsbergerovu funkci. Má být TFK I pro tankový pluk a nikoliv TFK I pro I. prapor téhož pluku.

V o r s c h l a g s l i s t e N r. 1

für die

Verleihung des Ritterkreuzes des Kriegsverdienst-
kreuzes mit Schwertern.

.....
#-Gruppenführer und
Generalleutnant der Waffen-#

An

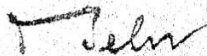
- 1.) Führerhauptquartier
z.H.#-Sturmabteiler Darges
- 2.) #-Führungshauptamt,
Adjutantur

V e r l i e h e n !

Führerhauptquartier, den 13. November 1943

gez.: Adolf Hitler

F.d.R.d.A.

Návrh na udělení Rytířského kříže Válečného záslužného kříže pro Aloise Ennsbergera.

Celkem získalo v 2. tankové divizi SS "Das Reich" uvedená vysoká vyznamenání 220 mužů. Jejich regionální původ byl následující:

Tabulka 42: Vysoce vyznamenaní vojáci "Das Reich" celkem, n=220		
Původ	Počet	%
Němci	163	74,1
Rakušané	48	21,8
Čeští Němci	6	2,7
<i>Volksdeutsche</i>	1	0,5
Švýcaři	2	0,9
Celkem	220	100

Tak jako u jednotlivých vyznamenání, tak i v tomto případě použijeme stejnou metodiku k určení míry podílu vysoce vyznamenaných Rakušanů na jejich celkovém zastoupení v divizi. 1. května 1940 činil jejich procentuelní podíl na složení divize 15,8 %. Bylo již řečeno, že do roku 1941 pravděpodobně jejich počet zůstal stejný, popř. mírně vzrostl, pak ale v souvislosti s celkovou válečnou situací, rostoucími ztrátami a výstavbou nových a nových útvarů *Waffen-SS* klesl a až do konce války na stav z května 1940 nedosáhl. Svým způsobem lze brát počet Rakušanů z jara 1940 jako určitý vrchol jejich působnosti v divizi. Srovnáme-li tento podíl s výsledky uvedenými v tabulce, můžeme konstatovat, že celkové zastoupení Rakušanů v 2. tankové divizi SS "Das Reich" bylo mezi jejími vysoce vyznamenanými příslušníky nadprůměrné.

Sociální skladba vysoce vyznamenaných Rakušanů

Tato kapitola si klade za cíl analyzovat sociální profil 48 vysoce vyznamenaných Rakušanů. Hlavní pozornost je věnována atributům, které se dají získat z osobních složek příslušníků SS a ze spisů Hlavního rasového a osidlovacího úřadu SS:

1. Věková struktura - zjištění let narození a věk jedinců při získání prvního vyššího vyznamenání
2. Regionální původ - původ vojáků podle velikosti obcí a dle spolkové země
3. Sociální původ - údaje k povolání otce, nejvyšší dosažení vzdělání vojáků a jejich povolání
4. Konfese - stanovení náboženského vyznání a míry ztotožnění se nacistickou církevní politikou
5. Rodinný stav - poměr svobodných a oženěných mužů
6. Fyzické předpoklady - základní fyzické atributy
7. Politická socializace - členství v nacionálně socialistických organizacích
8. Povyšování - přehled nejvyšších hodností, kterých Rakušané dosáhli
9. Úmrtnost - mortalita vyznamenaných během války

Bohužel zdaleka ne všechna osobní akta obsahují požadované informace. To je případ zejména poddůstojníků, pro které jsou mnohdy k dispozici jen ty nejzákladnější údaje. Částečně bylo možné chybějící mezery vyplnit díky poznatkům obsažených v některých publikacích či na internetu, na sehnání potřebných dat ke všem osobám to ale nestačilo. Proto je třeba brát některé přehledy s rezervou.

Věková struktura

Cílem analýzy věkové struktury je vytvořit uvnitř zkoumané skupiny generační typy, které díky příslušnosti k určitým ročníkům vykazují podobnou socializaci a životní zkušenosti. Vytvoření každého generačního typu je pochopitelně do jisté míry zavádějící, neboť životní podmínky a zkušenosti rozličných ročníků se mohou lišit region od regionu. Při jejich skládání může navíc dojít ke rozmělnění výsledků z několika blízkých ročníků mezi

generační typy, které jsou jinak velmi odlišné. Proto bude věková struktura analyzována pomocí několika širěji či úžeji orientovaných generačních typů.

Nejprve rozčleníme zkoumaný vzorek do 4 poměrně širokých generačních skupin, které se v rámci sociálního bádání k druhé světové válce běžně používají, to jest narození před 1900, ročníky 1901-1910, ročníky 1911-1920 a konečně ročníky od 1921, a srovnáme je s výsledky bádání německého historika Reného Rohrkampa, který prozkoumal 2500 vojenských knížek poddůstojníků a prostých vojáků pocházejících z vrchního úseku SS "West."¹⁹³

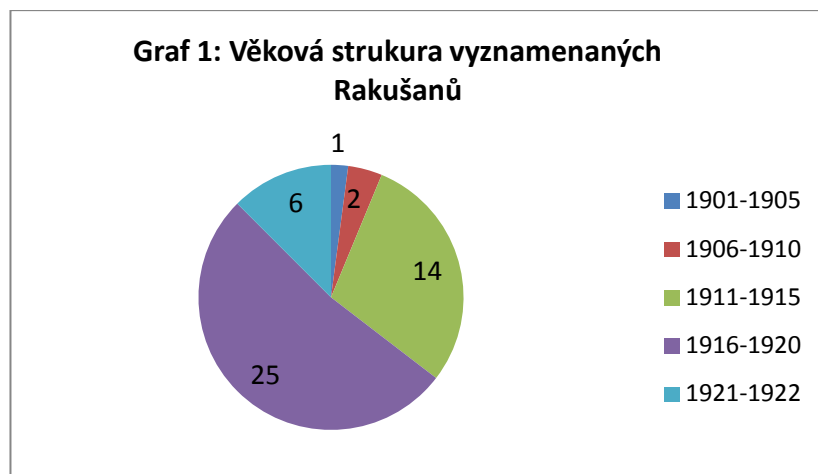
Tabulka 43:

Ročníky	Vyznamenání Rakušané	v %	Příslušníci <i>Waffen-SS</i> podle Rohrkampa	v %
1900	0	0	24	0,94
1901-1910	3	6,25	438	17,14
1911-1920	39	81,25	439	17,18
1921-1928	6	12,5	1654	67,74
Celkem	48	100	2555	100

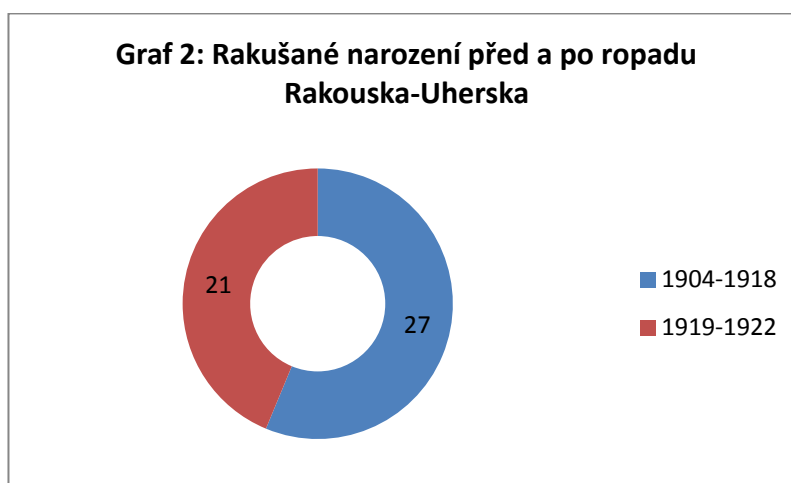
Jak vidno, nejvíce Rakušanů se narodilo v letech 1911-1920. Na první pohled zaujme nápadný rozdíl v rozdělení nepočtenější ročníků obou zkoumaných vzorků. To je způsobeno dvěma důvody. Za prvé, v Rohrkampovu vzorku jsou obsaženi pouze poddůstojníci a obyčejní vojáci, a naopak, mezi vyznamenanými Rakušany bychom našli pouze důstojníky a poddůstojníky. Druhý důvod s prvním úzce souvisí, neboť je si třeba uvědomit, které skupiny vojáků především získávaly v německé armádě nejvyšší vyznamenání. Důstojníci a poddůstojníci. Než dotyčný voják vystoupal do poddůstojnické či důstojnické hodnosti mohlo to trvat řadu let. Nejvyšší vyznamenání tak byla udělována vojákům, kteří nebyli nejmladší a kteří měli za sebou min. několik let předchozí služby.

Výše použité široké rozdělení ročníků není ovšem pro naše účely příliš vhodné, neboť se v něm do značné míry stírají rozdíly mezi nimi. Lepší je proto rozčlenění let narození do skupin po pěti.

¹⁹³ Rohrkamp, op. cit., s. 61-62. *SS-Oberabschnitt West* zahrnoval zhruba území dnešní spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko.

Jen hrstka mužů byla narozena v prvním desetiletí 20. století a žádný před jeho začátkem. Více jich byla narozena v letech 1911-1915 a vůbec nejvíce v následujícím pětiletí. Poukazuje to na mladý věk držitelů vysokých vyznamenání, který ovšem zároveň nebyl úplně nejnižší, a to z důvodů, které byly zmíněny výše. Nízký věk nositelů podtrhuje následující srovnání věkové struktury.

Skoro polovina všech oceněných rakouských příslušníků divize "Das Reich" se narodila až po rozpadu habsburské monarchie, a to v časovém rozmezí pouhých čtyř let. Tato generace vyrůstala v době, kdy bylo Rakousko těžce zasaženo hospodářskou krizí, kterou se nedařilo překonat, a kdy se země v první polovině 30. let prakticky ocitla na pokraji občanské války mezi znesvářenými skupinami. Mnozí z nich proto zřejmě obdivně vzhlíželi k třetí říši, která se úspěšně vypořádala s hospodářskou krizí a která zavedla v zemi "pořádek." Když k tomu přidáme jejich mnohdy nepřilíš dobré sociální postavení, jak vyjde najevo v podkapitole o jejich sociálním původu, nelze se divit, že se nemálo Rakušanů rozhodlo vstoupit do

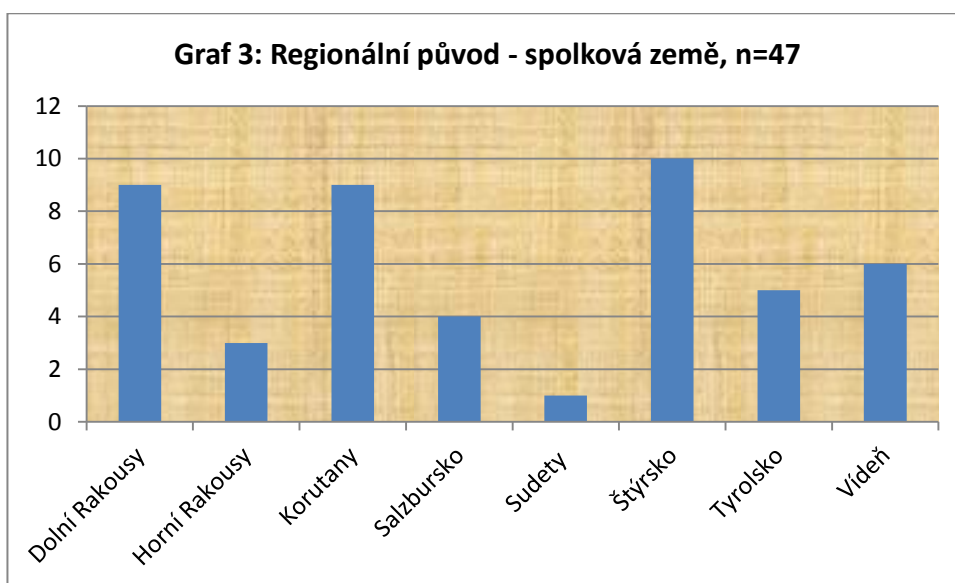

organizace, kterou nacistický režim prezentoval jako elitní a která nabízela východisko z hmotného nedostatku.

Mladý věk dekorovaných Rakušanů dokazuje i průměrný věk při získání prvního vyznamenání, který činil 26 let. Aby byli možno vytvořit reprezentativní vzorek, byla všechna vysoká vyznamenání postavena na stejnou úroveň a stáří příslušného jedince bylo zjištěno při získání prvního z nich. V době udělení některého ze zkoumaných ocenění byl nejstarším jedincem Vinzenz Kaiser, kterému bylo 38 let a který byl zároveň vůbec nejstarším Rakušanem, a naopak nejmladším držitelem byl Josef Meier, které mu bylo při udělení Spony za boj zblízka ve zlatě pouhých 21 let.

Regionální původ

K určení regionálního původu použijeme dva způsoby, které nám napomohou určit, z jakého prostředí vyznamenání Rakušané pocházeli. Nejprve zaměříme naši pozornost na jednotlivé rakouské spolkové země.

S výjimkou Ludwiga Rameise, který se během první světové války narodil v Opavě, se všechny osoby narodily na území dnešního Rakouska. Žádná nepocházela z Burgenlandu¹⁹⁴ ani z Vorarlberska, tedy ze zemí, které v Rakousku byly a jsou nejméně zalidněny. Nejvíce Rakušanů pocházelo ze Štýrska, kde má dodnes silné zastoupení krajní

¹⁹⁴ Spolková země Burgenland byla navíc po anšlusu Rakouska rozdělena mezi nově vzniklé říšské župy "Niederdonau" a "Steiermark."

pravice stejně jako v Korutanech, ze kterých také vzešlo hodně vyznamenaných. V meziválečném období působil ve Štýrsku tzv. *Steirische Heimatschutz*, paramilitaristická organizace, která byla nejpočetnější a nejvlivnější součástí rakouského *Heimwehru*.¹⁹⁵ Již od svého vzniku se vyznačoval radikální velkoněmeckou a antisemitskou rétorikou, obracel se proti parlamentarismu a demokracii, v roce 1931 se dokonce neúspěšně pokusil o puč proti vládě. Názorově se čím dál tím blížil NSDAP, se kterou nakonec v roce 1933 splynul.¹⁹⁶ Nebylo tedy překvapením, že právě ve Štýrsku se narodilo nejvíce rakouských nositelů vysokých vyznamenání v divizi "Das Reich." Kromě Štýrska a Korutan měly nejvíce zástupců také Dolní Rakousy a Vídeň. V případě druhého z nich se ovšem vzhledem k počtu obyvatel Vídně nejednalo o nijak závratné číslo. Naopak v poměru k počtu obyvatel pocházelo nejvíce Rakušanů z Korutan.

Druhý způsob k určení regionálního původu je rozdělení podle velikostí obcí¹⁹⁷, ve kterých se dotyční jedinci narodili.

Tabulka 44: Regionální původ podle velikosti rodiště, n=47		
Počet obyvatel	Počet vyznamenaných	v %
Do 2000	16	34
2000 - 5000	13	27,7
5000 - 20 000	5	10,6
20 000 - 100 000	5	10,6
Nad 100 000	8	17

Téměř dvě třetiny všech vysoce vyznamenaných Rakušanů pocházely z obcí, které měly méně než 5000 obyvatel. Vzhledem k faktu, že většina obyvatel Rakouska tehdy žila právě v malých obcích, nejsou výše uvedené údaje samy o sobě ničím pozoruhodným. Zajímavější jsou ve srovnání s výsledky bádání již zmiňovaného Reného Rohrkampa. Zatímco v případě vyznamenaných Rakušanů tvořil podíl osob narozených ve malých obcích 61,7%, v případě Němců pocházejících z Vestfálska a severního Porýní činil podíl narozených ve městech s více jak 20 000 obyvateli 66,3%.¹⁹⁸ Tedy přesně naopak.

¹⁹⁵ Nejvýznamnější paramilitaristická meziválečná organizace v Rakousku, která zastávala názory blízké křesťanským sociálům a německonacionálnímu tábora. V roce 1936 do značné míry rozplynul začleněním do "Vlastenecké fronty."

¹⁹⁶ Ze zkoumaného vzorku vysoce vyznamenaných Rakušanů ve *Steirische Heimatschutz* ani jeden nepůsobil. Jeho členem byl ale Franz Augsberger, který v divizi krátce sloužil na počátku války a který později velel 20. granátnické divizi SS (estonská č.1).

¹⁹⁷ Pro stanovení počtu obyvatel byly použity údaje na internetových stránkách Rakouského statistického úřadu *Bundesanstalt Statistik Österreich* (STAT), <http://www.statistik.at/blickgem/index.jsp>, přístup 15. března 2013.

¹⁹⁸ ROHRKAMP, op. cit., s. 561.

Rohrkampovo tvrzení, že "původ *Waffen-SS* byl tedy jednoznačně formován městským prostředím"¹⁹⁹, tak rozhodně nelze uplatnit na vysoce vyznamenané Rakušany v divizi "Das Reich." Pochopitelně se jedná jen o velmi malý vzorek, obzvláště ve srovnání Rohrkampovým, který porovnával místa narození více jak 2500 osob, a zůstává otázkou, zda by podobný model platil i pro Rakušany ve *Waffen-SS* celkově. Na druhou stranu Severní Porýní-Vestfálsko bylo (a stále je) hustě zalidněnou oblastí Německa s vysokou mírou industrializace a urbanizace, kde před druhou světovou válkou žilo víc obyvatel než v celém Rakousku. Zda převážně z městského prostředí pocházeli i esesmani rekrutovaní z jiných německých zemí, zůstává nejasné a Rohrkampovy závěry nemusí mít obecnou platnost. V uvedeném kontextu tak představuje skutečnost, že se většina vyznamenaných Rakušanů narodila v obcích s méně než 5000 obyvateli, zajímavý fenomén.

Sociální původ

V této podkapitole se budeme zabývat otázkou příslušnosti vojáků k rozličným sociálním skupinám, což společně s analýzou regionálního původu představuje nejdůležitější krok k určení sociálního profilu vyznamenaných Rakušanů.

Tabulka 45: Nejvyšší ukončené vzdělání, n= 38		
Typ školy	Počet	%
Základní a měšťanská škola	20	52,6
Učňovské školy, školy s odborným zaměřením	14	36,8
Gymnázium, reálná škola	2	5,3
Univerzita	2 ²⁰⁰	5,3

Nejprve zaměříme pozornost na jejich vzdělání. Výše uvedená tabulka zachycuje pouze nejvyšší *ukončené* vzdělání a nikoliv nejvyšší školu, kterou dotyční navštěvovali. To je velmi důležité, neboť řada mužů své vyšší vzdělání nikdy nedokončila. Převážně ze dvou důvodů. Buď se rodina po první světové válce nebo na počátku 30. let ocitla ve špatné finanční situaci, což dětem zabránilo v dosažení vyšší formy vzdělání, nebo byli někteří jedinci kvůli svým aktivitám v nacionálně socialistickém hnutí ze škol vyloučeni. Do první kategorie lze zařadit např. Sylvestra Stadlera, Antona Beinla či Hanse Pavelku. Do druhé

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 64.

²⁰⁰ V obou případech se jednalo o lékaře.

skupiny bychom mohli přiřadit Friedricha Holzera a Aloise Kallse. Několik jedinců se po anšlusu Rakouska rozhodlo v dalším vzdělávání nepokračovat a vstoupit do SS-VT. To byl i případ Emila Hilbera a Otto Stixe. Z uvedeného vzorku 38 Rakušanů nerealizovalo své představy o vyšším vzdělání celkem 10 mužů. Pokud by se tak stalo, výsledná tabulka by vypadala o poznání jinak a mezi absolventy gymnázií, reálků a univerzit bychom našli více mužů.

S úrovní vzdělání úzce souvisí vykonávané povolání. Michael Kater rozčlenil německou společnost na počátku 20. století na nižší třídu, nižší střední třídu a elitu, přičemž tyto sociální skupiny tvořili celkem 14 podskupin.²⁰¹ Pro naše účely je ovšem takové dělení příliš široké, proto je třeba vytvořit si jednodušší členění. První čtyři kategorie zahrnují nižší a nižší střední třídu. Mezi elitu byli zahrnuti také žáci a studenti vyšších vzdělávacích zařízení (gymnázia, reálky, univerzity). Fakt, že většina Rakušanů měla pouze nižší vzdělání, se zřetelně odráží v jejich pracovních pozicích. Nicméně v celkovém kontextu zaujme vysoký podíl příslušníků elit²⁰², který jistě převyšoval celospolečenský průměr.²⁰³ To poukazuje na známou skutečnost, že nacionální socialismus dokázal získat příznivce ve všech sociálních skupinách.

Tabulka 46: Povolání vojáků, n= 48		
Vykonávané povolání	Počet	%
Žáci	3	6,25
Dělníci a nekvalifikovaná povolání	7	14,6
Učňovská povolání	18	37,5
Zaměstnanci, nižší úředníci, menší obchodníci, samostatní zemědělci	3	6,25
Elita	8	16,7
Neznámo	9	18,8

Úplné zhodnocení sociálního původu vojáků je možné skrze povolání jejich otců. Výsledek do značné míry ovšem relativizuje vysoký podíl nezjištěných povolání. Zatímco podíl příslušníků elit a dělníků zůstal přibližně stejný, změnil se poměr mezi učňovskými povoláními a nižšími zaměstnanci a úředníky ve prospěch druhé skupiny. Tento přesun byl pravděpodobně způsoben nelehkou hospodářskou situací rodin po první světové válce a v

²⁰¹ KATER, Michael, *The Nazi Party. A Social Profile of Members and Leaders 1919-1945*, Oxford 1983, s. 1-16.

²⁰² Jednalo se o 2 lékaře a 6 studentů vyšších škol.

²⁰³ Navzdory své kvazi-revoluční bázi pocházela většina nejvyšších velitelů SS z řad tradičních elit, popř. nižší střední třídy. Osob z dělnického prostředí bychom na nejvyšších postech v SS našli jen hrstku. Srov. KATER, op. cit., s. 196; WEGNER, op. cit., s. 225.

době světové hospodářské krize na přelomu 20. a 30. let, která zmařila šanci dětí na dosažení vyššího vzdělání a tím i finančně lukrativnější práce.

Tabulka 47: Povolání otců, n= 48		
Vykonávané povolání	Počet	%
Dělníci	9	18,8
Učňovská povolání	5	10,4
Zaměstnanci a nižší úředníci, menší obchodníci, samostatní zemědělci	11	22,9
Elita	7	14,6
Neznámo	16	33,3

Většina vyznamenaných Rakušanů pocházela z nižších sociálních vrstev, nikoliv ovšem z nejnižších a nemálo mužů bylo příslušníky elit. Posledně jmenované zřejmě do řad *Schutzstaffel* lákal její elitní statut uvnitř nacionálně socialistického hnutí a ze stejného důvodu se pro vstup do jejích řad rozhodli i muži z nižších společenských vrstev, kteří v členství uvnitř této organizace viděli šanci na svůj sociální vzestup.²⁰⁴

Konfese

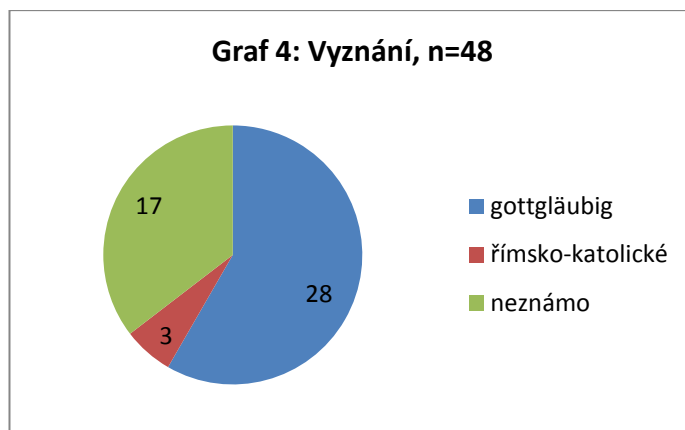
Za jednoho z největších nepřátel nacistického Německa považoval Heinrich Himmler křesťanství. Označoval jej za nebezpečný "perverzní a nevhodný světonázor", který svým důrazem na milosrdenství a přísnou sexuální morálku odporoval jeho požadavkům na nekompromisnost a tvrdost při zacházení s "podlidmi" a jím prosazovanou "biologickou revolucí."²⁰⁵ Proto od svých podřízených požadoval, aby vystoupili z církve a stali se tzv. "věřícími v boha" (*gottgläubig*). Jeho přání ovšem se v praxi příliš prosadit nepodařilo. Koncem roku 1938 bylo *gottgläubig* pouze 21,9 % příslušníků SS. Úspěšnější byl Himmler pouze u SS-VT, kde z církve vystoupilo 53,6 % příslušníků a u SS-TV dokonce 69 procent.²⁰⁶

A jaká byla situace u vysoce vyznamenaných Rakušanů?

²⁰⁴ Naprosto přesné zařazení jedinců do stanovených kategorií by bylo možné pouze za předpokladu, že bychom znali výši jejich příjmů. Uvedenou kategorizaci lze proto brát spíše orientačně. Stojí také za zmínku, že všichni příslušníci elity se v SS-VT/*Waffen-SS* stali důstojníky.

²⁰⁵ LONGERICH, op. cit., s. 228, 275.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 229. V roce 1939 bylo *gottgläubig* 26 % příslušníků SS. U SS-VT 56 % a u SS-TV dokonce 80 %. Srov. WEGNER, op. cit., s. 251.

Jako *gottgläubig* byly označeny osoby, které vystoupily z církve ještě před svým vstupem do SS či z ní vstoupily v průběhu své služby bez ohledu na rok, kdy se tak stalo. Pokud byla o příslušného jedince uvedena jeho konfesijní příslušnost, tak, s výjimkou Josefa Grubera, který byl evangelík, vždy římsko-katolického vyznání.

Graf ukazuje velmi vysokou míru osob, které se deklarovaly jako *gottgläubig*. Většina osob, u kterých nebylo možno zjistit jejich vyznání, byla pravděpodobně taktéž *gottgläubig*, takže naprostá většina zkoumaných Rakušanů zřejmě splnila Himmlerův požadavek na vystoupení z církve. To by na první pohled mohlo svědčit o jejich silném ztotožnění se s myšlenkami nacionálního socialismu, minimálně v případě církevní politiky. Reálně tomu tak ale pravděpodobně nebylo. Na příslušníky ozbrojených SS byl vyvíjen silný nátlak, aby vystoupily z církve. Řada vojáků to bezesporu učinila jen proto, aby si nekomplikovala svoji kariéru. Kromě toho byla německé veřejnosti dobře známa anticírkevní politika SS, která od vstupu do jejích řad silně věřící jedince bezpečně odradila.²⁰⁷

Rodinný stav

Od každého příslušníka SS se očekávalo, že vstoupí do svazku manželského a založí rodinu. K tomu, aby se mohl člen SS oženit, ovšem vedla vcelku trnitá cesta, neboť pedantický šéf SS svědomitě dbal o to, aby budoucí manželka, a konec konců i budoucí manžel, splňovala ta nepřísnejší rasová kritéria. Od poloviny 30. let byl postup pro udělení povolení ke sňatku následující. Příslušník SS i jeho snoubenka museli předložit rodokmen sahající až do roku 1800, vyplněný dotazník a ručně sepsaný životopis. Dále museli přinést

²⁰⁷ Tamtéž, s. 250-253.

stanovisko dvou občanů o jejich způsobilosti založit rodinu a vychovávat děti²⁰⁸, své fotografie i fotografie rodinných příslušníků a konečně se oba partneři museli nechat vyšetřit od lékaře SS, který vyplnil medicínský dotazník. Celá procedura byla zdlouhavá a nákladná, nicméně Himmler na ní trval a sám v případě důstojníků rozhodoval, kdo se smí a nesmí oženit.²⁰⁹

Pokud byla nevěsta slovanského původu, nemuselo to nutně znamenat zamítnutí k povolení sňatku. Pokud byla dotyčná např. Češka a splňovala nacistická rasová kritéria a nepocházela z nacionálně exponované české rodiny, Himmler ke sňatku svolil.²¹⁰ Jinak tomu ale bylo v případě židovské původu snoubenky. Do jakých extrémů mohla Himmlerova posedlost po čisté árijské krvi dojít, ukazuje případ již zmiňovaného dobyvatele Bělehradu Fritze Klingenberga. Ten se během války chtěl oženit s dcerou SS-Gruppenführera Waltera Krügera, který po většinu roku 1943 velel divizi "Das Reich." Jelikož se ovšem v rodokmenu jeho dcery objevil v roce 1711 (!) židovský předek, nemohl ji Klingenberg pojmout za manželku.²¹¹ Tato Himmlerova obsese postihla i min. jednoho z vyznamenaných Rakušanů. Adolf Peichl se svojí snoubenkou mohl oženit až po válce, neboť RuSHA, vzhledem k možnosti jejího židovského původu ze strany matky zamítl jeho žádost o sňatek.²¹²

O tom, jak moc se v případě vyznamenaných Rakušanů podařilo naplnit představu říšského vůdce SS o uzavírání sňatků, vypovídá následující graf.

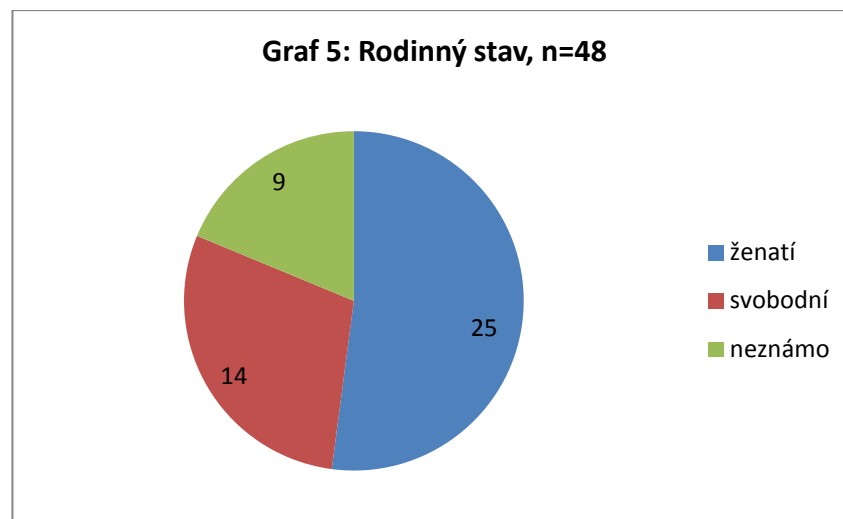
²⁰⁸ V případě nevěsty odpovídali vybraní občané otázky tohoto typu: Je spolehlivá či nespolehlivá, má ráda děti či nikoli, domácká nebo vrtkává, zda se v její rodině vyskytují dědičné choroby či zda je nevěsta a její rodina "hodnověrnou zastánkyní nacionálněsocialistického světónázoru."

²⁰⁹ HÖHNE, op. cit., s. 132; LONGERICH, op. cit., s.367.

²¹⁰ LONGERICH, op. cit., s. 371. Český nebo alespoň částečně český původ měli prokazatelně min. dva vyznamenaní Rakušané. Rodiny Hanse Pavelky pocházela z Pardubicka a ze stejné oblasti pocházela rodina matky Josefa Kasta. Srov. BArch, BDC, Akten des Rasse- und Siedlungshauptamtes (dále jen RS): Josef Kast a Hans Pavelka. Srov. rodokmeny obou mužů v příloze. S velkou pravděpodobností měla český původ také manželka Friedrich Holzera Elisabeth, rozená Tichy, a také manželka Otty Schmida Hilde, rozená Krevenka. V obou případech se jednalo o muže narozené ve Vídni. Srov. BArch, BDC, SSO: Friedrich Holzer a Otto Schmid.

²¹¹ HÖHNE, op. cit., s. 122.

²¹² BArch, BDC, RS: Adolf Peichl.

Ten zachycuje všechny muže, kteří do konce války vstoupili do manželství. Je třeba si uvědomit, že *každý* příslušník SS musel postoupit výše uvedenou proceduru, pokud se chtěl oženit. Většina Rakušanů uvedených v kolonce "neznámo" tak bezpochyby zůstala svobodná. Z toho vyplývá, že pouze zhruba polovina mužů uzavřela sňatek. Osoby, které nevstoupily do manželství, to učinily hlavně ze dvou důvodů. Buď padly dříve, než to mohly učinit, nebo byly na svatbu ještě příliš mladé. Naopak starší příslušníci, to jest narození před zánikem Rakouska-Uherska, většinou Himmlerovým požadavkům dostáli.

Fyzické předpoklady

Následující analýza si klade za cíl zhodnocení fyzického stavu vyznamenaných Rakušanů a jejich porovnání s výsledky bádání Reného Rohrkampa o příslušnících *Waffen-SS* ze Severního Porýní-Vestfálska.²¹³

Tabulka 48: Fyzické dispozice		
Parametr	Vyznamenaní Rakušané	Příslušníci <i>Waffen-SS</i> podle Rohrkampa
Průměrná výška	1,776 (n=31)	1,74 (n=2314)
Průměrná váha	74,2 (n=22)	65,4 (n=2245)
Průměrný BMI ²¹⁴	23,5	21,6

²¹³ ROHRKAMP, op. cit., s. 86.

²¹⁴ BMI = Body Mass Index - Index tělesné hmotnosti.

Vyznamenaní Rakušané byli v průměru skoro 4 cm vyšší než vojáci z Rohrkampova vzorku, zároveň však byli o téměř devět kilo těžší. To činilo rozdíl v BMI mezi oběma skupinami téměř dva body. Voják z Porýní byl nižší, vzhledem ke své výrazněji nižší váze se ale pohyboval na bojišti s větší lehkostí a odpovídal pružnějšímu prototypu vojáka, přesněji řečeno lehkému atletu, který chtěl pro *Waffen-SS* vybudovat jeden z jejich tvůrců SS-Obergruppenführer Felix Steiner.²¹⁵

Poměrně výrazný rozdíl mezi oběma skupinami vyplývá z několika skutečností. Předně je třeba znovu zdůraznit, že Rohrkampův vzorek zahrnuje pouze poddůstojníky a příslušníky mužstva, kdežto mezi Rakušany bychom našli jen důstojníky a poddůstojníky. U těchto dvou skupin jsou nároky na výkon jejich služby ve srovnání s prostými vojáky pochopitelně odlišné, což částečně vysvětluje onen rozdíl. Podstatnější bylo rozdílné datum pořízení záznamů o hmotnosti a váze. Rohrkamp čerpal své informace z *Wehrstammbücher*, tedy vojenských knížek poddůstojníků a prostých vojáků, kde se zapisovali informace o fyzické kondici z lékařské prohlídky, která měla zjistit, zda je dotyčný jedinec schopen vojenské služby či nikoliv, a která se zpravidla konala v 18 letech. Informace k Rakušanům byly naopak získány z lékařských vyšetření provedených v souvislosti s žádostí o povolení sňatku, který pochopitelně uzavírali starší muži. Zpravidla po 20 letech, kdy se již zastavil růst člověka a kdy dochází k určitému vzrůstu hmotnosti. Tak lze zřejmě vysvětlit diferenci mezi oběma případy.

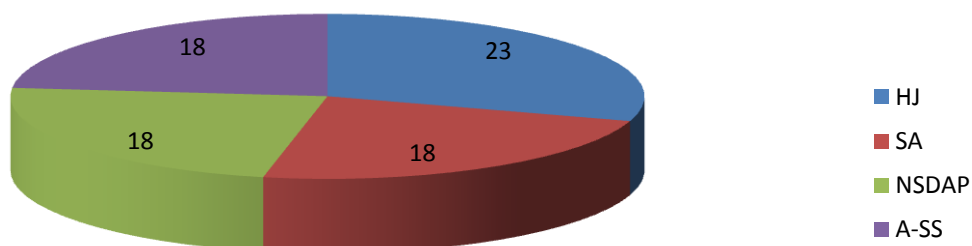
Politická socializace

Postoj v církevní či rodinné otázce sice může svědčit o zaujetí nacistickou ideologií, údaje k členství v nacionálně-socialistických organizacích a samotné NSDAP však poskytují jasnější představy. Mohlo by se namítnout, že členství v *SS-VT*, resp. *Waffen-SS*, samo o sobě hovoří o silném ztotožnění se s myšlenkami nacistického režimu, obzvláště, když si uvědomíme, že všichni interesovaní Rakušané vstoupili do ozbrojených SS dobrovolně, stojí ovšem rozhodně zato analyzovat příslušnost k dalším organizacím, neboť výsledek poskytne hodnověrnější obraz o politických postojích vyznamenaných Rakušanů.

---

²¹⁵ ROHRKAMP, op. cit., s. 86-87. K Steinerovým představám o podobě moderní armády srov. WEGNER, op. cit., s. 175-177.

Graf 6: Členství v nacionálně socialistických organizacích, n= 38

Ze vzorku 48 vysoce vyznamenaných se podařilo určit příslušnost k některé z nacistických organizací u 38 osob. Jedna osoba (Bartl Breitfuss) nebyla kromě *SS-VT/Waffen-SS* příslušníkem žádné jiné NS-organizace, u jedné osoby²¹⁶ je členství nejasné a u 8 vojáků to nebylo možno zjistit. Někteří jedinci byli členy jen jedné další organizace, jiní více a kupř. Vinzenz Kaiser před svým vstupem do *SS-VT* prošel všemi včetně vstupu do *NSDAP*. Už jen z letmého pohledu na graf lze hovořit o výrazné identifikaci dotyčných jedinců s nacistickým režimem a jeho ideologií.

Pokusme se nyní podívat na uvedenou problematiku detailněji. Začneme nejdříve u samotné *SS*. Nejprve přijde na řadu stanovení roku, ve kterém Rakušané vstoupili do *SS*, a to bez ohledu, zda se jednalo o *A-SS* či ozbrojené *SS* (*SS-VT*, *SS-TV*, *Waffen-SS*).

Tabulka 49: Rok vstupu do SS, n=42										
Rok	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Počet	1	3	6	5	3	2	5	13	2	2

Jako první vstoupil do *SS* v roce 1931 Vinzenz Kaiser, jako poslední v září 1940 Johann Thaler. Nejvíce Rakušanů vstoupilo do *SS* v roce 1933, což zřejmě souviselo s převzetím moci nacisty v Německu, a v roce 1938 po anšlusu Rakouska. Téměř všichni zahájili svoji službu u *SS* ještě před vypuknutím války a všichni si tuto službu vybrali dobrovolně. Následuje určení věku při vstupu do *SS*.

²¹⁶ Kurt Amlacher podle svého životopisu v polovině 30. let utekl kvůli své politické angažovanosti do Německa a působil v "rakouské legii", což by predikovalo jeho členství v *SA*. V jeho osobních složkách ovšem po něm není ani zmínka. BArch, BDC, RS: Kurt Amlacher, Lebenslauf.

Tabulka 50: Věk při vstupu do SS, n=42										
Věk	15	16	17	18	19	20	21	22	23	27
Počet	1	2	9	11	2	6	6	3	1	1

Vzhledem k rozdílným přijímacím kritériím u *Allgemeine-SS* a ozbrojených SS je ale vhodnější je od sebe rozdělit.

Tabulka 51: Věk při vstupu do A-SS, n=18										
Věk	15	16	17	18	19	20	21	22	23	27
Počet	1	2	4	2	1	2	3	1	1	1

Na první pohled nevykazuje tabulka nic zarážejícího, snad kromě extrémně nízkého věku třech jedinců v době jejich přijetí. Je třeba si ale uvědomit podmínky pro přijetí do SS v době, kdy ještě nebyla rozdělena tři základní složky (A-SS, SS-VT, SS-TV). Na počátku 30. let musel být uchazeč o členství v SS starý nejméně 23 let, což mělo mj. zdůrazňovat zvláštnost SS vůči SA, neboť většina příslušníků hnědých košil byla ve věku 18-25 let.²¹⁷ Jak ovšem již upozornila vídeňská historička Christiane Rothländer, toto pravidlo se min. ve Vídni v praxi příliš nedodržovalo.²¹⁸ Což ostatně jasně vyplývá i z našeho zjištění.

V případě SS-VT byly požadavky na věk uchazečů odlišné, neboť zájemci o vstup museli být ve věku od 17 do 22 let.²¹⁹ Jak dokládá níže uvedená tabulka, většina vyznamenaných tento předpis splnila a pouze pět mužů překročila stanovený limit. Z této pětky byl jeden lékař a zbylí 4 byli do útvarů SS-VT přesunuti z rozpuštěného *SS-Hilfswerkslager* v Dachau na podzim 1934 na samém počátku jejich budování. Z toho by se dalo usuzovat, že pro tyto muže buď neplatily tak přísné standardy nebo byla v jejich případě učiněna výjimka.

Tabulka 52: Věk při vstupu do SS-VT/SS-TV/Waffen-SS, n=41										
Věk	15-16	17	18	19	20	21	22	23	24	30
Počet	0	5	10	5	6	6	3	2	2	1

²¹⁷ LONGERICH, op. cit., s. 135.

²¹⁸ ROTHLÄNDER, op. cit., s. 58, 77.

²¹⁹ MATTSON, op. cit., s. 23.

Každopádně uvedené případy poukazují na rozdíl mezi teorií a praxí při přijímání nových členů do řad *Schutzstaffel* a současně dokazují i velmi mladý věk nově příchozích Rakušanů.

Ze všech organizací NSDAP měla ve svých řadách nejvíce členů *Hitlerjugend*. Celkem 23. U 11 osob nebylo možno příslušnost k HJ zjistit, zatímco 14 osob nikdy členem této organizace nebylo. O tom, v kolika letech do HJ vstupovali zkoumaní Rakušané, vypovídá následující přehled.

Tabulka 53: Věk při vstupu do <i>Hitlerjugend</i> , n=23										
Věk	10	11	12	13	14	15	16	17	18	21/22
Počet	1	1	1	3	4	4	5	2	1	1

Chlapci mezi deseti a čtrnácti lety byli zařazeni do tzv. *Deutsche Jungvolk* (DJ), ve vlastní *Hitlerjugend* se soustřeďovali chlapci ve věku od 14 do 18 let. Jediný, kdo z této řady vyčníval, byl opět Vinzenz Kaiser. Ten se členem *Hitlerjugend* stal již v roce 1925/1926.²²⁰ Byl tak prvním, kdo vstoupil do HJ, současně také prvním, kdo vstoupil do SA (1927) i do SS (1931). Připočteme-li jeho členství v NSDAP, které se datovalo od 15. 9. 1927²²¹ (!), lze konstatovat, že se jednalo o mimořádně politicky uvědomělého nacistu, který patřil k průkopníkům SA a SS v Rakousku.

Pokud jde členství ostatních Rakušanů v HJ, ti vstupovali do jejích řad většinou velmi mladí. To by ovšem spíše než o jejich vlastní identifikaci s myšlenkami NSDAP hovořilo o náklonnosti rodičů k nacistickému hnutí. Uvedení jedinci tedy vyrůstali v prostředí, které se k těmto hodnotám stavělo min. příznivě, obzvláště, když si uvědomíme, že NSDAP a její podřízené organizace byly v Rakousku od léta 1933 zakázané a řada Rakušanů vstoupila do HJ až po tomto datu, a to samé platilo pro počátek členství v SA a SS v dalších případech. Jejich působnost v těchto organizacích jim tedy nemohla přinést žádný bezprostřední prospěch, ba naopak, riskovali tím kriminální postih a někteří jedinci skutečně poznali vězeňskou celu zevnitř.²²²

²²⁰ Podle vlastního životopisu v roce 1925, podle výpisu z jeho "*Stammrolle*" v roce 1926. Srov. BArch, BDC, SSO: Vinzenz Kaiser, Lebenslauf (8. 8. 1935) a SS-Stammrollen-Auszug; Bohužel si v některých případech údaje v osobních složkách vzájemně odporují.

²²¹ Tamtéž.

²²² Např. Vinzenz Kaiser, Alois Kalls či Hugo Vehovc. Srov. bibliografie na konci práce.

Na závěr ještě pár slov o SA a NSDAP. Ze 48 vysoce vyznamenaných Rakušanů bylo min. 18 příslušníky SA.²²³ Jak dokládá jejich úspěšná kariéra u SS, předchozí členství u hnědých košil rozhodně nebylo žádným "hříchem", který by je diskvalifikoval ve srovnání s muži, kteří v SA nikdy nesloužili. Stejný počet Rakušanů bychom potom našli i mezi členy NSDAP.²²⁴ Členství ve straně sice nebylo nezbytnou podmínkou pro členství v ozbrojených útvech SS, jak ale ukazují kariéry rakouských důstojníků s hodností od sturmbannführera výše, kterých bylo celkem 7, ideologická spolehlivost ztělesněná členstvím NSDAP byla zřejmě důležitým předpokladem pro výkon vyšší velitelské funkce, neboť z oněch sedmi mužů mělo stranickou průkazku šest z nich.²²⁵

Rakušané, kteří v druhé tankové divizi SS "Das Reich" získali nějaké vysoké vyznamenání, byli kromě *Waffen-SS* většinou členy i dalších nacionálně socialistických organizací. Mnozí do nich vstoupili ještě před nástupem nacistů k moci v Německu v lednu 1933, další po zákazu NSDAP v Rakousku v červnu 1933, což můžeme brát jako důkaz jejich ztotožnění se s hodnotami nacistické strany.

Povyšování

Vzhledem k jejím velkolepým budování nabízela služba u jednotek *Waffen-SS* mladým ambiciózním mužům možnost rychlého kariérního růstu. Výstavba nových a nových útvarů si žádala tisíce zkušených důstojníků a poddůstojníků, a tak bylo povyšování velmi rychlé. Všichni uvedení Rakušané zahájili svoji službu do podzimu 1940, byli většinou narození v letech 1911 až 1920, takže tvořili skupinu, která z uvedeného principu velmi profitovala. Nebyli ani příliš staří, ani příliš mladí.

Tabulka 54: Poslední známá hodnost, n=48			
Důstojníci	Počet	Poddůstojníci	Počet
Untersturmführer	9	Unterscharführer	1
Obersturmführer	5	Oberscharführer	7

²²³ 19 dalších mužů členy SA nikdy nebylo a u dalších 11 nebylo možno jejich příslušnost k SA zjistit.

²²⁴ 14 Rakušanů ve straně prokazatelně nebylo a u 16 schází údaje, podle kterých by šlo určit, zda členy NSDAP byli nebo nebyli.

²²⁵ Tento trend lze dobře ilustrovat i na příkladech rakouských důstojníků vyznamenaných v jiných útvech *Waffen-SS*. Členy NSDAP byli mj. i SS-Gruppenführer a generálporučík Zbrání SS a velitel 11. divize pancéřových granátníků SS "Nordland" Fritz von Scholz, velitel 20. divize granátníků SS (estonská č. 1) SS-Brigadeführer a generálmajor Zbrání SS Franz Augsberger i velitel 503. těžkého tankového praporu SS SS-Sturmbannführer Friedrich Herzig. Srov. BArch, BDC, SSO: Franz Augsberger, Friedrich Herzig a Fritz von Scholz.

Hauptsturmführer	11	Hauptscharführer	8
Sturmbannführer	4	-	
Obersturmbannführer	2	-	
Brigadeführer	1	-	
Celkem	32	Celkem	16

Žádný Rakušan nezůstal mezi příslušníky mužstva. Kromě jednoho skončili všichni poddůstojníci jako vyšší poddůstojníci, to jest vojáci s hodností *oberscharführer* a *hauptscharführer*. Nejvíce Rakušanů dosáhlo na některou z nižších důstojnických hodností, jen šesti se podařilo vystoupat mezi vyšší důstojníky a pouze jeden, Sylvester Stadler, ukončil válku v hodnosti generála. Nízké zastoupení Rakušanů mezi vyššími důstojníky vyplývá z prostého faktu, že většina z nich byla příliš mladá a vstoupila do SS příliš pozdě nato, aby mohla dosáhnout tak vysokých šarží.

Na tomto místě je třeba se pár slovy zmínit o tom, kdo se mohl ve *Waffen-SS* stát důstojníkem. Na rozdíl od Wehrmachtu, který upřednostňoval uchazeče s majetkem nebo se vzděláním, byli do důstojnických škol SS (*Junkerschulen*) přijímáni kandidáti ze všech společenských vrstev. Pro řadu jedinců, kteří díky špatné hospodářské situaci nemohli dosáhnout vyššího vzdělání a tím lepšího uplatnění v civilním životě, znamenala možnost stát se důstojníkem šanci na nový profesní začátek.²²⁶ To samé platilo pro muže, kteří své vyšší vzdělání neukončili kvůli postihům ze strany rakouského státu kvůli jejich aktivitám v nacionálně socialistických organizacích (Holzer, Kalls Kment). Další muži sice důstojnickou školu neabsolvovali, leč byli na důstojníky povýšeni za své zásluhy na bitevním poli (Kronthaler, Peichl). Absolventi učilišť nebo dokonce jen základních škol by se v konzervativním Wehrmachtu stali důstojníky jen stěží. V tomto případě je možno vidět jeden z důvodů, proč se z mnohých Rakušanů stali oddaní stoupenci NSDAP.

Úmrtnost Rakušanů během války

Ve válce je smrt všudypřítomná a nikdo před ní není v bezpečí. To platilo i pro významné Rakušany. Pochybnou čest stát se prvním padlým měl SS-Obersturmführer Hans Pavelka, který byl zabit 16. července 1943 během operace Citadela.²²⁷ Celkem druhou

²²⁶ ROTHLÄNDER, op. cit., s. 521; Do této kategorie lze zařadit Antona Beinla, Hanse Pavelku či Sylvestra Stadlera.

²²⁷ VHA, fond "Das Reich", karton 55, složka 179, Erläuterung zur Führerstellenbesetzung (1. August 1943).

světovou válku nepřežilo min. 19 osob²²⁸, 17 zemřelo po válce a u 12 Rakušanů se údaje o jejich osudu nepodařilo dohledat. Nemálo z nich jistě zahynulo v posledních měsících války, pro které schází potřebné prameny. V těch ostatně zahynula většina z 19 padlých Rakušanů, konkrétně devět. Tři zemřeli v roce 1944 a šest v roce 1943, z toho pět během července a srpna během bitvy v kurském oblouku. Úmrtnost vyznamenaných Rakušanů činila min. 39,6 %. Srovnáme-li toto číslo s celkovou úmrtností rakouských příslušníků *Waffen-SS*, které činilo zhruba 15 %, dojdeme k závěru, že mortalita mezi držiteli vysokých vyznamenání Rakušanů byla výrazně vyšší. Což není nic neočekávatelného, neboť s jejich získáním se nevyhnutelně pojilo i zvýšené riziko zranění nebo přímo zabití, což řadu Rakušanů dříve či později postihlo.

---

²²⁸ Zdaleka ne každý Rakušan vyznamenaný v divizi "Das Reich" se v ní nacházel i v době své smrti. Srov. bibliografické medailonky na konci práce.

Exkurs - Rakušané z divize "Das Reich" vyznamenání v jiných útvarech *Waffen-SS*

Nezanedbatelný počet Rakušanů, který prošel divizí "Das Reich", získal vysoká vyznamenání v jiných jednotkách *Waffen-SS*. Cílem této kapitoly není seznámit čtenáře s jejich úplným výčtem, nýbrž velmi stručně poukázat na ty jedince, kteří v rámci *Waffen-SS* patřili k těm nejlepším vojákům. Pochopitelně je zde pak také skupina rakouských esesmanů, kteří obdrželi nejvyšší vyznamenání třetí říše, ale divizí "Das Reich" nikdy neprošli. O nich ovšem zmínka nebude, neboť by se již jednalo o úplný odklon od tématu této práce.²²⁹

Divize "Das Reich" platila v rámci *Waffen-SS* za *Stammdivision*, to jest divizi, jejíž útvary nebo jedinci z ní vzešli posloužili jako základní stavební kámen pro nově budované útvary. Když v druhé polovině roku 1940 vznikla divize "Wiking", našel zde nové působiště kupř. Ludwig Kepplinger, čerstvý držitel RK, který ve své nové jednotce získal v roce 1942 i Německý kříž ve zlatě. Společně s Kepplinger odešel do nového útvaru také Friedrich Max Karl von Scholz, Edler von Rarancze, známější pod jménem Fritz von Scholz, jedna z nejvýraznějších rakouských postav ve *Waffen-SS*. Scholz se narodil roku 1896 v Plzni jako syn důstojníka rakousko-uherské armády, která byl za hrdinství během první světové války povýšen do šlechtického stavu s predikátem Edler von Rarancze. Stejně jako jeho otec se stal profesionálním důstojníkem, stejně jako on dělostřelcem a stejně jako on bojoval ve Velké válce. Po jejím skončení žil v Rakousku, zapojil se do nacionálně socialistického hnutí, v roce 1932 vstoupil do SA a NSDAP, v červnu 1933 do SS a v září 1933 z politických důvodů uprchl do Německa. Byl umístěn do "rakouské legie" v Lechfeldu a posléze pobýval v *SS-Hilfswerkslager Dachau*. V roce 1934 vstoupil do nově vzniklých SS-VT a po anšlusu Rakouska byl přeložen k nově vzniklému pluku "Der Führer." S divizí "Das Reich" bojoval na Západě, načež byl znovu přeložen, a to divize "Wiking." Vyznamenal se v bojích na Kavkaze, za což obdržel Německý kříž ve zlatě a posléze i rytířský kříž. V květnu 1943 byl jmenován velitel nově vzniklé divize "Nordland." Ta pod jeho velením dosáhla v první polovině roku 1944 řady úspěchů proti sovětským vojskům na severním úseku fronty a získal za ně dubové ratolesti k rytířskému kříži a povýšení na SS-Gruppenführera a generálporučíka

---

²²⁹ Jedním z nejznámějších Rakušanů, který získal rytířský kříž, ale nikdy nesloužil v divizi "Das Reich", byl Franz Staudegger. V červenci 1943 se coby SS-Unterscharführer a velitel tanku Tiger divize "Leibstandarte" vyznamenal během operace Citadela. 8. července sám se svým tankem napadl skupinu 50-60 tanků T-34 a 22 jich zničil. Za tento čin ho sám Adolf Hitler vyznamenal rytířským křížem. Bylo mu pouhých 20 let. Srov. BArch, BDC, SM: Franz Staudegger.

Zbrání SS. 27. července 1944 byl těžce raněn a následující den zemřel. Posmrtně mu byly uděleny meče k rytířskému kříži.²³⁰ Společně se Sylvestrem Stadlerem byli nejvíce vyznamenanými Rakušany ve *Waffen-SS*.

Divize "Nordland" byla do značné míry tvořena zahraničními dobrovolníky. Jiné divizi složené ze zahraničních dobrovolníků velel další Rakušan Franz Augsberger, konkrétně 20. granátnické divizi SS složené z Estonců.²³¹ Augsberger patřil k raným členům SA a NSDAP v Rakousku, neboť jeho členství se datovalo už od roku 1930. O dva roky později vstoupil do SS, v srpnu 1933 uprchl do Německa, načež prošel stejnými zařízeními jako Scholz. Stal se důstojníkem a sloužil v plucích "Deutschland" a "Der Führer." Během ofenzívy na západní frontě působil v divizi "Das Reich", poté v divizi "Wiking", v 7. motorizovaném pěším pluku SS (ve kterém získal Německý kříž ve zlatě) a divizi "Nord." V roce 1942 převzal velení nově zformované "estonské legie", která byla následujícího roku povýšena na brigádu a o rok později na divizi. Za její velení obdržel v březnu 1945 rytířský kříž a o pár dní později padl ve Slezsku.²³² Augsberger byl prvním důstojníkem *Waffen-SS* vzešlým z důstojnických škol (*Junkerschulen*), který dosáhl generálské hodnosti. Stalo se tak 21.6.1944, tedy pouhopouhých 9 let od okamžiku, kdy byl povýšen na poručíka.²³³

Kromě těchto mužů se ve *Waffen-SS* proslavila již zmiňovaná trojice mužů z tankového pluku divize "Das Reich" Paul Egger, Friderich Herzig a Hans Soretz. Herzig vstoupil do SS v Rakousku už v roce 1932, v následujícím roce uprchl do Německa a jako mnozí další byl i on v roce 1934 zařazen do nově vzniklých SS-VT. Před válkou sloužil v pluku "Deutschland", poté v divizi "Das Reich." Následně byl přeložen do divize "Wiking", odkud se vrátil do "Das Reich" v roce 1942. Po odchodu z divize v březnu 1943 prošel řadou dalších útvarů, mj. i tankovou brigádou SS "Gross", kde získal Německý kříž ve zlatě, až se nakonec v lednu 1945 stal velitel 503. těžkého tankového praporu SS.²³⁴ Zde si na samém sklonku války vydobyl rytířský kříž. Zemřel v roce 1954 při nehodě.²³⁵

Egger i Soretz sloužili v roce 1943 v těžké rotě tankové pluku divize "Das Reich" a oba dva byli na jaře 1944 přeloženi ke 102. těžkému tankovému praporu SS, kde oba obdrželi

---

²³⁰ BArch, BDC, SSO: Fritz von Scholz.

²³¹ V tomto případě je ovšem použití výrazu "dobrovolníci" dosti zavádějící, neboť většina Estonců byla ke službě v divizi povolána příkazem.

²³² BArch, BDC, SSO: Franz Augsberger.

²³³ WEGNER, op. cit., s. 152.

²³⁴ BArch, BDC, SSO: Friedrich Herzig.

²³⁵ BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich, op. cit., s. 72.

Německý kříž ve zlatě. Zatímco Soretz zahynul při nehodě 8. března 1945²³⁶, Egger válku přežil a ještě před jejím koncem získal rytířský kříž. Zemřel v roce 2007.²³⁷

Za zmínku stojí také Erhard Mösslacher, který byl celá třicátá léta v Rakousku členem HJ. 1. září 1939 vstoupil do pluku "Der Führer" a během německé ofenzívy na západní frontě v roce 1940 sloužil v divizi "Das Reich." Po absolvování důstojnické školy byl na podzim 1941 přiřazen k jezdecké brigádě SS (*SS-Kavallerie-Brigade*), která se později rozrostla na 8. jízdní divizi SS "Florian Geyer."²³⁸ Brigáda, posléze divize neblaze proslula pácháním nesčetným zvěrstev při bojích proti partyzánům i svojí účastí na vyhlazování východoevropských Židů.²³⁹ Mösslacher v divizi získal Německý kříž ve zlatě i rytířský kříž a padl při pokusu o průlom z obležené Budapešti 12. února 1945.²⁴⁰

Rakušanů, kteří alespoň pár měsíců sloužili v divizi "Das Reich" a kteří byli později dekorováni v jiných útvarech, byl celá řada, nicméně uvedení muži patřili k těm nejznámějším. Po této malé odbočce již můžeme naši pozornost přesunout od válečných hrdinů třetí říše ke stejně nedílné součásti *Waffen-SS*, a to válečným zločinům.

---

²³⁶ BArch, BDC, SSO: Hans Soretz.

²³⁷ V případě Paula Eggera stojí za zmínku jeden fakt. Ve všech publikacích a internetových zdrojích, které jsem měl možnost prostudovat, je psáno, že Egger v letech 1938-1941 sloužil u *Luftwaffe*. Ovšem z jeho spisu uloženém ve fondech RuSHA v Berlíně stejně jako z jeho vojenské knížky uložené v *Österreichisches Staatsarchiv* ve Vídni jasně vyplývá, že v *Luftwaffe* nikdy nesloužil a že od roku 1937 nepřetržitě sloužil u ozbrojených SS. Srov. BArch, BDC, RS: Paul Egger; ÖSTA, Wehrstammbuch Paul Egger.

²³⁸ YERGER, GCIG, Vol. 4, op. cit., s. 240-241.

²³⁹ <http://www.axishistory.com/axis-nations/germany-a-austria/waffen-ss/120-germany-waffen-ss/germany-waffen-ss-brigades/1346-ss-kavallerie-brigade>; přístup 4. května 2013.

²⁴⁰ YERGER, GCIG, Vol. 4, op. cit., s. 250.

Válečné zločiny

Krom řady úspěchů na bitevním poli jsou s historií *Waffen-SS* neodmyslitelně spjaty ohavné válečné zločiny, kterých se její příslušníci dopustili. Masakry započaly hned na počátku války. Již během polského tažení členové *Totenkopfverbände* postříleli tisíce tamějších Židů, příslušníků inteligence a zajatých polských vojáků. Při německé ofenzívě na západní frontě v roce 1940 zmasakrovali vojáci *Waffen-SS* u Wormhontu a Le Paradis zajaté britské zajatce a francouzské koloniální vojáky nebrali do zajetí vůbec.²⁴¹ Skutečné peklo ovšem přišlo až s invazí do Sovětského svazu. Zde se odehrálo největší množství zvěrstev, o kterých ale bohužel není příliš mnoho známo. Vojáci *Waffen-SS* v některých případech asistovali vraždícím komandům z *Einsatzgruppen* či se podíleli na brutálních protipartyzánských operacích. Nezřídka docházelo k masovým popravám zajatých sovětských vojáků jako odvěta za smrt vojáků německých a za znetvoření jejich těl. Např. na jaře 1942 popravili vojáci divize "Leibstandarte" 4000 zajatců a po znovudobytí Charkova v březnu 1943 příslušníci tankového sboru SS (jehož součástí byla i divize "Das Reich") povraždili několik stovek raněných vojáků, lékařů a sester v tamější nemocnici. Svého smutného vrcholu na východní frontě zřejmě *Waffen-SS* dosáhly během varšavského povstání, kdy muži z brigád "Dirlewanger" a "Kaminski"²⁴² zmasakrovali několik desítek tisíc Poláků. Velká publicita se naopak dostala masakrům na západní frontě, spáchaných v roce 1944, jako Tulle, Oradour a Malmedy.

Ztělesněním zvěrstev *Waffen-SS* byla 3. tanková divize SS "Totenkopf"²⁴³, resp. muži, kteří v této jednotce sloužili. Stejně jako divize "Das Reich" byla i divize "Totenkopf" zformována na podzim 1939, a to z útvarů SS-TV a příslušníků policie. Velel jí sadistický cholerik, tvůrce systému koncentračních táborů a fanatický nacionální socialista Theodor Eicke, který společně s Lucienem Lippertem zavraždil náčelníka SA Ernsta Röhma. Všichni vojáci *Waffen-SS* procházeli ideologickým výcvikem, který z nich měl učinit nemilosrdné bojovníky, ovšem Eicke vštěpoval svým podřízeným přímo fanatickou nenávist vůči všem nepřátelům třetí říše. Nebylo jistě náhodou, že nejznámější masakry, spáchané jednotkami *Waffen-SS* - krveprolití v Le Paradis, Tulle, Oradour-sur-Glane, Malmedy a represálie v

²⁴¹ BISHOP, Chris, *SS: Peklo na západní frontě Waffen-SS v Evropě 1940-1945*, Praha 2004, s. 48-50; ²⁴¹ MANN, Chriss, *SS-Totenkopf. Historie divize s umrlčí lebku ve znaku 1939-45*, Praha 2008, s. 85-86.

²⁴² Brigády byly pojmenovány podle svých velitelů Oskaru Dirlewangerovi a Bronislavu Kaminském.

²⁴³ K jejím dějinám srov. práci Charlese Sydnora "Soldiers of Destruction: The SS Death's Head Division. 1939-1945."

Toskánsku v srpnu a září 1944 - provedla buď přímo divize "Totenkopf" nebo muži, kteří s touto jednotkou byli spojováni.²⁴⁴

O válečných zločinech divize "Das Reich" před rokem 1944 toho není příliš známo. Kromě zmiňovaných excesů v Charkově je znám pouze případ ze září 1941, kdy její vojáci asistovali *Einsatzgruppe B* při vraždění Židů v Bělorusku.²⁴⁵ Do análů historie se tak divize v tomto ohledu výrazněji zapsala až díky represáliím, které rozpoutala na jaře a v létě 1944 ve Francii.

Jak bylo řečeno v předchozích kapitolách, většina příslušníků divize byla v prosinci 1944 stažena z východní fronty, kde zůstala pouze Kampfgruppe v síle zhruba 5000 mužů. Většina jejích příslušníků včetně divizního velitele Heinze Lammerdinga zůstala na frontě do března 1944, její poslední zbytky dorazily ke zbytku jednotky až na konci dubna.²⁴⁶ "Das Reich" byla v té době umístěna v jižní Francii, kde nabírala síly po předchozí krvavé kampani v Sovětském svazu. Divize obdržela 9000 nováčků, většinou *Volksdeutsche* a muže z Alsaska-Lotrinska, z nichž už si jen malá část vybrala službu u *Waffen-SS* dobrovolně.²⁴⁷ Jen v druhém praporu pluku "Der Führer" bylo 13 různých národností a samotná divize byla zhruba z jedné třetiny tvořena *Volksdeutsche*.²⁴⁸

Heinz Lammerding patřil k oněm mužům, kteří značnou část své válečné kariéry prožil v divizi "Totenkopf." Od prosince 1940 do dubna 1943 sloužil jako divizní náčelník štábu, poté jí krátce velel a rovněž působil ve štábu tankového sboru SS. V létě 1943 byl jmenován šéfem štábu Ericha von dem Bach-Zelewského, vyššího šéfa SS a policie (*Höhere SS- und Polizeiführer*) ve střední části Ruska a zároveň šéfa tzv. *Bandenkampfverbände*, tedy jednotek bojujícím proti partyzánům s nominální kompetencí pro všechny okupované oblasti. Bach-Zelewského jednotky se dopustily nevýslovných krutostí a padly jim za oběť desetitisíce lidí. Lammerding sám byl osobně zodpovědný za zničení řady měst a vesnic a vyhlazení jejich obyvatel. Na konci roku 1943 byl jmenován velitelem již zmiňované Kampfgruppe "Das Reich" a v lednu 1944 převzal velení celé divize. Z Ruska se vrátil do Francie v březnu 1944 a dohlížel na její doplňování a přezbrojování.

---

²⁴⁴ MANN, op. cit., s. 7. V případě Oradouru je ovšem toto tvrzení minimálně sporné, neboť nikdo z přímých účastníků likvidace jmenované vesnice nepocházel z divize "Totenkopf." Tehdejší velitel "Das Reich" Heinz Lammerding sice pocházel z divize "Totenkopf", rozkaz k vyhlazení Oradouru ale pravděpodobně nevydal. Srov. níže.

²⁴⁵ <http://www.axishistory.com/index.php/axis-nations/germany-a-austria/waffen-ss/119-germany-waffen-ss/germany-waffen-ss-divisions/1250-2-ss-panzer-division-das-reich>; přístup 30. března 2013.

²⁴⁶ YERGER, GCIG, Vol. 1, op. cit., s. 75.

²⁴⁷ WEIDINGER, Division Das Reich, Band V, op. cit., s. 130.

²⁴⁸ FOUSCHÉ, op. cit., s. 36. Tento letmý přehled naznačuje, že mnoho Rakušanů již v divizi nezůstalo a že Rakušanů podílejících se na represáliích divize ve Francii bylo jen nemnoho.

Jak se blížilo datum spojenecké invaze v Normandii, aktivizovalo se francouzské hnutí odporu, které bylo podporováno agenty SOE (*Special Operations Executive* - Oddělení zvláštních operací), zvláštní sekce britské zpravodajské služby MI6, kteří Francouzům dodávali zbraně a prováděli sabotážní na železnicích, mostech apod.²⁴⁹ Útoky odbojářů se nevyhnuly ani divizi "Das Reich", která měla podle jejího "oficiálního" historiografa Otto Weidingera od března do června 1944 zhruba 100 padlých.²⁵⁰

Po vylodění v Normandii se odbojová činnost Francouzů ještě zintenzivnila a divize "Das Reich" se během svého přesunu k invazním plážím musela potýkat se zvýšeným odporem. Na narůstající partyzánské aktivity odpověděl Lammerding přesně tím samym způsobem, který uplatňoval v Sovětském svazu - brutálním terorem. Ještě před spojeneckou invazí zavraždili příslušníci 3. roty I. praporu pluku "Der Führer" ve vesnici Frayssinet-le-Gélat 15 civilistů.²⁵¹ To byla ovšem jen předzvěst dalších událostí. 8. června 1944 vojáci téhož praporu pod velením Němce Adolfa Diekmanna zabili 13 civilistů v Carsacu a 15 ve Rouffilacu.²⁵² O den dříve dobyli bojovníci oddílů FTP (Franc Tireurs et Partisans - odbojová skupina pod vedením francouzských komunistů) město Tulle. Během bojů Němci ztratili 122 mužů mrtvých, raněných a nezvěstných. Vojáci divize "Das Reich" ovšem město následující den bez boje znovu obsadili a našli zde znetvořená těla svých druhů.²⁵³ Následovala německá odvěta. 9. června 1944 vydal Lammerding rozkaz k popravě 120 Francouzů, z nichž 99 bylo skutečně popraveno oběšením. Krom toho bylo téměř 200 obyvatel Tulle deportováno do říše.²⁵⁴ Téhož dne vojáci 15. roty pluku "Der Führer" ve městě Argenton-sur-Creuse zavraždili 56 osob včetně žen a dětí a dalších 11 bylo později popraveno v Limoges.²⁵⁵

Masakr v Oradour-sur-Glane

Jak vyplývá z předchozích řádků, většinu obětí měl na svědomí pluk "Der Führer" Rakušana Sylvestera Stadlera a i největší masakr v západní Evropě během druhé světové války padl na jeho vrub. Krvavý účet za 9. června 1944 uzavřel SS-Sturmbannführer Helmut

---

²⁴⁹ K jejich aktivitám ve Francii srov. HASTINGS, Max, *Das Reich. The March of the 2nd SS Panzer Division through France, June 1994*. London 1981.

²⁵⁰ WEIDINGER, *Division Das Reich, Band V*, op. cit., s. 131.

²⁵¹ FOUCHÉ, op. cit., s. 39.

²⁵² HASTINGS, op. cit., s. 83.

²⁵³ LIEB, op. cit., s. 364-365.

²⁵⁴ FOUCHÉ, op. cit., s. 49.

²⁵⁵ LIEB, op. cit., s. 374-375.

Kämpfe²⁵⁶, jehož třetí prapor v obci Bourgneuf zajal a okamžitě zastřelil 29 partyzánů.²⁵⁷ To, co učinil následovně, mělo pro něj i pro vesnici Oradour-sur-Glane fatální následky. Kämpfe se rozhodl, že nebude čekat na zbytek své jednotky a pojedje napřed sám svým služebním automobilem, přičemž na cestě do Limoges narazil na skupinu partyzánů, kteří ho zajali a buď pozdě večer 9. června nebo brzo ráno 10. června zastřelili.

Jak se poté seběhly následující události, není dodnes zcela jasné a v literatuře se lze setkat s odlišnými interpretacemi. Proto se pokusíme soustředit hlavně na roli, kterou v masakru sehrál Rakušan Sylvester Stadler. Ten, jakmile se dozvěděl o Kämpfeho únosu, zahájil pátrací akci, která ovšem k jeho nalezení nevedla. V brzkých ranních hodinách 10. června 1944 se na Stadlerově velitelství v Limoges objevil vyčerpaný ordonanční důstojník praporu útočných děl SS-Untersturmführer Karl Gerlach, kterého předchozí den spolu s jeho řidičem taktéž zajali partyzáni. Jemu se ovšem podařilo uprchnout a po strastiplné cestě dorazit na Stadlerově velitelství, kde vypověděl, že jej odbojáři převáželi přes obec jménem Oradour. V 10 hodin dopoledne se u Stadlera ohlásil velitel I. praporu jeho pluku SS-Sturmbannführer Adolf Diekmann, který jej informoval, že mu příslušníci francouzské kolaborantské policie sdělili, že partyzáni drží v Oradouru vysokého německého důstojníka, kterého chtějí ceremoniálně popravit. Stadler rovněž obdržel informaci od místní služebny SD (*Sicherheitsdienst* - bezpečnostní služba), podle které se údajně mělo nacházet v Oradouru velitelství partyzánů. Diekmann obdržel od Stadlera rozkaz, aby v Oradouru vzal jako rukojmí 30 či více místních obyvatel a pokud odbojáři Kämpfa nepropustí, měl je všechny popravít. Ovšem když Adolf Diekmann se třetí rotou svého praporu dorazil do Oradour-sur-Glane, žádné zajatce nebral, na Kämpfa se nikoho neptal a všechny obyvatele města nechal povraždit. Celá vesnice byla potom vypálena včetně kostela, kam byly nahnány ženy a děti. Celkem stála Diekmannova trestná výprava životy 642 mužů, žen a dětí. Po tomto činu údajně chtěl Stadler postavit Diekmanna před válečný soud, nicméně Diekmann již 29. června 1944 padl při bojích v Normandii.

Zde se dostáváme k první z mnoha nejasností panujících kolem tohoto masakru. Pokud chtěl Stadler postavit Diekmanna před válečný soud, proč jej nezbavil velení, když s ním byl tak nespokojený? Takový je standardní postup v každé armádě.²⁵⁸ Za jeho působení v roli instruktora na *SS-Junkerschule Bad Tölz* v první polovině roku 1942 na něj jeho nadřízení

---

²⁵⁶ Kämpfe byl jeden z nejlepších důstojníků divize "Das Reich", který získal prakticky všechna vyznamenání, která mohl.

²⁵⁷ HASTINGS, op. cit., s. 153.

²⁵⁸ HASTINGS, op. cit., s. 181.

vypracovali posudek, ve kterém ho označili za "fanatického nacionálního socialistu".²⁵⁹ Je zřejmé, že Stadler přinejmenším neprotestoval proti dřívějším masakrům, které jeho pluk spáchal ve Francii od května 1944, a v kontextu uvedeného posudku (a i dalších posudků) nijak překvapivé. Se vši pravděpodobností se jednalo o osobu plně oddanou nacionálnímu socialismu, která se nezdráhala použít mimořádných prostředků k potření nepřítele. Dal vůbec Stadler Diekmanovi rozkaz, aby bral v Oradouru rukojmí? Nelze vyloučit, že průběh rozhovoru mezi oběma muži mohl být až produktem pozdějšího úsilí o snížení odpovědnosti dalších velitelů divize "Das Reich" za toto krveprolití...

Tím se dostáváme k další otázce, a to sice, kdo nařídil provést masakr v Oradouru? V literatuře se objevují různé názory, nicméně nejpravděpodobnější se zdá vysvětlení, že Diekmann skutečně jednal na vlastní pěst a že ani Stadler ani Lammerding mu rozkaz ke zničení vesnice nevydali. Hovořilo by pro to mimo jiné i skutečnost, že se Diekmann v době masakru nacházel přímo v Oradouru, na rozdíl od svých nadřízených.²⁶⁰ Jako další důvod se často uvádí, že Kämpfe a Diekmann byli blízcí přátelé a že vyvraždění Oradouru bylo mstou za Kämpfeho smrt. Že Diekmann nepochyboval o tom, že je Kämpfe po smrti, dokládá skutečnost, že po příjezdu do vesnice se na Kämpfa žádného obyvatele nezeptal ani po něm nenařídil pátrat. Na druhou stranu je třeba poznamenat, že oba dva muži se poprvé potkali zřejmě až v říjnu 1943 na východní frontě.²⁶¹ Je tedy otázkou, zda se mezi nimi stačilo vytvořit opravdu pevné přátelství.

Co dnes víme jistě, je skutečnost, že se v Oradouru žádní partyzáni nenacházeli a rovněž zde nebylo žádné centrum odboje. Ani Kämpfe zde nebyl zastřelen, neboť jeho exekuce byla provedena ve vesnici Breilaufa (nebo poblíž ní) zhruba 20 km severně od Oradour-sur-Glane. Obcí s jménem "Oradour" je v okolí Limoges více, takže nelze ani vyloučit záměnu místa. Jak vidno, nevyjasněných míst okolo masakru v Oradour-sur-Glane je mnoho, a vzhledem k tomu, že všichni hlavní účastníci z řad Němců jsou již mrtví, se úplnou pravdu zřejmě nikdy nedozvíme.

Pro úplnost ještě dodejme, že po válce se v roce 1953 podařilo pohnat před soud pouze 21 příslušníků²⁶² 2. tankové divize "Das Rech", z nichž ovšem žádný nebyl důstojník.²⁶³ Celý

---

²⁵⁹ BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Beurteilung über den SS-Hauptsturmführer und Taktiklehrer Sylvester Stadler (7.5.1942). Diekmann působil ve stejné škole jako instruktor ve stejné době jako Stadler, takže se oba jistě znali, min. od vidění.

²⁶⁰ LIEB, op. cit., s.369-370. Samozřejmě mohl být výkonem represálií pověřený, ale potom si je třeba položit otázku, proč zrovna on? Tamtéž.

²⁶¹ <http://www.oradour.info/ruined/chapter3.htm#K%C3%A4mpfe>; přístup 3. dubna 2013.

²⁶² Většina pachatelů do konce války zahynula.

proces doprovázely silné emoce, obzvláště v Alsasku, odkud pocházelo 14 obžalovaných.²⁶⁴ Dvě osoby byly odsouzeny k trestu smrti, zbytek k odnětí svobody v různém trvání. Nakonec ale nikdo nebyl popraven a všichni odsouzení byli ve stejném roce propuštěni na svobodu, s výjimkou dvou mužů odsouzených k smrti. Ti se na svobodu dostali v roce 1960.²⁶⁵ Západoněmecká vláda nikdy nepodnikla kroky k dopadení pachatelů masakru a ani po sjednocení Německa se situace v tomto ohledu nezlepšila. Teprve v prosinci roku 2012 provedla policie razii v domech šesti podezřelých z účasti na masakru.²⁶⁶ Výsledku tohoto vyšetřování nejsou v době psaní práce známy.

Vyhlazením Oradouru ovšem řádění Lammerdingových podřízených neskončilo. Z předchozích řádků vyplývá, že nejvíce krutostí měl na svědomí pluk "Der Führer", ovšem ani jeho sesterský pluk "Deutschland" v tomto ohledu příliš "nezahálel." Jeho třetí prapor pod vedením SS-Sturmbannführera Helmuta Schreiberera vedl v Pyrenejích mezi 10. a 12. červnem 1944 boj proti "bandám", které mu padlo za obět 107 civilistů.²⁶⁷ Celkem si trestné výpravy divize "Das Reich" ve Francii vyžádaly životy téměř tisícovky civilistů. V kontextu všech německých masakrů ve Francii v roce 1944 se jednalo o suverénně nejvyšší počet připadajících na jeden polní útvar.²⁶⁸

Zda, popř. kolik Rakušanů se na těchto zvěrstev podílelo, není bohužel známo. Většinu jich měl na svědomí pluk "Der Führer", ve kterém docházelo k největší koncentraci Rakušanů. Je tudíž pravděpodobné, že alespoň několik z nich se na uvedených represáliích podílelo. Jediný Rakušan, o kterém se ví, že byl do těchto událostí skutečně zainteresován, byl velitel pluku "Der Führer" SS-Standartenführer Sylvester Stadler. Jemu se ovšem nikdy nepodařilo prokázat, že by k některému z masakrů dal rozkaz. Pokud se někteří autoři věnují otázce národnostního původu pachatelů, tak vždy v souvislosti s Alasany podílejících se na

---

²⁶³ Diekmann padl 29. června 1944 v Normandii. Lammerding byl po válce francouzským soudem odsouzen v nepřítomnosti za zvěrstva, která jeho divize spáchala, k trestu smrti. Jelikož ovšem tehdejší německý "Grundgesetz" (ústava) nedovoloval vydat občany NSR bez jejich souhlasu do zahraničí, zůstal Lammerding nepotrestán. Stadler před soudem nikdy nestal stejně jako velitel 3. roty Otto Kahn, která provedla samotný masakr. Jediným potrestaným důstojníkem tak byl velitel jedné z čet 3. roty Heinz Barth, kterého v roce 1983 odsoudil soud v NDR na doživotí. Nicméně v roce 1997 byl vzhledem ke svému špatnému zdravotnímu stavu propuštěn. Stojí za zmínku, že Barth se coby příslušník SD v protektorátu Čechy a Morava osobně podílel na vyhlazení Ležáků v červnu 1942.

²⁶⁴ HASTINGS, op. cit., s. 226. Celkem se mělo v červnu 1944 nacházet ve třetí rotě 19 Francouzů. Srov. FOUCHÉ, op. cit., s. 36.

²⁶⁵ FOUCHÉ, op. cit., s. 194-196; HASTINGS, op. cit., s. 226-227.

²⁶⁶ <http://www.morgenpost.de/politik/article1846605/Fahnder-fassen-mutmasslichen-SS-Kriegsverbrecher.html>, přístup 1. května 2013.

²⁶⁷ LIEB, op. cit., s.375.

²⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 574-579.

vyhlazení vesnice Oradour-sur-Glane. Otázka podílu Rakušanů na zmíněných krvavých represáliích tak zůstává i nadále neodpovězena.

Stejná situace platí i pro zločiny pluku "Der Führer" během povstání českých vlastenců v Praze v květnu 1945. Jeho příslušníci 7. května na dnešní Zenklově třídě "omylem" zastřelili několik mužů,²⁶⁹ přičemž rozhodně nelze vyloučit, že vojáci z pluku Otty Weidingera se dopustili dalších represáliích.

---

²⁶⁹ KOKOŠKA, op. cit, s. 174.

Bibliografie vysoce vyznamenaných Rakušanů ve 2. tankové divizi SS "Das Reich"

Tato kapitola poskytne základní informace ke všem vyznamenaným Rakušanům v divizi. Zvláštní pozornost je věnována Sylvestrovi Stadlerovi, nejvýraznější rakouské osobnosti divize, který patřil v rámci *Waffen-SS* k těm vůbec nejvýše postaveným Rakušanům i těm nejvíce vyznamenaným. Vzhledem k jeho významu je proto na místě detailnější bibliografie.

Sylvester Stadler

Sylvester Stadler jako SS-Brigadeführer a generálmajor Zbraní SS s Rytířským křížem Železného kříže s dubovými ratolestmi a mečí

Sylvester Stadler se narodil 30. prosince 1910 ve městě Fohnsdorf²⁷⁰ ve Štýrsku jako šesté dítě horníka. Za své anglicky znějící jméno pravděpodobně vděčil skutečnosti, že se

---

²⁷⁰ V tomto malém městě (roku 1910 v něm žilo lehce před 10 000 obyvatel) se narodili hned tři držitelé rytířského kříže. Kromě Stadlera také Alfred Lex, který jej získal rovněž za službu v divizi "Das Reich", a Karl

narodil den před koncem roku. V Judenburgu, hlavním městě správního obvodu Murtal, ve kterém leží i Fohnsdorf, absolvoval pět tříd základní a tři třídy měšťanské školy s vynikajícím prospěchem. Svůj sen o vyšším vzdělání ale Stadler nemohl realizovat, neboť díky inflaci ztratil jeho otec své úspory a matka svůj dědický podíl. Vzhledem k tíživé rodinné finanční situaci bylo nutné, aby si Sylvester co nejrychleji našel práci. Za tři roky se vyučil elektrikářem a následně pracoval v několika podnicích jako elektromontér.²⁷¹

Během svých učňovských let vstoupil do Socialistické dělnické mládeže (*Sozialistische Arbeiter-Jugend*), mládežnické organizace rakouských sociálních demokratů a v 18 letech se stal tzv. *Wehrturnerem*.²⁷² K tomu, jak se z levicově orientovaného mladého muže stal nacionální socialista, napsal Stadler ve svém životopisu toto: *"Mezitím se u nás také stále více šířily myšlenky Adolfa Hitlera. Jako mnozí další jsem je i já začal číst a přemýšlet o nich. V červnu 1932 jsem s nimi byl již natolik ztotožněn, že jsem vystoupil ze všech sociálnědemokratických organizací, přestože podnik, ve kterém jsem tenkrát pracoval, byl skrz naskrz organizován rudými. Vnitřní poměry se stále více vyhrcovaly. Přišel čas, kdy každý alespoň z poloviny slušný člověk musel veřejně projevovat své politické mínění a také ho hájit. Dolfuβova vláda vydala první opatření proti NSDAP. Na to jsem do ní 2. května 1933 ve Fohnsdorfu vstoupil, stejně tak do SS do Sturm 3/II/38."*²⁷³

Stadler neopomněl zdůraznit, že jeho ideologická přeměna proběhla za situace, kdy jeho okolí bylo silně levicově orientováno a kdy celkové politické klima v Rakousku nebylo k nacionálním socialistům zrovna nakloněno.²⁷⁴ Nepochybně tak chtěl alespoň částečně odčinit své předchozí "hříchy" - členství v sociálně demokratických organizací. Jak vyplývá z jeho rychlého služebního postupu, předchozí působení v levicových sdruženích neměla na jeho kariéru v SS žádný negativní vliv.

1. srpna 1933 obdržel rozkaz, aby odcestoval do Německa ke krátkodobému vojenskému výcviku, a byl umístěn do "rakouské legie" v táboře Lechfeld v Bavorsku. Již po

---

Sattler. Srov. BERGER, Ritterkreuzträger mit Nahkampspagne, op. cit., s. 467. Na svět zde přišel i min. jeden držitel Německého kříže ve zlatě - Karl Bristot. Srov. YERGER, GCIG, Vol. 5, op. cit., s. 126.

²⁷¹ BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Lebenslauf.

²⁷² *Wehrturneri* byla paramilitaristická politická seskupení, která v rámci sportovních klubů poskytovala svým členům vojenský výcvik. Pro Rakousko bylo charakteristické rozdělení tohoto hnutí do tří táborů - sociálnědemokratického, křesťanskodemokratického a německonacionálního.

²⁷³ BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Lebenslauf; 3/II/38 znamenalo 3. rota (*Sturm*) II. praporu (*Sturmabteilung*) 38. pluku (*Standarte*). K jeho nelibosti ovšem nebylo Stadlerovi uznáno členství v NSDAP datované ke květnu 1933. Jelikož byl jako člen veden pouhý měsíc předtím, než odcestoval do říše, a jelikož mu nebyla vyhotovena ani členská karta, nevstoupilo podle stanov jeho členství v platnost (jak znělo oficiální zdůvodnění). Skutečně Stadlerovo členství v NSDAP se tak datovalo až od 1. května 1937 pod číslem 4 159 018. Srov. BArch, BDC, Parteikorrespondenz: Sylvester Stadler.

²⁷⁴ V červnu 1933 byla v Rakousku NSDAP i se svými paramilitaristickými odnožemi zakázána.

dvou týdnech byl v Rakousku obžalován z velezrady a v nepřítomnosti mu bylo odejmuto občanství a zároveň byl vypovězen ze země. 19. prosince 1933 byl přeložen do Dachau²⁷⁵, kde stal se velitelem družstva, a byl několikrát povýšen - 20. dubna²⁷⁶ 1934 na SS-Rottenführera, o měsíc později na SS-Unterscharführera a konečně 20. dubna 1935 na SS-Scharführera.²⁷⁷ Než byl přeložen na důstojnickou školu v Bad Tölz, sloužil s dalšími Rakušany v druhém praporu 1. Standarty (později pojmenovanou na "Deutschland") nově vzniklých SS-VT.²⁷⁸

Během pobytu v Dachau prodělal svojí první lékařskou prohlídku v SS, konkrétně 12. ledna 1934. Lékaři SS zkoumali nejen čistě fyzický stav, ale také rasové a eugenické předpoklady dotyčného jedince. Stadler byl 184 cm vysoký modrooký blondýn astenické postavy s atletickými rysy a protáhlou lebkou s úzkým obličejem. Celkový rasový obraz - nordický. Stadler tak představoval téměř perfektní ztělesnění nacistického rasového ideálu. Ačkoli zdaleka ne všem představoval vzor dokonalosti. V dětství prodělal spalničky, v té době poměrně rozšířenou, avšak smrtelně nebezpečnou nemoc, a pouze 17 zubů z 32 měl v pořádku. Ostatní mu buď chyběly, nebo je měl zaplombované či jinak ošetřené.²⁷⁹

Již jako příslušník útvarů SS-VT prodělal v březnu 1935 další vyšetření, tentokrát psychologické.²⁸⁰ Tento lékařský nález je v několika ohledech velmi zajímavý. Předně je třeba zmínit fakt, že jej neprovedli lékaři SS, nýbrž armádní doktoři, což se na tomto posudku výrazně projevilo. Jelikož není nikde napsáno, k čemu měl tento posudek sloužit, lze jen hádat, jaký mělo jeho vyhotovení účel. Vzhledem ke skutečnosti, že Stadler byl 24. dubna 1935 přeložen na důstojnickou školu, se lze domnívat, že vyšetření, které bylo datováno k 28. březnu, mělo sloužit k posouzení jeho kvalit jako možného důstojnického kandidáta.

---

²⁷⁵ Jeho přeložení souviselo s rozhodnutím německého velení přeložit příslušníky SS ze společného tábora SS a SA v Lechfeldu do nově zřízeného *SS-Hilfswerkslageru* v Dachau. Srov. kapitulu o členech SS v Rakousku. Ačkoli nebyl součástí tamějšího koncentračního tábora, musel Stadler i ostatní Rakušané vědět, co se v něm odehrává.

²⁷⁶ 20. duben - den Hitlerových narozenin - byl tradičním dnem povyšování v SS. Mezi další dny, kdy pravidelně docházelo k povyšování, náležel ještě 30. leden - den, kdy se Hitler stal kancléřem a 9. listopad - upomínka na nezdařený puč v Mnichově v roce 1923.

²⁷⁷ BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Lebenslauf.

²⁷⁸ Tamtéž, Dienstlaufbahn.

²⁷⁹ Tuto na první pohled naprosto banální záležitost zmiňuji z jednoho důvodu. V literatuře se často objevuje zmínka o tom, že důvodem pro nepřijetí uchazeče o službu v Hitlerově osobní strážci "Leibstandarte" mohla být byt jen jediná zubní plomba. Na uchazeče o členství v tomto pluku byly ještě přísnější požadavky, než na ostatní útvary SS-VT. Ze vzorku 48 vyznamenaných Rakušanů sloužili v "Leibstandarte" jen 3 muži, a pouze v případě Otty Schmida, který v ní sloužil v letech 1933-1937, a Franze Frauschera, který vykonával službu v letech 1939-1941, se dochovala jejich lékařské vyšetření. První jmenovaný měl celkem 11 (!) plomb, druhý "jen" 8. Žádný z Rakušanů, ke kterým jsou k dispozici lékařská vyšetření, neměl chrup zcela v pořádku, a ačkoli většinou neprošli službou v Hitlerově osobní strážci, dovoluji si tvrdit, že důvodem pro odmítnutí rozhodně nebyly implantované zubní plomby a že se tak jedná jen o jeden z mnoha mýtů, který o *Waffen-SS* koluje.

²⁸⁰ BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Abschrift. Gutachten des Prüfausschusses.

Armádní důstojníci vyzdvihli několik jeho vlastností - upřímný kamarád ochotný pomáhat druhým, férový, skromný, tichý a svědomitý²⁸¹ - tím ovšem výčet jeho kladů skončil. Pro vyšší a obtížnější duševní požadavky mu scházelo vzdělání a úroveň, byl těžkopádný a pomalý v myšlení a jednání, duševně matný, bez temperamentu, rozhodné vůle a *vůdcovských schopností* (zvýraznil J.Z.). Závěr zněl jasně - nevhodný (*nicht geeignet*).²⁸² Stadlerův případ jasně ukazuje rozdíl v požadavcích na důstojníky mezi armádou a *Waffen-SS*. Zatímco armáda upřednostňovala kandidáty se vzděláním nebo s majetkem, *Waffen-SS* byly v tomto ohledu mnohem více rovnostářské a umožňovaly stát se důstojníkem i mužům, kteří by se jimi v konzervativním Wehrmachtu nikdy stát nemohli. Nebýt nacionálního socialismu a SS, Stadler by s největší pravděpodobností zmizel v propadlišti dějin. I tak si je ale nutno položit otázku, jak se mohl stát člověk bez vůdcovských schopností nejenom důstojníkem, ale dokonce i generálem? Stadlera lékaři zřejmě hrubě podcenili a na jejich hodnocení se pravděpodobně podepsal rovněž despekt profesionálních armádních důstojníků vůči příslušníkům nově vzniklým SS-VT.

I přes toto nepříznivé hodnocení byl Stadler svými nadřízeny poslán do důstojnické školy Bad Tölz, kde pobýval od 24. dubna 1935 do 1. dubna 1936. Školu absolvoval s vynikajícím prospěchem, následně se účastnil kurzu pro velitele čet a 20. dubna 1936 byla povýšen na SS-Untersturmführera.²⁸³ Následně čtyři roky sloužil jako velitel čety a roty v praporu spojařů (*Nachrichtenabteilung*), přičemž ještě před vypuknutím války byl dvakrát povýšen. 12. září 1937 na SS-Obersturmführera a 30. června 1939 na SS-Hauptsturmführera. Úspěch sklízel i osobním životě. 29. listopadu 1936 se oženil s Elisou Folgerovou a z manželství vzešli dva synové.²⁸⁴

Se svým praporem se podílel na anšlusu Rakouska a obsazení Sudet. Během polského tažení získal železný kříž II. třídy, během bojů ve v západní Evropě byl lehce raněn a vyznamenán železným křížem I. třídy, útočným odznakem pěchoty²⁸⁵ a odznakem za

---

²⁸¹ Stadler byl podle všeho flegmatik, čemuž odpovídají uvedené charakterové vlastnosti, a je i tak popsán v lékařském vyšetření z ledna 1934.

²⁸² BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Abschrift. Gutachten des Prüfausschusses.

²⁸³ Tamtéž, Beurteilung (5.10.1940) a Abgangszeugnis der Führerschule Tölz. Zajímavý byl posudek jeho osobnosti přiložený k výsledkům závěrečných zkoušek, který napsal tehdejší velitel školy SS-Standartenführer Bernhard Voss. "*Stadler je velmi klidný, vážný a vyrovnaný charakter, který se přihlásil k nacionálnímu socialismu po vlastních omylech.*" (Zvýraznil J.Z.) Voss tím pravděpodobně narážel na Stadlerova předchozí členství v levicových organizacích. Kromě toho vyzdvihl jeho píli, kterou doháněl své nedostatečné vzdělání.

²⁸⁴ Tamtéž, Dienstlaufbahn a Personal-Nachweis für Führer der Waffen-SS.

²⁸⁵ Útočný odznak pěchoty (*Infanterie-Sturmabzeichen*) byl udělován vojákům, kteří se min. třikrát (ve třech různých dnech) v přední linii účastnili útoku na nepřátelské pozice, který vedl k boji muže proti muži.

zranění²⁸⁶ v černém.²⁸⁷ Po skončení tažení na Západě byl 1. srpna 1940 přeložen k pluku "Der Führer", kde převzal velení 5. roty. S ní se podílel na tažení na Balkáně a invaze do Sovětského svazu. V září 1941 převzal velení II. praporu pluku "Deutschland" poté, co byl raněn jeho předchozí velitel SS-Sturmbannführer August Zehender.²⁸⁸ O měsíc později byl ovšem raněn a přeložen na *SS-Junkerschule Braunschweig*. Ani zde ovšem dlouho nevydržel a v prosinci 1941 byl znovu přeložen, tentokrát na *SS-Junkerschule Bad Tölz* jako učitel taktiky, kde sám v polovině 30. let studoval.²⁸⁹

Během jeho působení na důstojnické škole byl vypracován již zmiňovaný posudek jeho osobnosti, ve kterém byl svým velitelem označen za fanatického nacionálního socialistu.²⁹⁰ Posudků byla na Stadlera v průběhu války vypracována celá řada²⁹¹ a pokud jsou v nich hodnoceny jeho politické postoje, tak je vždy vyličen jako přesvědčený nacist. Nejvýrazněji je tato skutečnost formulována právě v posudku z doby jeho působení jako instruktora v Bad Tölzu. Stadler se očividně ze všech sil snažil své okolí přesvědčit, že je skutečně kovaný nacionální socialista a smít tak ze sebe levicovou minulost.

V červnu 1942 se vrátil do divize "Das Reich", kde převzal velení II. praporu pluku "Der Führer." Krátce nato, 1. září 1942, byl povýšen na SS-Sturmbannführera. Divize tou dobou procházela ve Francii mohutnou restrukturalizací a přeměnou z motorizované pěší divize na divizi pancéřových granátníků. Na východní frontu se Stadler vrátil společně se svojí divizí v lednu 1943, kde měl díky úspěchům odstartoval svojí hvězdnou kariéru ve *Waffen-SS*.

---

²⁸⁶ Odznak za zranění (*Verwundetabzeichen*) obdrželi vojáci, kteří byli v boji proti nepříteli raněni. Uděloval se e třech verzích: v černé za jedno či dvě, ve stříbrné za tři nebo čtyři a ve zlaté za 5 a více zranění.

²⁸⁷ BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Vorschlagsliste Nr. 3 für die Verleihung des Eichenlaub zum Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes.

²⁸⁸ YERGER, GCIG, Vol. 4, op. cit., s. 118.

²⁸⁹ BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Aktennotiz (28. Oktober 1941) a Personalverfügung (31. 12. 1941).

²⁹⁰ Tamtéž, SS-Junkerschule Tölz, Lehrgruppe B, Beurteilung (7.5.1942).

²⁹¹ Obecně jeho nadřizení vyzdvihovali jeho skromnost, píli, příkladný charakter i jeho **vůdcovské schopnosti** (Zvýraznil J. Z.).

Stadler (třetí zleva) s důstojníky pluku "Der Führer" v druhé polovině roku 1942.

2. divize pancéřových granátníků SS "Das Reich" pomáhala v rámci tankového sboru SS udržet hroustící se německé jižní křídlo na východní frontě po kapitulaci 6. armády u Stalingradu. Po dvou měsících zuřivých bojů se německým jednotkám podařilo stabilizovat frontu a znovu dobýt čtvrté největší sovětské město Charkov. Za úspěchy ve velení svého praporu a za opakovaně projevovanou osobní statečnost byl 8. března 1943 divizním velitelem SS-Oberführerem Herbertem Vahlem navržen na udělení Rytířského kříže Železného kříže, který mu byl propůjčen 6. dubna.²⁹² O 14 dní později byl povýšen na SS-Obersturmbannführera a pověřen velením pluku "Der Führer."²⁹³ V jeho čele stál déle než rok a připsal si v něm další úspěchy. Během bitvy v kurském oblouku a u řeky Mius v létě 1943 vedl svůj pluk natolik znamenitě, že mu byly 16. září 1943 jako 303. vojákovi německého Wehrmachtu uděleny dubové ratolesti k jeho rytířskému kříži.

---

²⁹² BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Vorschlag Nr. 1676 für die Verleihung des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes. Na přední straně návrhu je mylně uvedeno datum udělení. Místo pátého má být šestého dubna. Florian Berger líčí ve svých knihách jeho kariéru od podzimu 1941 do ledna 1943 naprosto špatně. Stadler nepřevzal v roce 1941 velení II. praporu pluku "Der Führer", nýbrž II. "Deutschland." Nebyl raněn v bojích před Moskvou, ani nebojoval v roce 1942 na východní frontě, protože se v té době nacházel na důstojnické škole v Bad Tölz. Nepůsobil na ní v lednu-březnu 1943, jak Berger tvrdí, neboť v té době již velel II. praporu pluku "Der Führer" na frontě a podobných omylů bychom v jeho bibliografiích našli více. Srov. Berger, Ritterkreuzträger mit Nahkampfspagne, op. cit., s. 467; Týž, Mit Eichenlaub und Schwertern, op. cit., s. 336-337.

²⁹³ Formálně se jeho velitelem stal 1. června 1943.

Oficiální portrét Sylvestra Stadlera po udělení dubových ratolestí k jeho rytířskému kříži

Stadler zůstal v Rusku až do prosince 1943, kdy byla většina divize stažena z fronty a odeslána do jižní Francie k doplnění a přezbrojení. Ještě než opustil východní frontu, získal další prestižní ocenění. 12. prosince 1943 mu byl udělena Spona za boj zblízka ve zlatě.²⁹⁴ Uvědomme si, že Stadler byl velitel pluku! V předchozích kapitolách bylo řečeno, že zlatá verze spony za boj zblízka se udělovala za absolvování 50 dnů, během kterých došlo k boji muže proti muži. Ty se měly počítat od roku 1942, pokud někdo absolvoval boj zblízka již během roku 1941, smělo se započítat max. 15 dnů, většinou však max. pět. Stadler bojoval na východní frontě do října 1941, kdy byl raněn a přeložen na důstojnickou školu. Pravděpodobně tak příliš mnoho dnů, během kterých došlo k boji muže proti muži, neabsolvoval, z čehož vyplývá, že naprostou většinu získal až v roce 1943, kdy se znovu vrátil na frontu a kdy velel nejdříve praporu a posléze pluku. Jeho případ dokládá, jak agresivní způsob boje (nejenom nižší) důstojníci *Waffen-SS* vedli, během kterého často stáli v čele útoku či uprostřed obrany. Tato do značné míry archaická forma boje nezřídka způsobovala vážné ztráty mezi důstojníky, které velení SS zaceľovalo jen s velkou námahou. Výsledkem bylo, že pluků a praporům veleli velmi mladí muži, kteří by normálně veleli max. rotám nebo četám.

Ve Francii SS-Standartenführer (povýšen 30. ledna 1944) Sylvester Stadler dohlížel na doplňování divize do té doby, než se v březnu z Ruska vrátil divizní velitel Heinz Lammerding. Stadler nadále vedl pluk "Der Führer", který v květnu a červnu 1944 povraždil několik stovek civilistů, včetně 642 mužů, žen a dětí v Oradour-sur-Glane. 14. června předal

²⁹⁴ BERGER, Ritterkreuzträger mit Nahkampfspagne, op. cit., s. 466.

velení svého pluku Ottu Weidingerovi a 10. července 1944 byl pověřen velením 10. tankové divizi SS "Hohenstaufen."²⁹⁵ Bylo mu pouhých 33 let, 6 měsíců a 12 dnů, což z něj pravděpodobně učinilo druhého nejmladšího německé divizního velitele druhé světové války.²⁹⁶ I v čele divize si vedl úspěšně, což dokazuje i citování jeho jména ve zprávě Wehrmachtu (*Wehrmachtsbericht*²⁹⁷) v červenci 1944. Nadřizení jej zato odměnili povýšením na SS-Oberführera, které proběhlo 1. srpna. Tou dobou už ovšem Stadler divizi "Hohenstaufen" nevedl, neboť na konci měsíce července utrpěl těžké zranění a více jak dva měsíce se z něj léčil. Po uzdravení se 10. října 1944 vrátil do jejího čela a velel jí až do konce války. 20. dubna 1945 byl povýšen na SS-Brigadeführera a generálmajora Zbraní SS a stal se jedním z nejmladších generálů německé armády.²⁹⁸ Dva dny před kapitulací Německa obdržel meče k rytířskému kříži a stal se tak jedním z vůbec nejvíce vyznamenaných vojáků nacistického Německa.²⁹⁹

Po válce strávil tři roky v americkém zajetí. Po propuštění studoval na univerzitě management³⁰⁰ a stal se obchodníkem.³⁰¹ Vedl vcelku poklidný život, nikdy se před soudem nezodpovídal za zločiny svých podřízených spáchaných ve Francii v roce 1944, pravidelně se

---

²⁹⁵ BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Dienstlaufbahn; WEIDINGER, Division Das Reich, Band V, op. cit., s. 177. Podle Weidingera byl Stadler 14. června 1944 s okamžitou platností jmenován velitelem divize "Hohenstaufen." To je ovšem krajně nepravděpodobné, neboť zmiňovaná divize měla v té době svého řádného velitele a nebyl důvod jej nahrazovat. Nicméně jak naznačují další Weidingerova tvrzení a záznamy ze Stadlerovy osobní složky, rošáda na postu velitele pluku "Der Führer" se zřejmě připravovala delší dobu a Stadler byl svými nadřízenými vybrán pro velitele vyššího útvaru. Weidinger byl krátce před 14. červnem přeložen k pluku "Der Führer" k seznámení se s plukovním štábem, takže byl jistě vyhlédnut jako Stadlerův nástupce. Stadler sám byl posléze zřejmě dočasně přeložen do rezervy, kam byl formálně přesunut 4. s platností od 1. července. Krátce předtím, 25. června, vypracoval Lammerding na Stadlera další posudek, ve kterém ho doporučil pro velení vyššího útvaru. Konečně 13. s platností od 10. července 1944 byl Stadler pověřen velením divize "Hohenstaufen." Srov. BArch, BDC, SSO: Sylvester Stadler, Beurteilung (25.6.44), Personalverfügung (4. Juli 1944 a 13. Juli 1944).

²⁹⁶ Nejmladším německým divizním velitelem byl Kurt Meyer, který se narodil 23. prosince 1910 a který převzal velení 12. tankové divize SS "Hitlerjugend" 14. června 1944. Byl tedy stár 33 let, 5 měsíců a 21 dnů. Jak v případě Meyera, tak i v případě Stadlera se jednalo o důstojníky *Waffen-SS*, kteří naplno využili možnosti rychlého služebního postupu v této velkolepě budované organizaci.

²⁹⁷ *Wehrmachtbericht* byla denní zpráva Wehrmachtu o válečné situaci na frontách. Jmenování v této zprávě (*Namensnennung im Wehrmachtbericht*) bylo prestižní ocenění, které se dostalo jen těm nejlepším vojákům třetí říše.

²⁹⁸ Kromě toho patřil k velmi úzké skupině důstojníků *Waffen-SS*, kteří vzešli z důstojnických škol SS a kteří se stali divizními veliteli, a současně náležel do ještě užší skupiny jedinců, kteří dosáhli na generálskou hodnost. Prvním generálem a současně prvním divizním velitelem vzešlým z důstojnické školy SS byl Rakušan Franz Augsberger.

²⁹⁹ BERGER, Ritterkreuzträger mit Eichenlaub und Schwertern, op. cit., s. 337. Podle Scherzera je ovšem toto vyznamenání neplatné. Srov. SCHERZER, op. cit., s. 176.

³⁰⁰ Jeho poválečná civilní kariéra přesvědčivě dokazuje, že Stadler nebyl žádný hlupák a že důvodem, proč po první světové válce nedosáhl vyššího vzdělání nebyl nedostatek talentu, ale tehdejší špatná finanční situace jeho rodiny.

³⁰¹ Tamtéž; <http://www.oradour.info/ruined/chapter3.htm#K%C3%A4mpfe>, přístup 7. dubna 2013.

účastnil veteránských srazů a dokonce napsal knihu o nasazení II. tankovém sboru SS během bitvy v kurském oblouku.³⁰² Sylvester Stadler zemřel 23. srpna 1995 v Augsburgu.

Rodák z malého štýrského města udělal ve *Waffen-SS* skvělou kariéru a podstatnou část svých úspěchů dosáhl v pluku "Der Führer" 2. tankové divize SS "Das Reich." Na bitevním poli sklídl Stadler četné vavříny a v rámci *Waffen-SS* patřil k těm vůbec nejlepším vojákům. Vzhledem ke svému sociálnímu postavení by se Stadler v konzervativním Wehrmachtu s největší pravděpodobností důstojníkem nikdy nestal a už vůbec ne generálmajorem. Hitlerův režim umožnil Stadlerovi společenský vzestup, o jakém se mu předtím ani nesnilo, a stal se z něj oddaný stoupenec jeho ideologie. Jeho role při masakrech pluku "Der Führer" ve Francii roku 1944 není dodnes zcela objasněna a pravděpodobně zůstane zastřena tajemstvím už navždy. Svým způsobem tak lze na osudu Sylvestera Stadlera pozorovat ambivalentnost *Waffen-SS*, kdy jsou úspěchy na bitevním poli doprovázeny válečnými zločiny.

Metodická poznámka k bibliografickým medailonkům: u každé osoby je uvedeno datum a místo narození, povolání otce, vzdělání a zaměstnání, rodinný stav a náboženské přesvědčení. Dále členství v nacionálně socialistických organizacích, osudy před válkou, služební dráha, nejvyšší vyznamenání a hodnosti. V případě důstojníků byly jmenovány jen důstojnické hodnosti, v případě poddůstojníků jen poddůstojnické. Bohužel ne ke všem vojákům jsou ale k dispozici všechny potřebné informace. Většina údajů pochází ze spisů příslušníků SS, zatímco ty z posledních měsíců války a poválečné osudy byly doplněny pomocí literatury.

Kurt Amlacher

Nar. 1.5.1921, Treffen u Villachu, otec četník, základní škola - vyloučen ve 14 letech, účetní praktikant - nedokončil, sňatek 1942, 1 dítě, ggl.

Útěk do Německa, rakouská legie, v zimě 1937 návrat do Rakouska, krátce uvězněn, 1.11.1938 SS-VT, č. 497 999³⁰³, listopad 1938 pluk "Der Führer", říjen 1939 - duben 1944 divize "Das Reich", 1942 záložní prapor stíhačů tanků SS, květen-září 1944 kurs pro záložní důstojníky na škole pancéřových granátníků SS "Kienschlag"³⁰⁴, 11. divize pancéřových

³⁰² STADLER, Silvester, Die Offensive gegen Kursk 1943. II. SS-Panzerkorps als Stoßkeil im Großkampf, Osnabrück 1980.

³⁰³ Členská čísla SS byla vydávána bez ohledu na to, ke které její složce dotyčný vstupoval.

³⁰⁴ Jako "Kienschlag" byla od května 1944 označována vesnice Prosečnice (Prosetschnitz), nacházející se ve výcvikovém prostoru SS "Beneschau" (od 1943 "Böhmen").

granátníků SS "Nordland", padl 2.5.1945; DKiG 23.4.1944, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 9.11.1944 Untersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol. 1.

Anton Beinl

Nar. 5.2.1914, Purkersdorf, základní škola, nižší reálná škola, 1 ročník techniky, díky špatné finanční situaci rodičů znemožněno další studium, obchodní zaměstnanec v technice, sňatek 1939, 3 děti, římský katolík, od 1936 ggl.

1929-1930 HJ, 1930-1933 SA, 1931-1933 NSKK³⁰⁵, 1933 NSDAP, č. 1 612 540, 1933 A-SS, č. 132 118, 1933 18 dní vězení, září 1933 útěk do Německa, *SS-Hilfswerkslager Dachau*, 1.10.1934 SS-VT, II./"D", duben 1938 pluk "Der Führer", 1939-1945 divize "Das Reich"; DKiS 18.4.1945, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 1.7.1940 Untersturmführer, 21.6.1942 Obersturmführer, 30.4.1944 Hauptsturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; VHA, fond "Das Reich."

Johann Brandstätter

Nar. 23.4.1915, Seeboden, sňatek.

Divize "Das Reich", padl 26.8.1943; DKiG 9.4.1943, *Waffen-SS*: Oberscharführer.

Prameny: <http://www.w2awards.com/person/13179>, přístup 12. dubna 2013.

Gustav Braun

Nar. 16.9.1918, Gaming, otec obchodník, základní a reálná škola, maturita s vyznamenáním, obchodník, sňatek 1942, římský katolík, před 1942 ggl.

1932-1934 HJ, 1934 NSDAP, č. 6 152 637, 1934-1938 A-SS, č. 309 090, 52. *Standarte*, 3.10.1938 SS-VT, pluk "Der Führer", listopad 1939 - únor 1940 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, květen 1940 - září 1943 divize "Das Reich", září 1943 2. výcvikový a záložní prapor pancéřových granátníků SS "Prag", březen 1944 škola pancéřových granátníků SS "Prosetschnitz", 1945 32. dobrovolnická granátnická divize SS "30. Januar", padl v dubnu 1945; DKiG 24.4.1943, NKSIG 20.4.1944, A-SS: Untersturmführer 11.9.1938, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 13.6.1940 Untersturmführer, 9.11.1941 Obersturmführer, 9.11.1943 Hauptsturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol. 1.

---

³⁰⁵ NSKK = *Nationalsozialistische Kraftfahrkorps* - Nacionálně socialistický motoristický sbor. Paramilitaristická motoristická organizace NSDAP.

Bartl Breitfuß

Nar. 28.9.1919, Saalbach, otec poštovní úředník, základní škola, domovník a pomocný učitel lyžování, sňatek 1943, římský katolík.

12.4.1938 SS-VT, č. 218 678, *1/Flieger-Maschinengewehr-Abteilung*, 1939 divize "Das Reich", 11.8.1944 v Normandii těžce raněn, amputace pravé ruky; DKiG 16.6.1944, *Waffen-SS*: 1.3.1943 Oberscharführer, 1.5.1944 Hauptscharführer.

Prameny: BArch, BDC, RS.

Josef Brunner

Nar. 6.6.1920, Tristach, otec strážce lesa, základní škola, nezaměstnaný, sňatek, 2 děti, římský katolík.

6.4.1938 SS-TV, *SS-Totenkopfstandarte "Oberbayern"*, 1939 *SS-Totenkopfstandarte "Ostmark"*, 1941 přetvořena na 4. motorizovaný pěší pluk SS, který v roce 1942 obdržel čestný název "Langemarck", 1942-1945 divize "Das Reich"; DKiG 26.11.1943, *Waffen-SS*: 1.1.1941 Unterscharführer, 1.4.1943 Oberscharführer.

Prameny: BArch, BDC, RS; YERGER, GCIG, Vol. 1.

Rupert Dangl

Nar. 1.2.1919, Gross-Siegharts, otec dělník, základní škola, poslíček ve fabrice, ggl.

1928-1929 dělnický turnéřský spolek, 1931 německonacionální turnéřský spolek a Německá mládež (*Deutsche Jugend*), 1934-1937 HJ, 1934 tři měsíce vězení, březen 1937 útěk do Německa, 14.9.1937 SS-VT, č. 343 940, říjen 1939 - únor 1940 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, srpen 1940 *SS-Totenkopfstandarte "Ostmark"*, prosinec 1940 - duben 1942 divize "Das Reich", na zač. roku 1942 těžce raněn, amputace levé ruky, duben 1942 technický institut SS pro motorová vozidla, říjen 1942 instruktor na *SS-Junkerschule Bad Tölz*, květen 1943 ordonanční důstojník ve štábu Říšského vůdce SS, listopad 1943 2. výcvikový a záložní prapor pancéřových granátníků SS "Prag", červen 1944 škola pancéřových granátníků SS "Kienschlag", říjen 1944 10. výcvikový a záložní prapor pancéřových granátníků SS "Brünn"; DKiG 23.1.1942, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 1.8.1940 Untersturmführer, 30.1.1942 Obersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS.

Alois Ennsberger

Nar. 26.10.1914, Aigen u Salcburku, otec vrchní číšník, základní a měšťanská škola, vyučený zámečnický, strojní zámečnický, sňatek, ggl.

1931-1932 HJ, NSDAP, č. 5 031 722, 1932 A-SS, č. 43 743, leden 1934 útěk do Německa, leden-červenec 1934 kurýr salcburského župního vedení, *SS-Hilfswerkslager Dachau*, leden 1935 II./SS"D", 1936 prapor "N", červenec 1939 *Flak-Maschinen-Gewehr-Abteilung*, říjen 1939 - 1945 divize "Das Reich"; RKVK 13.11.1943, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 1.5.1940 Untersturmführer, 9.11.1941 Obersturmführer, 21.6.1943 Hauptsturmführer; zemřel 7.4.1973 v Salcburku.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol 1.

Franz Frauscher

Nar. 26.10.1920, Štýrský Hradec, otec poštovní úředník, základní a učňovská škola, prodavač, sňatek 1942.

Prosinec 1937 nezaměstnaný, květen 1938 působení ve vedení říšského vůdce mládeže, září 1939 LSSAH, 1941 5. motorizovaná pěší divize SS "Wiking", 1942 divize "Das Reich"; RK 31.12.1944, *Waffen-SS*: 1.1.1942 Unterscharführer, 1.3.1944 Oberscharführer, 1.1.1945 Hauptscharführer; zemřel 17.6.1990 ve Štýrském Hradci.

Prameny: BArch, BDC, RS; Die Ritterkreuzträger der Deutschen Wehrmacht 1939-1945, Teil VIIIa: Panzertruppe, Band 2: F-H.

Franz Grabner

Nar. 23.6.1921, Etzersdorf (Štýrsko).

Divize Das Reich; NKSIG 1.4.1944, *Waffen-SS*: 1.10.1943 Unterscharführer.

Prameny: BArch, BDC, SM.

Simon Grascher

Nar. 28.10.1920, Timenitz u Klagenfurtu, otec dřevorubec, základní škola, zemědělský dělník.

1934-1938 HJ, 1938-1939 NSKK, 27.3.1940 *Waffen-SS*, pluk "Der Führer" divize "Das Reich", padl 31.7./1.8.1943 u Marinowky na řece Mius; RK 14.8.1943, *Waffen-SS*: 1.9.1942 Unterscharführer, posmrtně Oberscharführer.

Prameny: BArch, BDC, SM; BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K. Kronländern.

Josef Gruber

Nar. 7.4.1913, Trieben, otec dělník, základní a měšťanská škola, vyučený knihař, knihařský pomocník, sňatek 1942, 2 děti, evangelík, od 1936 ggl.

1932-1934 SA, účast na červencovém puči 1934, útěk do Německa, 1.1.1935 SS-VT, č. 267 177, pluk "Deutschland", duben 1938 pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", květen-září 1942 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, konec 1942 7. dobrovolnická horská divize "Prinz Eugen", květen 1944 7. výcvikový a záložní prapor horských myslivců SS; DKiG 27.10.1942, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 21.12.1942 Untersturmführer, 1.7.1944 Obersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS.

Hans Hauser

Nar. 31.1.1916, Innsbruck, otec vrchní oficiál u soudu, základní škola, vyšší spolková reálná škola (6 tříd z 8), sňatek 1944, 1 dítě, ggl.

1933-1934 SA, 1933 NSDAP, č. 3 347 499, 25.2.1933 A-SS, č. 268 482, 1934 uvězněn na 7 týdnů, únor 1935 útěk do Německa, *SS-Sammelstelle* Mnichov, *SS-Hilfswerkslager Schleisheim* u Dachau, 17.5.1935 SS-VT, pluk "Deutschland", březen 1937 - leden 1938 *SS-Junkerschule Braunschweig*, leden-březen 1938 kurs pro velitele čet v Dachau, 1.4.1938 *Schutzpolizei*, březen 1942 převzat do Wehrmachtu, velitel jednotky polních četníků na Sicílii a v severní Africe, říjen 1942 *Waffen-SS*, divize "Polizei", 1945 divize "Das Reich"; RK 6.5.1945, *Waffen-SS*: 12.3.1938 Untersturmführer, 30.1.1940 Obersturmführer, 20.4.1943 Hauptsturmführer, 9.11.1944 Sturmbannführer; zemřel 21.11.2001 v Gaggenau (Bádensko-Württenbersko).

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K. Kronländern.

Albert Herbst

Nar. 30.3.1910, Pogöriach, otec pekař, základní a měšťanská škola, vyučený instalatér, automechanik a řidič, sňatek 1939, 3 děti, ggl.

1931-1934 SA, NSDAP, č. 4 820 993, 1.2.1934 A-SS, č. 260 599, 1934 3 měsíce vězení, leden 1935 odsouzen znovu k třem měsícům, útěk do Německa, *SS-Hilfswerkslager Dachau*, únor 1935 SS-VT, II./"D", 1938 pluk "Der Führer", 1939 divize "Das Reich"; DKiS 17.11.1934, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 1.7.1940 Untersturmführer, 9.11.1941 Obersturmführer, 21.6.1943 Hauptsturmführer.

Prameny: BArch, BDC, RS; YERGER, GCIS.

Emil Hilber

Nar. 3.1.1921, Klagenfurt, základní škola, 4 semestry na Technice, ggl.

1932-1937 HJ, 1937 SA, 1.2.1938 SS-VT, č. 400 087, pluk "Deutschland"³⁰⁶, říjen 1939 divize "Das Reich", srpen 1940 - únor 1941 *SS-Junkerschule Braunschweig*, březen 1941 - únor 1943 divize "Das Reich", výcvikový a záložní protiletadlový prapor SS, květen 1944 - 1945 divize "Das Reich"; DKiG 12.9.1944, NKSiG 2.5.1945, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 20.4.1941 Untersturmführer, 20.4.1943 Obersturmführer, 30.1.1945 Hauptsturmführer; zemřel 2001.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol.1.

Friedrich Holzer

Nar. 13.5.1912, Waldegg, otec lékař, základní škola, gymnázium, 8 semestrů medicíny na univerzitě, kvůli angažovanosti v SS vyloučen, sňatek 1940, 2 děti, římský katolík, později ggl.

1929-1930 HJ, 1930-1932 SA, 1.5.1934 A-SS, č. 275 960, *11. Standarte*, 3 týdny vězení, červen 1935 útěk do Německa, říjen 1935 - duben 1936 *SS Lager Ranis a Waischenfeld*, duben-květen 1936 sportovní výcvik v Hohenlychenu, květen-září 1936 vedoucí sportovního tábora Königsberg v Goslaru, 8.10.1936 SS-VT, pluk "Deutschland", duben 1938 - leden 1939 *SS-Junkerschule Braunschweig*, únor-březen 1939 kurs pro velitele čet v Dachau, květen 1939 pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", duben-květen 1943 kurs pro velitele rot v tankové škole ve Wünsdorfu, květen-prosinec 1943 divize "Das Reich", prosinec 1943 výcvikový a záložní tankový pluk, jaro 1944 divize "Das Reich", 1944 výcvikový a záložní tankový pluk, 1945 tanková brigáda SS "Westfalen"; DKiG 28.2.1942, RK 10.12.1943, NKSiG 1943/1944, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 20.4.1939 Untersturmführer, 1.6.1940, Obersturmführer, 9.11.1941 Hauptsturmführer, 20.4.1944 Sturmbannführer; zemřel 9.11.1984 v Arnsbergu.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K. Kronländern.

Franz Hörmann

---

³⁰⁶ Datum jeho vstupu do SS a umístění do pluku "Deutschland" indikuje, že ještě před anšlusem utekl Hilber do Německa.

Nar. 6.5.1921, Sankt Aegyd an der Neuwalde.

Divize "Das Reich"; DKiG 16.9.1943, *Waffen-SS*: 1.12.1941 Unterscharführer, 1.8.1943 Oberscharführer.

Prameny: BArch, BDC, SM.

Alfred Idel

Nar. 23.7.1919, Vídeň, základní škola, krejčí, římský katolík.

1938 NSDAP, 1.11.1938 SS-VT, pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", srpen-listopad 1944 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, škola stíhačů tanků SS "Janowitz"³⁰⁷, padl 20.4.1945; DKiG 14.4.1943, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 30.1.1945 Untersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol.1.

Vinzenz Kaiser

Nar. 28.2.1904, Waltersdorf u Judenburgu, otec zemědělec, základní a měšťanská škola, vyučen v obchodní živnosti, zaměstnanec v obchodě s železem, sňatek 1938, 3 děti, římský katolík, později ggl.

1925/1926-1927 HJ, 1927 NSDAP, č. 54 828, 1927-1931 SA, 10.10.1931 A-SS, č. 17 127, 38. *Standarte*, 1933 3 měsíce vězení, srpen 1933 odvelen do Německa, rakouská legie, prosinec 1933 *SS-Hilfswerkslager Dachau*, květen-červen 1934 důstojnický kurs na policejní škole Eiche u Postupimi, říjen 1934 II./SS"D", duben 1935 *SS-Sammelstelle*, říjen 1935 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, 1937 pluk "Deutschland", 1937 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, 1940 divize "Das Reich", únor-březen 1942 záložní pěší prapor SS "DF", duben 1942 divize "Das Reich", září 1943 SS-FHA, leden 1944 škola pancéřových granátníků SS "Prosetschnitz", březen-červen 1944 16. divize pancéřových granátníků SS "Reichsführer-SS", škola pancéřových granátníků SS "Kienschlag", prosinec 1944 17. divize pancéřových granátníků SS "Götz von Berlichingen", padl 20.4.1945 u Norimberku; DKiG 27.10.1942, RK 6.4.1943, NKSIG 1943/1944, zlatý stranický odznak NSDAP³⁰⁸, SS: 14.6.1934 Untersturmführer, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 15.9.1935 Obersturmführer, 20.4.1938 Hauptsturmführer, 20.4.1943 Sturmbannführer, 20.4.1944 Obersturmbannführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO; YERGER, GCIG, Vol. 1.

---

³⁰⁷ Škola byla součástí Výcvikového prostoru SS "Beneschau."

³⁰⁸ Zlatý stranický odznak NSDAP bylo třetí nejvyšší vyznamenání NSDAP, které se udělovalo všem členům, jejichž stranické číslo bylo nižší než 100 000.

Alois Kalls

Nar. 18.2.1920, Russbach, otec vrchní lesník, základní škola, vyšší obchodní škola - ve 2. řídě vyloučen kvůli aktivitám v nacionálně socialistickém hnutí, římský katolík, od 1939 ggl.

1934-1936 HJ, 1936 A-SS, č. 296 184, 10 dní vězení, 1938 NSDAP, č. 6 339 559, 1.4.1938 SS-VT, pluk "Deutschland", říjen 1939 divize "Das Reich", konec 1940 5. motorizovaná pěší divize SS "Wiking", únor-květen 1942 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, září 1942 motocyklistický záložní prapor, listopad 1942 tankový záložní prapor, divize "Das Reich", jaro 1944 102./502. těžký tankový prapor SS, padl 2.5.1945 u Kummersdorfu u Berlína; DKiG 16.9.1943, RK 23.8.1944, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 1.9.1942 Untersturmführer, 30.1.1944 Obersturmführer, 9.11.1944 Hauptsturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol. 1.

Josef Kast

Nar. 29.9.1917, Marchegg, otec zaměstnanec říšských drah, základní škola, vyučen v pohostinství, vrchní číšník, sňatek 1942, římský katolík, od 15.12.1938 ggl.

listopad 1937 - květen 1938 SA, 1.5.1938 SS-VT, č. 400 096, pluk "Der Führer", divize "Das Reich", duben 1940 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, srpen 1940 *SS-Junkerschule Braunschweig*, únor 1941 armádní dělostřelecká škola Jüterborg, duben 1941 divize "Das Reich", leden-duben 1942 záložní dělostřelecký pluk SS, květen 1942 divize "Das Reich"; DKiG 23.4.1944, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 20.4.1941 Untersturmführer, 9.11.1942 Obersturmführer, 30.1.1944 Hauptsturmführer; zemřel 4.12.1996 v Marcheggu.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS.

Willibaud Kaupa

Nar. 18.3.1919, Hohenfeld, otec pekařský mistr.

1.4.1938 SS-TV, *SS-Totenkopfstandarte* 1 "Oberbayern", *SS-Totenkopfstandarte* 4 "Ostmark", 1941 4. motorizovaný pěší pluk SS, 1942 divize "Das Reich", prosinec 1943 záložní tankový pluk SS Beneschau; DKiG 26.11.1943, *Waffen-SS*: 1.8.1943 Oberscharführer.

Prameny: BArch, BDC, SM; VHA, fond "Das Reich."

Ludwig Kepplinger

Nar. 31.12.1911, Linz, otec obuvník, základní a měšťanská škola, vyučený tkadlec, 1930-1933 voják meziválečného rakouského Bundesheeru v 7. pluku horských myslivců, propuštěn kvůli členství v NSDAP, sňatek, 2 děti, ggl.

1927-1930 HJ, 1930 NSDAP, č. 301 066, 1930-1933 SA, 10.9.1933 A-SS, č. 116 879, útěk do Rakouska, rakouská legie, 1.1.1935 SS-VT, pluk "Deutschland", 16.6.1938 pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", září 1940 pluk "Westland", divize "Wiking", duben-červen 1942 instruktor na *SS-Junkerschule Bad Tölz*, kurs pro velitele rot na škole tankových jednotek Wünsdorf, výcvikový a záložní tankový pluk SS, listopad-prosinec 1943 kurs pro velitele tankových praporů v Paříži, duben 1944 kurs pro velitele tanků Panther a Tiger v Erlangenu a Paderbornu, duben 1944 17. divize pancéřových granátníků SS "Götz von Berlichingen", padl 6.8.1944 v Normadii; RK 4.9.1940, DKiG 28.2.1942, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 1.7.1940 Untersturmführer, 30.1.1941 Obersturmführer, 30.1.1942 Hauptsturmführer, 31.1.1944 Sturmbannführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K. Kronländern; ÖSTA, Personalakt Ludwig Kepplinger.

Wilhelm Kment

Nar. 8.3.1915, Kilb, otec přednosta stanice, základní škola, reálné gymnázium (6 tříd z 8), římský katolík, později ggl.

1930-1933 HJ, 27.2.1933 A-SS, č. 167 603, 52. *Standarte*, červen 1933 útěk do Německa, 21.8.1933 rakouská legie v táboře Lechfeld, 19.12.1933 *SS-Hilfswerkslager Dachau*, 1.11.1934 SS-VT, II./SS 1, duben 193 - únor 1936 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, únor-duben 1936 kurs pro velitele čet v Dachau, květen 1935 pluk "Deutschland", říjen 1939 divize "Das Reich", 17.2.1942 těžce raněn, ztráta dolní končetiny, květen 1942 záložní motocyklistický prapor SS, červen Hlavní personální úřad SS, července 1943 SS-FHA, 1.10.1943 Personální štáb říšského vůdce SS a styčný důstojník SS při HPA; DKiG 23.1.1942, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 20.4.1936 Untersturmführer, 30.1.1939 Obersturmführer, 1.9.1940 Hauptsturmführer, 21.6.1943 Sturmbannführer, 9.11.1944 Obersturmbannführer; zemřel 15.11.1984.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol. 1.

Stefan Kronthaler

Nar. 6.1.1916, Pontnig, otec myslivec, základní škola, myslivec, sňatek, ggl.

1933-1937 SA, 20.2.1933 NSDAP, č. 1 517 147, účast na červencovém puči 1934, útěk do Jugoslávie, v prosinci 1934 do Německa, rakouská legie v táboře Lechfeld, 1.4.1937 SS-VT, č. 337 951, pluk "Deutschland", březen 1938 pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", padl 1.8.1943 u řeky Mius; DKiG 2.2.1942, *Waffen-SS* (záložní důstojník): Untersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, RS.

Josef Lainer

Nar. 13.3.1920, Brixen im Thale, otec železniční inspektor, základní škola, pekař.

1936-1938 SA, 23.5.1938 SS-VT, pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", srpen 1944 padl do zajetí v Normandii; RK 8.10.1943, NKSiG 15.10.1943, *Waffen-SS*: 1.12.1942 Oberscharführer, 1.1.1944 Hauptscharführer; zemřel 4.9.2002 ve Vídni.

Prameny: BArch, BDC, SM; BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K. Kronländern.

Alfred Lex

Nar. 10.6.1913, Fohnsdorf, otec horník, technický kreslíř.

A-SS, č. 132 147, leden 1935 SS-VT, pluk "Deutschland", pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", padl 11.3.1944 u Šepetivky (Ukrajina); DKiG 27.10.1942, RK 10.12.1943, NKSiG 1944, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 9.11.1940 Untersturmführer, 30.1.1942 Obersturmführer, 20.4.1943 Hauptsturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO; YERGER, GCIG, Vol. 1.

Karl Mayer

Nar. 14.3.1922, St. Veit an der Glan.

Divize "Das Reich", NKSiG 1.12.1943, *Waffen-SS*: Oberscharführer.

Prameny: DÖRR, Die Träger der Nahkampfspagne in Gold.

Josef Meier

Nar. 11.2.1922, Vídeň, otec poštovní úředník, školák.

1.11.1939 SS-VT, pluk "Der Führer" divize "Das Reich", listopad 1941 - leden 1942 *SS-Junkerchule Bad Tölz*, únor 1942 divize "Das Reich", padl 10.11.1943 na Ukrajině; DKiG 24.4.1943, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 20.4.1942 Untersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO; YERGER, GCIG, Vol. 2.

Hans Pavelka

Nar. 30.3.1917, Vídeň, otec obchodník, základní škola, díky špatné finanční situaci rodiny znemožněno další studium, technik, sňatek.

1934 A-SS, č. 400 162, 2.5.1938 SS-VT, pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", po tažení na západě kadet na *SS-Junkerschule* až do 1.4.1941, divize "Das Reich, padl 16.7.1943; DKiG 9.4.1943, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 20.4.1941 Untersturmführer, 20.4.1942 Obersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS.

Adolf Peichl

Nar. 8.12.1917, Vídeň, otec hasič, základní škola, škola s odborným zaměřením, číšník.

1933-1935 HJ, 1935-1938 SA, 1.5.1938 SS-VT, pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich"; DKiG 16.9.1943, NKSIG 22.10.1943, RK 16.10.1944, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 9.11.1944 Untersturmführer; zemřel 4.6.1969 ve Vídni.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K. Kronländern.

Alois Pilgerstorfer

Nar. 21.11.1919, St. Oswald bei Freistadt (Horní Rakousy), ggl.

20.4.1938 SS-VT, č. 54 528, pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", padl 30.7.1943 u řeky Mius; DKiG 24.4.1943, *Waffen-SS*: Oberscharführer.

Prameny: BArch, BDC, RS.

Dr. Ludwig Rameis

Nar. 10.6.1915, Opava, otec ministeriální rada na ministerstvu obchodu, základní škola, gymnázium, univerzita, doktor medicíny, sňatek 1939, 2 děti, ggl.

1929-1932 HJ, 6.2.1932 A-SS, č. 309 475, 52. *Standarte*, říjen 1937 87. *Standarte*, 1938 štáb XXXVI. úseku SS, prosinec 1938 87. *Standarte*, prosinec 1939 SS-TV, leden 1940 *Waffen-SS*, červenec 1940 divize "Das Reich", červenec 1941 záložní zdravotní prapor SS, září 1941 divize "Nord", říjen 1941 divize "Das Reich"; DKiG 24.3.1945, A-SS: 11.9.1938 Untersturmführer, 10.9.1938 Obersturmführer, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 30.1.1940 Untersturmführer, 9.11.1941 Obersturmführer, 21.6.1943 Hauptsturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol. 2.

Johann Reinhardt

Nar. 16.2.1918, St. Georgen im Lavanttal, ggl.

Divize "Das Reich", padl 25.8.1943 DKiG 25.9.1943, *Waffen-SS*: Oberscharführer.

Prameny: BArch, BDC, SM.

Johann Rudorfer

Nar. 16.12.1917, Donnerschbachwald.

SS-VT 1.6.1938, divize "Das Reich", DKiG 16.9.1943; *Waffen-SS*: 1.11.1941
Unterscharführer, 1.3.1943 Oberscharführer, 6.11.1944 Hauptscharführer.

Prameny: BArch, BDC, SM; YERGER, GCIG, Vol. 3.

Hans Schabschneider

Nar. 29.4.1920, Ybbs an der Donau, otec dělník, základní škola, dělník.

1937-1938 HJ, 15.5.1938 SS-VT, pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich"; RK
27.8.1944, *Waffen-SS*: 1.11.1943 Unterscharführer, 2.8.1944 Oberscharführer,
Hauptscharführer; zemřel 2.7.1995 v Ybbs an der Donau.

Prameny: BArch, BDC, SM; BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K.
Kronländern.

Otto Schmid

Nar. 25.7.1913, Vídeň, otec účetní, základní škola, gymnázium, univerzita, doktor medicíny,
sňatek 1944, 1 dítě, od 1935 ggl.

1929-1931 HJ, 1931-1932 SA, březen 1932 A-SS, č. 32 832, *II. Standarte*, 1932/1933
počátek studia na univerzitě, 10.5.1933 - 30.9.1937 LSSAH, 1935 NSDAP, č. 2 574 274,
1939 návrat do Vídně a dokončení studia, duben 1939 SD, říjen 1939 divize "Das Reich",
únor-červenec 1942 záložní zdravotní prapor SS, červenec 1942 divize "Das Reich", srpen
1943 - duben 1944 výcvikový a záložní zdravotní prapor *Waffen-SS* ve Štětíně, duben 1944
divize "Das Reich", padl 20.7.1944; DKiG 5.12.1943, A-SS: 20.4.1939 Untersturmführer,
Waffen-SS (záložní důstojník): 30.1.1940 s platností od 1.10.1939 Untersturmführer,
30.1.1941 Obersturmführer, 20.4.1942 s platností od 1.4.1942 Hauptsturmführer, 20.4.1944
Sturmbannführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol. 2.

Hans Schulzer

Nar. 31.5.1918, St. Donat, základní a měšťanská škola, nedokončená řemeslnická škola.

1932-1936 HJ, duben 1935 útěk do Německa, červenec 1935 - březen 1936 řemeslnická škola v Kolíně, pak zrušena, listopad 1936 SS, č. 390 644, LSSAH, pluk "Deutschland", říjen 1939 divize "Das Reich", listopad 1940 - únor 1941 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, duben 1941 divize "Das Reich"; NKSiG 20.11.1943, DKiG 26.9.1944, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 20.4.1941 Untersturmführer, 9.11.1943 Obersturmführer, 9.11.1944 Hauptsturmführer; zemřel 3.1.1983.
Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGR, GCIG, Vol. 2.

Thomas Schwaigofer

Nar. 9.1.1913, Kufstein, otec hostinský, základní a učňovská škola, řezník, sňatek 1939, 1 dítě, ggl.

1932-1933 SA, duben 1933 A-SS, č. 236 353, NSDAP, č. 4 821 013, duben 1934 rozkaz k přesunu do Německa, rakouská legie v táboře Lechfeld³⁰⁹, *SS-Hilfswerkslager Dachau*, 25.10.1934 SS-VT, pluk "Deutschland", 1938 pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich"; DKiS 19.12.1944, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 19.12.1944/30.1.1945 Untersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS.

Ernst Schweiger

Nar. 12.2.1912, Trofaiach, základní škola, sklář, ggl.

1930-1935 HJ, 1934 NSDAP, č. 1 455 884, 1.1.1935 SS-VT, č. 139 484, pluk "Deutschland", 1938 pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich"; DKiG 9.4.1943, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 9.11.1944 Untersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO.

Otto Stix

Nar. 16.10.1919, Vídeň, otec velkoobchodník, vyšší spolková průmyslová škola - 6 semestrů - nedokončil kvůli vstupu do SS-VT, sňatek 1942, od 1941 ggl.

1934-1937 HJ, 1937 NSDAP, č. 6 336 448, 1.5.1938 SS-VT, č. 470 255, pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", v červenci 1944 nezvěstný v Normandii, podle Yergera se navrátil k divizi, později přesunut do 10. tankové divize SS "Frundsberg", padl 22.4.1945 u

---

³⁰⁹ Schwaighofer tento pobyt uvádí ve svém životopisu, přestože příslušníci SS opustili tábor v Lechfeldu už v prosinci 1933.

Brna; NKSiG 22.10.1943, DKiG 1.6.1944, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 9.11.1943 Untersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS; YERGER, GCIG, Vol. 2.

Günther Streicek

Nar. 15.10.1914, Pürbach, základní a měšťanská škola, učiliště, automechanik, sňatek 1939, 3 děti, ggl.

1932-1937 SA, 1934 tři měsíce vězení, 1937 útěk do Německa, 18.2.1937 SS-VT, č. 420 755 (V)³¹⁰, pluk "Deutschland", 1938 pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich", padl 4.4.1945³¹¹; DKiS 21.6.1944, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 30.1.1942 Untersturmführer, 20.4.1943 Obersturmführer.

BArch, BDC, SSO; YERGER, GCIS.

Johann Thaler

Nar. 6.6.1920, Breitenbach am Inn (Tyrolsko), otec pomocný dělník, základní škola, pomocný dělník.

1930-1940 HJ, 15.9.1940 *Waffen-SS*, divize "Das Reich", padl 7.4.1945 v Rakousku; RK 14.8.1943, *Waffen-SS*: 1.4.1943 Unterscharführer, 1.9.1944 Oberscharführer.

Prameny: BArch, BDC, RS; BERGER, Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K. Kronländern.

Josef Thaler

Nar. 14.5.1919, Gschieß (Korutany), otec úředník, základní škola, cukrář, římský katolík, od 1940 ggl.

1932-1938 HJ, 1.4.1938 SS, č. 431 140 (V), *Totenkopfstandarte*, prapor "N", říjen 1939 divize "Das Reich", únor-květen 1942 *SS-Junkerschule Bad Tölz*, divize "Das Reich", duben 1944 SS-HA, podzim 1944 divize "Das Reich"; DKiG 24.4.1943, *Waffen-SS* (záložní důstojník): 1.9.1942 Untersturmführer, 20.4.1944 Obersturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO; YERGER, GCIG, Vol. 2.

Matthias Thurner

---

³¹⁰ (V) za číslem SS znamenalo, že dotyčný jedinec neprošel standardním rasovým prověřováním svého původu. Ten měl být posléze proveden "po válce."

³¹¹ Podle jiných zdrojů 1.5.1945 na československo-rakouské hranici. Srov. <http://www.ww2awards.com/person/8518>, přístup 15.4.2013.

Nar. 3.1.1916, Flachau (Salcbursko), základní škola, učiliště, pomocný dělník, sňatek, ggl.
1932-1934 HJ, 1934-1937 SA, červenec 1934 útěk do Německa, 1934-1937 *SA-Hilfswerk Nord-West.*, duben 1936 - duben 1937 *SA Standarte "Feldherrnhalle"*³¹², 5.7.1937 SS-VT, č. 246 185, prapor "N", červenec 1939 protitankový prapor SS-VT, říjen 1939 divize "Das Reich", leden-duben 1942 záložní prapor stíhačů tanků SS, květen 1942 divize "Das Reich", padl 19.3.1945; DKiG 22.9.1943, *Waffen-SS*: Unterscharführer, 1.5.1942 Oberscharführer, 1.8.1943 Hauptscharführer.

Prameny: BArch, BDC, RS; YERGER, GCIG, Vol. 3.

Hugo Vehovc

Nar. 21.8.1914, Stattegg, základní a měšťanská škola, učiliště, truhlář, nábytkář, sňatek 1939, ggl.

1926 Německý turněský spolek, 1931 tři měsíce vězení, 1933 NSDAP, č. 4 821 183, 12.1.1933 A-SS, č. 130 160, srpen 1933 odvelen do Německa, srpen-prosinec rakouská legie v táboře Lechfeld, 1934 SS-VT, II./SS 1, 1938 pluk "Der Führer", říjen 1939 divize "Das Reich"; DKiG 14.10.1944, *Waffen-SS*: 1.12.1942 Hauptscharführer.

Prameny: BArch, BDC, RS.

Oskar Wolkerstorfer

Nar. 2.11.1919, Linz, otec pomocný dělník, základní škola, škola s odborným zaměřením, knihkupec, sňatek 1939, ggl.

1933-1934 HJ, 1934-1937 SA, NSDAP, č. 7 246 048, 1.1.1937 A-SS, č. 353 112, 37. *Standarte*, červen 1937 přesun do Německa, 30.6.1937 SS-VT, prapor "N", duben-listopad 1939 *SS-Junkerschule Braunschweig*, listopad-prosinec 1939 kurs pro velitele čet tamtéž, leden 1940 poddůstojnická škola SS "Totenkopf", červen 1940 *Marschbataillon*, červenec 1940 divize "Das Reich", duben-květen 1942 záložní motocyklistický prapor SS, květen 1942 divize "Das Reich", květen 1943 výcvikový a záložní tankový průzkumný prapor SS Ellwagen, říjen 1943 V. horský sbor SS; DKiG 9.4.1943, *Waffen-SS* (aktivní důstojník): 20.4.1940 Untersturmführer, 1.12.1941 Obersturmführer, 9.11.1943 Hauptsturmführer.

Prameny: BArch, BDC, SSO, RS.

---

³¹² Elitní útvar SA zformovaný v roce 1935. Určený k ochraně nejvyšších velitelů SA, NSDAP a státu.

Závěr

První Rakušané vstoupili do ozbrojených útvarů SS na konci roku 1934 krátce po zřízení jednotek SS-VT. Jednalo se o esesmany, kteří v letech 1933-1934 uprchli z Rakouska do říše kvůli možnému pronásledování ze strany rakouských úřadů po zákazu NSDAP v červnu 1933. Německé velení nejprve experimentovalo s umístěním rakouských příslušníků SS do společného tábora s příslušníky SA, po krachu tohoto projektu byli ale Rakušané přemístěni do vlastního tábora v Dachau (*SS-Hilfswerkslager*). Po jeho rozpuštění v roce 1934 našla část Rakušanů uplatnění v několika nově zřízených zařízeních, další část byla přesunuta do nově vzniklého II. praporu *SS-Standarte 1*, která se později obdržela čestný název "Deutschland." V tomto pluku sloužili Rakušané až do anšlusu Rakouska, po kterém byl II. prapor ze sestavy pluku "Deutschland", načež posloužil jako základ pro nově zformovaný pluk "Der Führer", jenž byl naplněn převážně rakouskými rekruty.

Po vypuknutí druhé světové války a skončení polského tažení byla z většiny útvarů SS-VT, včetně pluku "Der Führer", zformována tzv. *Verfügungsddivision*, která byla v průběhu války několikrát přejmenována a své konečné označení, 2. tanková divize SS "Das Reich", obdržela v říjnu 1943. Nejvíce Rakušanů sloužilo v divizi v letech 1939-1941, kdy jejich podíl činil zhruba 15-20 %. Kvůli rostoucím ztrátám a budování nových a nových útvarů *Waffen-SS* došlo v následujících letech k postupnému poklesu rakouských příslušníků divize již nikdy nedosáhl stavu z počátku války. Rakušany bychom našli prakticky ve všech divizních jednotkách, nejvíce pak v "rakouském" pluku "Der Führer." Ačkoli byl původně postaven na rakouských dobrovolnících, nejpozději od roku 1942 v něm Rakušané ztratili většinu a jejich počet, stejně jako v případě celé divizi, do konce války už jen klesal.

2. tanková divize SS "Das Reich" patřila v rámci německé armády k těm polním útvarům, které měly ve svých řadách nejvíce mužů, kteří získali jedno i více nejvyšších vojenských vyznamenání třetí říše. Mezi držiteli Rytířského kříže Železného kříže, Německého kříže ve zlatě a Německého kříže ve stříbrě, Spony za boj zblízka ve zlatě a Rytířského kříže Válečného záslužného kříže s meči se nacházelo celkem 220 mužů.³¹³ Z tohoto počtu bylo 48 Rakušanů, to jest 21,8 %. Srovnáme-li uvedené číslo s procentuelním

---

³¹³ Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, do výčtu vysokých vyznamenání nebyla zahrnuta Čestná spona armády (*Ehrenblattspange des Heeres*). Tu si během války vydobylo 32 vojáků divize. Z nich se mi podařilo identifikovat národnost u 17 mužů, z nichž jeden pocházel z Rakouska. Nezahrnutí držitelů tohoto řádu do celkového výčtu vysoce vyznamenaných příslušníků divize ovšem nemá zásadní vliv na celkový poměr mezi národnostmi. Rakušané by i poté byli zastoupeni nadprůměrně.

počtem Rakušanů v divizi v průběhu války, dojdeme k závěru, že Rakušané byli mezi vysoce vyznamenanými příslušníky divizi zastoupeni nadprůměrným počtem.

Všichni vyznamenaní Rakušané vstoupili do ozbrojených útvarů SS dobrovolně a téměř všichni ještě před vypuknutím války. Jednalo se o mladé horlivé stoupence ideologie NSADP, kteří byli kromě SS většinou členy i dalších nacionálně socialistických organizací. Mnoho z těchto mužů do nich vstoupilo ještě před jmenováním Adolfa Hitlera kancléřem v lednu 1933 a další následovali po zákazu NSDAP v Rakousku v červnu 1933. Za členství v těchto organizacích jim neplynuli žádné bezprostřední výhody, naopak riskovali tím trestní stíhání a soudní postih. Nemálo mužů bylo skutečně odsouzeno, byť většinou jen na několik dnů či týdnů, max. měsíců. Řada z nich byla navíc kvůli své politické aktivitě vyloučena ze škol a bylo jim znemožněno další studium. Právě v angažovanosti v nacionálně socialistickém hnutí v době, která pro něj nebyla vůbec příznivá, lze zřejmě hledat jednu z příčin, proč byli Rakušané v divizi "Das Reich" tak úspěšnými bojovníky. Jednalo se zkrátka o přesvědčené nacisty, kteří byli ochotni pro Adolfa Hitlera opakovaně nasazovat svůj život v těch nejnebezpečnějších situacích. Neméně důležitá je skutečnost, že většina vyznamenaných Rakušanů pocházela z nižších společenských vrstev, které byly mnohdy zle postiženy ekonomickou krizí Rakouska po 1. světové válce a na přelomu 20. a 30. let a kterým dal nacistický režim šanci na nový společenský vzestup. Za to se mu mnozí jedinci odměnili věrností až do jeho konce, mnohdy až do své smrti.

Rakušané zanechali ve 2. tankové divizi SS "Das Reich" nerasmazatelnou stopu. Ačkoli ani v dobách svého nejpočetnějšího zastoupení netvořili více než jednu pětinu jejího personálu, byli nadprůměrně zastoupeni mezi jejími nejvýše vyznamenanými příslušníky. Na nejvyšší velitelské posty v divizi, s výjimkou pluku "Der Führer" naopak Rakušané většinou nepronikli, což bylo zapříčiněno pozdním vstupem (po anšlusu) do *Waffen-SS* naprosté většiny z nich. Přestože nebylo možno prokázat, že by se Rakušané podíleli na válečných zločinech, která divize spáchala, lze se domnívat, že alespoň někteří z nich do nich byli zapleteni.

Přehled použitých pramenů a literatury

Nevydané prameny

Bundesarchiv Berlin (BArch)

NS 19 Persönlicher Stab Reichsführer-SS

Berlin Document Center (BDC)

SS-Manschaftsakten (SM)

Franz Grabner (E 55), Simon Grascher (E 62), Franz Hörmann (H 4), Willi Kaupa (I 48), Johann Reinhardt (O 83), Johann Rudorfer (P 54), Hans Schabschneider (P 79), Franz Staudegger (S 11).

SS-Offiziersakten (SSO)

Kurt Amlacher (13), Franz Augsburg (20), Anton Beinl (54), Gustav Braun (101), Rupert Dangl (135), Alois Ennsberger (188), Josef Gruber (039 A), Hans Hauser (070 A), Friedrich Herzig (093 A), Emil Hilber (096 A), Friedrich Holzer (114 A), Alfred Idel (123 A), Vinzenz Kaiser (149 A), Alois Kalls (149 A), Josef Kast (156 A), Ludwig Kepplinger (164 A), Wilhelm Kment (184 A), Alfred Lex (259 A), Josef Meier (305 A), Hans Opificius (358 A), Hans Pavelka (367 A), Alois Peichl (368 A), Ludwig Rameis (006 B), Franz Scherzer (075 B), Otto Schmid (084 B), Fritz von Scholz (098 B), Johann Schulzer (117 B), Thomas Schwaighofer (121 B), Ernst Schweiger (124 B), Hans Soretz, Sylvester Stadler (148 B), Otto Stix (098 B), Günther Streicek (166 B), Josef Thaler (176 B), Oskar Wolkerstorfer (012 C)

Akten des Rasse- und Siedlungshauptamtes (RS)

Kurt Amlacher (A 73), Anton Beinl (A 366), Gustav Braun (A 5155), Bartl Breitfuß (A 5178), Josef Brunner (A 5237), Rupert Dangl (15513), Paul Egger (B 115), Alois Ennsberger (E 214), Franz Frauscher (B 458), Josef Gruber (B 5507), Hans Hauser (C 109), Alfred Herbst (C 269), Emil Hilber (C 357), Friedrich Holzer (C 514), Alfred Idel (C 5070), Vinzenz Kaiser (C 5405), Alois Kalls (C 5274), Ludwig Kepplinger (C 5370), Wilhelm Kment (C 5534), Stefan Kronthaler (D 322), Hans Pavelka (F 499), Adolf Peichl (E 506), Alois Pilgerstorfer (E 5051), Ludwig Rameis (E 5253), Otto Schmid (F 438), Johann Schulzer (F

5145), Thomas Schwaighofer (F 5174), Sylvester Stadler (F 5440), Otto Stix (G 20), Günther Streicek (G 76), Johann Thaler (G 197), Mathias Thurner (G 256), Hugo Vehovc (G 407), Oskar Wolkerstorfer (G 5384)

Parteikorrespondenz (PK)

Sylvester Stadler (L 385)

Österreichisches Staatsarchiv Wien

Kriegsarchiv

Wehrstammbuch Paul Egger

Personalakt Ludwig Kepplinger

Vojenský historický archiv

Fond "Das Reich"

Karton 8, složka 32; karton 12, složka 45; karton 16, složka 59; karton 39, složka 124; karton 42, složka 137 a 139; karton 47, složka 150; karton 49, složka 157; karton 50, složka 161; karton 55, složka 179; karton 59, složka 185 a 186; karton 69, složka 232; karton 70, složka 237.

Internetové zdroje

<http://www.axishistory.com/index.php/axis-nations/germany-a-austria/waffen-ss/119-germany-waffen-ss/germany-waffen-ss-divisions/1250-2-ss-panzer-division-das-reich>; přístup 30. března 2013.

<http://www.axishistory.com/axis-nations/germany-a-austria/waffen-ss/120-germany-waffen-ss/germany-waffen-ss-brigades/1346-ss-kavallerie-brigade>; přístup 4. května 2013.

<http://home.swipnet.se/normandy/gerob/pzdiv/2sspzdiv.html>; přístup 4. května 2013.

<http://www.morgenpost.de/politik/article1846605/Fahnder-fassen-mutmasslichen-SS-Kriegsverbrecher.html>; přístup 1. května 1943.

<http://www.oradour.info/ruined/chapter3.htm#K%C3%A4mpfe>; přístup 3. dubna 2013.

<http://www.oradour.info/ruined/chapter3.htm#K%C3%A4mpfe>; přístup 7. dubna 2013.

<http://www.statistik.at/blickgem/index.jsp>; přístup 15. března 2013.

<http://www.ww2awards.com/person/13179>; přístup 12. dubna 2013.

Literatura

BERGER, Florian, Ritterkreuz mit Eichenlaub und Schwertern. Die höchstdekorierten deutschen Soldaten des Zweiten Weltkrieges, 3. Auflage, Wien 2003.

BERGER, Florian, Ritterkreuzträger mit Nahkampfspagne in Gold, Wien 2004.

BERGER, Florian, Ritterkreuzträger aus Österreich und den k.u.k. Kronländern, Wien 2006.

BISHOP, Chris, SS: Peklo na západní frontě. Waffen-SS v Evropě 1940-1945, Praha 2004.

BOTZ, Gerhard, Die Eingliederung Österreich in das deutsche Reich, 2. ergänzte Auflage, Linz 1976.

BUCHMANN, Bertrand Michael, Österreicher in der Deutschen Wehrmacht. Soldatenalltag im Zweiten Weltkrieg, Wien, Köln, Weimar 2009.

CARSTENS, F. L., Faschismus in Österreich. Von Schönerer zu Hitler, München 1977.

DAS DEUTSCHE REICH UND DER ZWEITE WELTKRIEG, Bd. 5-2/2, Kriegsverwaltung, Wirtschaft und Personelle Ressourcen 1942-1944/45, hrsg. von Bernhard Kroener, Rolf-Dieter Müller, Hans Umbreit, Stuttgart 1999.

DAS DEUTSCHE REICH UND DER ZWEITE WELTKRIEG, Bd. 8: Die Ostfront 1943/44. Der Krieg im Osten und an den Nebenfronten, hrsg. von Karl Heinz Frieser, München 2007.

DEUTSCHE SOLDATEN 1939-1945. Handbuch einer biographischen Datenbank zu Mannschaften und Unteroffizieren von Heer, Luftwaffe und Waffen-SS, hrsg. von Christoph Rass und René Rohrkamp, Aachen 2009.

DIE DEUTSCHEN DIVISIONEN 1939-1945. Heer /Landgestützte Kriegsmarine /Luftwaffe /Waffen-SS. Band I: Die Divisionen 1-5, hrsg. von Peter Schmitz, Klaus-Jürgen Thies, Günter Wegmann und Christian Zweig, Osnabrück 1993.

Die Ritterkreuzträger der Deutschen Wehrmacht 1939-1945, Teil VIIIa: Panzertruppe, Band 2: F-H, Osnabrück 2009.

DÖRR, Manfred, Die Träger der Nahkampfspagne in Gold. Heer, Luftwaffe, Waffen-SS 1943-1945, 3. Auflage, Osnabrück 1996.

FOUSCHÉ, Jean-Jacques, Massacre ar Oradour, France, 1944 Coming to Grips with Teror, 2005.

- GRAF, Wolfgang, Österreichische SS-Generäle. Himmlers Vasallen aus Österreich, Klagenfurt 2012.
- GUIDES TO GERMAN RECORDS MICROFILMED AT ALEXANDRIA, VA. No. 75. Records of the Waffen-SS, Part I, National Archives and Records Service, General Services Administration, Washington 1978, s. 104-124.
- HASTINGS, Max, Das Reich. Resistance and the March of the 2nd SS Panzer Division through France, June 1944, London 1981.
- HÖBELT, Lothar, Österreicher in der Deutschen Wehrmacht, 1938 bis 1945, in: Truppendienst 1989, Heft 5.
- HÖHNE, Heinz, SS. Elita ve stínu smrti, Praha 2012.
- LONGERICH, Peter, Heinrich Himmler. Biographie, München 2008.
- KANÁK, Peter, VAJSKEBR, Jan, Od *Polizeiverstärkung* k *verstärkte SS-Totenkopfstandarten*. Geneze a nasazení specifického druhu represivních a okupačních jednotek SS v letech 1933–1941, in: Securitas Imperii, r. 15, 2009, č. 1, s. 42-97.
- KATER, Michael, The Nazi Party. A Social Profile of Members and Leaders 1919-1945, Oxford 1983.
- KLIETMANN, Karl G., Die Waffen-SS. Eine Dokumentation, Osnabrück 1965.
- KOKOŠKA, Stanislav, Praha v květnu 1945. Historie jednoho povstání, Praha 2005.
- LIEB, Peter, Konventioneller Krieg oder NS-Weltanschauungskrieg? Kriegsführung und Partisanenbekämpfung in Frankreich 1943/44. Oldenbourg 2007.
- LUCAS, James, Das Reich. The Military Role of the 2nd SS Division, London 1991.
- LUŽA, Jaromír, Österreich und die grossdeutsche Idee in der NS-Zeit, Wien, Köln, Graz 1977.
- MANN, Chriss, SS-Totenkopf. Historie divize s umrlčí lebkou ve znaku 1939-45, Praha 2008.
- MANOSCHEK, Walter/SCHAFRIAN, Hans, Österreicher in der Wehrmacht, in: NS-Herrschaft in Österreich, hrsg. von Hanisch, Ernst, Neugebauer, Wolfgang, Tálos, Emmerich, 2000, s. 331-360.
- MATTSON, Gregory L., Das Reich. Historie druhé divize SS v letech 1939-1945, Praha 2003.
- OVERMANS, Rüdiger, Deutsche militärische Verluste im Zweiten Weltkrieg, München, Oldenburg 1999.
- PATZWALL, Klaus D, SCHERZER, Veit, Das Deutsche Kreuz 1941 - 1945. Inhaber und Geschichte. 2 Bände, Norderstedt 2001 a 2007.

- RASS, Christoph, „Menschenmaterial“: Deutsche Soldaten an der Ostfront. Innenansichten einer Infanteriedivision 1939–1945, Paderborn, 2003.
- ROHRKAMP, René, "Weltanschaulich gefestigte Kämpfer": Die Soldaten der Waffen-SS 1933-1945, Paderborn 2010.
- ROTHLÄNDER, Christiane, Die Anfänge der Wiener SS, Wien, Köln, Weimar 2012.
- SCHAFRANEK, Hans, Söldner für den Anschluss. Die Österreichische Legion, Wien 2011.
- SCHERZER Veit, Ritterkreuzträger 1939-1945, Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939 von Heer, Luftwaffe, Kriegsmarine, Waffen-SS, Volkssturm sowie mit Deutschland verbündeter Streitkräfte nach den Unterlagen des Bundesarchivs, Ranis/Jena 2007.
- STADLER, Silvester, Die Offensive gegen Kursk 1943. II. SS-Panzerkorps als Stoßkeil im Großkampf, Osnabrück 1980.
- STEIN, Georg H., The Waffen-SS. Hitler's Elite Guard at War 1939-1945, New York 1966.
- SYDNOR, Soldiers of Destruction. The SS Death's Head Division 1933-1945, New Jersey 1977.
- TEJCHMAN, Miroslav, Ve službách Třetí říše. Hitlerovy zahraniční jednotky, Praha 1999.
- WEGNER, Bernd, Hitlers politische Soldaten: Die Waffen-SS 1933-1945, 9. Aufl., Paderborn 2010.
- WEIDINGER, Otto, Comrades to the End. The 4th SS Panzer-Grenadier Regiment "Der Führer" 1938-1945, Atglen 1998.
- WEIDINGER, Otto, Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division "Das Reich"; die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS, 5 Bände, Osnabrück 1967-1982.
- YERGER, Mark C., Germann Cross in Gold. Holders of the SS and Police. Volume 1-5, San José 2003-2010.
- YERGER, Mark C., German Cross in Silver. Holders of the SS and Police, San José 2002.

Přílohy

Dokumenty

Návrh na udělení Německého kříže ve zlatě pro SS-Hauptscharführera Hugo Vehove

2. SS-Panzer-Division "Das Reich" Div.Gef.St., den 2.10.44

Reichsführer-SS Persönl. Stab
Verb. Offs. b. OKH / PA / P 5
Empfang   9. Okt. 1944
136. W. 1741/44

Vorschlag Nr. 136. W. 1741/44
für die
Verleihung des Deutschen Kreuzes in Gold

324

Ich befürworte den Vorschlag und bitte den
Hauptscharführer Vehove für seinen vielfach
bewiesenen tapferen Einsatz mit dem Deutschen
Kreuz in Gold auszuzeichnen.

1. *[Signature]*
Oberführer Div.-Führer

An
Sturmabführer Kment
Verb. Offs. b. OKH/PA/P5, 1. Staffel

Verliehen: 14. 10. 44

První strana návrhu. Vlevo dole pozice Himmlerova dekoračního důstojníka Rakušana Wilhelma Kmenta u HPA a jím napsané datum udělení. Kaňka zakrývá jméno tehdejšího divizního velitele SS-Oberführera Otty Baumma.

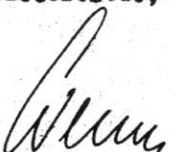
III. (gD.)/H-Pz.Gren.Rgt. 4 "Der Führer"

Vorschlagsliste Nr. 3/44
-----

für die Verleihung des

Deutschen Kreuzes in Gold.

Btl.Gef.Std., den 26.9.1944

H-Hauptsturmführer und Btl.-Fhr.

Dem
Oberkommando des Heeres,
P A 1 - Staffel,
s. d. D.

Druhá strana návrhu zobrazuje jméno útvaru, který návrh podal. V tomto případě se jednalo o III. (obrněný) prapor 4. pluku pancéřových granátníků SS "Der Führer." Jednalo se o třetí návrh, který prapor v roce 1944 podával a podepsal jej velitel praporu SS-Hauptsturmführer Heinz Werner.

Stellungnahme der Zwischenvorgesetzten :

4-Panzer-Gren.Rgt. 4
"Der Führer"

Rgt.Gef.Std., den 30.9.1944

V e h o v c ist ein hervorragender Zugführer, der durch
Draufgängertum und seine Standhaftigkeit die Kämpfe des Btl.
oft entscheidend beeinflusst hat.
Er ist besonders würdig das Deutsche Kreuz in Gold zu tragen.

Weidinger

4-Sturmabführer und Rgt.-Führer.

Stanovisko nadřízeného, v tomto případě velitele pluku "Der Führer" SS-Sturmabführera Otty Weidinger, který po skončení druhé světové války sepsal jak historii pluku "Der Führer", tak i historii celé divize "Das Reich."

Name:		Vorname:	Geburtsort:	Geburtsort:	Geburtsort:	Dienststellung:	Dienstgrad:	Dienstverhältnis:	Truppen-	Heimat-
									teil:	an-
										schrift:
Vehovec	Hugo	21.8.1914	Stattegg	Zugführer	10.(gp.)	Frau				
				4-Hauptschar-	4-Pz.Gren.	Vehovec,				
				führer	Rgt. 4	Wien XIII,				
				aktiv	"Der	Töpfel-				
					Führer"	gasse 12,				
						Tür 15				

Bisher verliehene Kriegs-	Bereits genannt	Anerkennungs-	Bisherige
auszeichnungen mit Angabe	im Ehrenblatt des	schreiben des	Kriegsver-
der Verleihungsdaten:	Deutschen Heeres:	OKH erhalten:	wendung:
E.K.II.Kl.	20.9.43	n e i n	n e i n
E.K. I.Kl.	20.4.44		
Inf.St.Abz.Br.	1.5.43		
Nahkampfspange			
in Silber	20.4.44		
Verw.Abz.schw.	1.9.43		
Verw.Abz.silber	1.10.43		
KVK.II.Kl.m.Sch.	1.10.42		
Ostmedaille			
"W.i.O. 41/42"	30.8.42		

Bisherige Verwundungen:

1.8.43	Granatsplitter li. Oberschenkel
17.8.43	Inf.-Geschoss rechter Arm
10.9.43	Granatsplitter Hals
24.8.44	Granatsplitter re. Oberschenkel

Hat bereits ein Vorschlag zur Verleihung des Deutschen Kreuzes in Gold vorgelegen ?

n e i n .

Základní Vehovcovy bibliografické údaje, jeho hodnost, pozice (velitel čety), jména domovského útvaru (10. rota pluku "Der Führer") a domovská adresa. Povšimněte si, že Vehovec měl na svém kontě již slušnou sbírku vyznamenání a že byl během války 4x raněn.

Kurse Begründung und Stellungnahme des Zwischenvorgesetzten:

Der $\frac{1}{4}$ -Hauptscharführer Hugo V e h o v c hat sich im West- und Ostfeldzug als Gruppen- und Zugführer durch persönliche Tapferkeit hervorragend bewährt und wurde mit dem E.K.II. u. I. Kl. ausgezeichnet.

1. Bei den schweren Abwehrkämpfen vom 7. - 9.7.44 im Raum LA HAYE DU PUIFS hatte V. mit seinem Zuge den rechten Flügel der Kompanie, und somit auch die rechte, offene Flanke. Der Gegner griff im Laufe der Tage 7-mal die Stellungen des Zuges an, wurde aber stets blutig abgewiesen. Im Laufe des zweiten Tages hatte der Gegner festgestellt, daß die rechte Flanke offen war. Er trat in Zugstärke zum Angriff an. Schnell entschlossen führte V. mit ein paar Männern einen Gegenstoß in die rechte Flanke des Gegners und fügte ihm hohe Verluste zu. Durch die schweren Verluste stellte der Gegner seinen Angriff ein und zog sich unter Zurücklassung seiner Gefallenem wieder zurück. Hierbei hat sich V e h o v c durch besonderen, persönlichen Schneid und Draufgängertum ganz besonders hervorgetan. Als ein Schütze 1 ausfiel, bediente er das M.G. selbst und feuerte trotz heftiger fdl. Gegenwehr ununterbrochen weiter. Es ist ihm allein zu verdanken, dass der Angriff abgeschlagen werden konnte.
2. Am folgenden Tag versuchte der Amerikaner, weit ausholend, erneut der Kompanie in den Rücken zu fallen. Wieder war es V e h o v c , der die drohende Gefahr für die Kp. erkannte und sofort aus eigenem Entschluß mit einer Gruppe sich dem Gegner entgegenwarf und ihn abschlug. Durch wiederum eintretende hohe blutige Verluste stellte der Gegner sein Vorhaben ein und setzte sich unter Zurücklassung von Waffen und Gerät wieder ab.
3. Am 26.7.44 hatte die Kompanie den Auftrag, das Straßenkreuz nordwestlich CAMPROND zu nehmen und dort nach Süden zu sichern. Der Angriff blieb aber 300 m vor dem Straßenkreuz im fdl. Inf.- und Panzerfeur liegen. Kurze Zeit später griff der Gegner in Stärke einer Kp., unterstützt von 6 Panzern, den Abschnitt des Zuges Vehove an. Unbeeinträchtigt des Feuers der feindlichen Panzer, wurde die feindliche Infanterie bekämpft und so von den Panzern getrennt. Dadurch wurde es möglich, einem in der linken Flanke eingebrochenen Panzer durch Nahkampfmittel zu vernichten. Darauf stellte der Gegner seinen Angriff ein. V. war es, der überall dort war, wo der Gegner einzubrechen

- 2 -

První část samotného návrhu...

Kurse Begründung und Stellungnahme des Zwischenvorgesetzten:

drohte. Mit Pi., M.Pi. und Handgranaten beteiligte er sich am Kampf. Seiner umsichtigen Führung und seinem tapferen Verhalten folgten seine Männer und hielten unter schwerigsten Verhältnissen ihre Stellungen. Dem Zug V e h o v c ist es zu verdanken, dass der Gegner nicht in die Flanke und den Rücken des Btl.s hineinstossen konnte.

4. Bei den Absetzbewegungen im Raum PERCY hatte die Kompanie am 31.7.44 Abwehrstellungen westlich der Strasse PERCY-VILLEDIEU bei der Ortschaft NOBELIE bezogen. Im Laufe des Nachmittags wurden die Stellungen des Zuges Vehove in Stärke einer Kompanie angegriffen. Der Gegner wurde blutig abgewiesen. Kurze Zeit später griff er den linken Flügel des Nachbar-Zuges an und erzielte einen Einbruch. V. erkannte sofort die drohende Gefahr für die Kp. Aus eigenem Entschluß führte er mit einer Gruppe einen Gegenstoß in die linke Flanke des Gegners, brachte ihm blutige Verluste bei, barg eigene Verwundete und Waffen, die zurückgeblieben waren und stellte die alte Lage beim linken Nachbar wieder her.
5. Am 2.8.44 bezog die 10.Kp. Verteidigungsstellung im Raum LA COLOMBE. 4-Hscha. Vehove wurde mit seinem Zuge auf Höhe 252 eingesetzt. Gegeh Mittag griff der Gegner mit Infanterie und Panzern den Zug an und stand plötzlich in seinen Stellungen. Die Infanterie war durch das Feuer des Zuges von den Panzern getrennt worden. Da Panzernahbekämpfungsmittel fehlten, bezog V. 150 m weiter rückwärts in einem panzersicheren Gelände neue Stellungen. Ungestört des fdl. Panzerfeuers eilte er persönlich von Gruppe zu Gruppe und wies so den gesamten Zug in die neuen Stellungen ein. Vorher befreite er noch einen seiner Gruppenführer, der in die Hände des Gegners gefallen war, durch schneidiges Zugreifen aus der Gefangenschaft. Die darauf angrifende Infanterie wurde unter schwersten blutigen Verlusten abgewiesen. Es ist dem Zugführer zu verdanken, dass der fdl. Einbruch ohne eigene Verluste sofort abgeriegelt, der erhoffte Durchbruch des Gegners unter hohen Feindverlusten abgewiesen wurde.
6. Im Rahmen des Angriffs zur Öffnung des Kessels bei PALAISE hatte Vehove mit seinem Zuge den Auftrag, entlang der Strasse bis LE

- 3 -

...jeho druhá část...

Kurze Begründung und Stellungnahme des Zwischenvorgesetzten:

LE VIGAN vorstößen. Der Gegner, der sich in der Ortschaft festgesetzt hatte, wurde in schneidigem Zugriff des Zuges geworfen. Vehove erkannte sofort die günstige Lage, stieß dem flüchtenden Gegner nach, der sich südlich der Wegegabelung, die als Angriffsziel für die Kompanie gedacht war, zurückzog. Vor der Wegegabelung stand ein "Sherman", welcher ihn aufzuhalten drohte. Durch geschickte Führung seines Zuges erreichte V. trotzdem die Wegebiegung und vernichtete dort 3 Lkw.s die voll mit Infanterie besetzt waren, sowie einen Panzerspähwagen. Der "Sherman" ergriff darauf die Flucht. Durch das energische Zupacken Vehove's mit seinem Zuge, war es der Kp. möglich, das befohlene Angriffsziel zu nehmen und mit der Inbesitznahme der Wegegabelung war die Verbindung zu den eingeschlossenen Teilen hergestellt.

#-Hauptsturmführer und Btl.-Fhr.

...a poslední strana návrhu podepsaná velitelem praporu Wernerem.

Dotazník RuSHA pro zájemce o uzavření manželství vyplněný Hugo Vehovcem

R. u. S.-Fragebogen
(Von Frauen eingetragenes auszufüllen.)

Name und Vorname des H.-Angehörigen, der für sich oder seine Braut oder Ehefrau den Fragebogen einreicht:
Hugo Vehovec

Dienstgrad: SS Untermarschallführer H.-Nr. 130160
Eip. Nr. 79538

Name (leserlich schreiben): Vehovec Hugo
in H seit 12.1.1933 Dienstgrad: SS Untermarschallführer H.-Einheit: 4/11 Pz Bn 100
in SA von _____ bis _____, in SA von _____ bis _____

Mitglieds-Nummer in Partei: 4821183 in H: 130160
geb. am 27. August 1911 in Stettin bei Berlin Kreis: Berlin
Land: Stettin jetzt Alter: 25 Glaubensbekenntnis: evangelisch
Jetziger Wohnort: Stettin 87 Wohnung: SS Pz Bn 100
Beruf und Berufsstellung: SS Untermarschallführer (Truppl.)
Wird öffentliche Unterstützung in Anspruch genommen? Wohlfahrts-Prüfung
Liegt Berufswechsel vor? _____

Außerberufliche Fertigkeiten und Berechtigungsheime (z. B. Führerschein, Sportabzeichen, Sportauszeichnung):
Truppl. Führer, SA Truppl. Führer, SA Truppl. Führer

Staatsangehörigkeit: deutsch

Ehrenamtliche Tätigkeit: _____

Dienst im alten Heer: Truppe _____ von _____ bis _____
Freikorps . . . . . von _____ bis _____
Reichswehr . . . . . von _____ bis _____
Schutzpolizei . . . . . von _____ bis _____
Neue Wehrmacht . . . . . von _____ bis _____

Letzter Dienstgrad: _____
Frontkämpfer: _____ bis _____; verwundet: _____

Orden und Ehrenabzeichen, einschl. Rettungsmedaille: Erinnerungsorden für Tapferkeit

Personenstand (ledig, verwitwet, geschieden - seit wann): ledig

Welcher Konfession ist der Antragsteller? evangelisch die zukünftige Braut (Ehefrau)? evangelisch
(Als Konfession wird auch außer dem herkömmlichen jedes andere gottgläubige Bekenntnis angesehen.)

Ist neben der standesamtlichen Trauung eine kirchliche Trauung vorgesehen? Ja - nein. nein
Hat neben der standesamtlichen Trauung eine kirchliche Trauung stattgefunden? Ja - nein. nein

Gegebenenfalls nach welcher konfessionellen Form? _____

Ist Ehestands-Darlehen beantragt worden? Ja - nein. nein

Bei welcher Behörde (genaue Anschrift)? _____

Wann wurde der Antrag gestellt? _____

Wurde das Ehestands-Darlehen bewilligt? Ja - nein. _____

Soll das Ehestands-Darlehen beantragt werden? Ja - nein. nein

Bei welcher Behörde (genaue Anschrift)? Stettin 12. Bezirk

GEHT RAN

SSV 7 H.-Verordnung S. 8. Abs. 2. (Bsp. 2. Aufl.)

Povšimněte si data jeho vstupu do SS, členství v NSDAP, jeho civilního povolání (truhlář) a jeho konfese (gottgläubig).

Lebenslauf:

(Ausführlich und eigenhändig mit Tinte geschrieben.)

Ich, Jünger Ruzice, bin geb. am 21. 8. 1914 in
 Chotkovy bei Prag, als Sohn des Jünger Ruzice
 August Ruzicek und seiner Ehefrau Marie Ruzicek geb. Ruzicek.
 Ich besuchte in
 Pöchlarn 5 Volksschulklassen und 2 Privatschulklassen.
 1929 bis 1932 war ich in der Lehrerbildung
 in Pöchlarn, gleichzeitig besuchte ich die Fortbildungsschule.
 Im Jahre 1931 war ich in der Kinder-
 heilung in der Heilanstalt Pöchlarn bei einer
 Beschäftigung zu 3 Monaten Arbeit auf 3 Jahren
 Beschäftigungszeit anerkannt. Seit dem 1. September
 1932 ist ich in der Dienststelle in Pöchlarn
 als Schreiner beschäftigt. In Pöchlarn
 besuchte ich die Volksschule bis zum Jahre 1933
 und zugleich in der Pöchlarn
 Pl. S. d. h. op. im. Im Jahre 1933 war ich
 auf Befehl ins Dienst abkommandiert, und wurde
 von August bis September in Pöchlarn
 im Jahre 1933 kam ich ins Pöchlarn
 zum Dienst. Bei der Dienstleistung des Dienstjahres
 1/11. war ich zum 8. Dienstjahr in Pöchlarn.
 Seit dem Dienstjahr 1/11. zum Dienst war ich
 in der Dienst zum 4. Dienstjahr, das ist
 der Fall war ich bis jetzt mit mir bin.

Jünger Ruzice
 Schreiner

První strana dotazníku na vhodnost snoubenky stát se manželkou příslušníka SS, kterou museli před svatbou vyplnit dva občané, kteří znali nevěstu. V tomto případě se jedná o Wolfsindis Stahlovou, budoucí manželku Bartla Breiffusse.

Sip. Nr. 320.476

Bartl Breiffuss

Fragebogen

Name der zukünftigen Braut: Wolfsindis Stahlo

1. Sind Sie mit der zukünftigen Braut verwandt oder verschwägert? nein

2. Waren Sie ihr Lehrer, Lehrherr oder Betriebsführer? nein

3. Seit wann ist sie Ihnen persönlich bekannt? Seit dem Herbst 1941.

4. Ist sie zuverlässig oder unzuverlässig? Nach meinen Gutachten zuverlässig.

5. Kinderlieb oder nicht kinderlieb? Nach ihren Äußerungen sehr kinderliebend.

6. Kameradschaftlich oder herrschsüchtig? Kameradschaftlich

7. Sparsam oder verschwenderisch? Nach meiner Anschauung sehr sparsam

8. Häuslich oder flatterhaft, putzsüchtig? In all ihren Dingen sehe ich, daß Frl. Stahlo sehr wirtschaftlich ist.

9. Ist die Familie wirtschaftlich oder unwirtschaftlich? Wirtschaftlich, die Eltern beide berufstätig.

10. Sind Ihnen in der Familie und bei den weiteren Vorfahren Geisteskrankheiten, Nervenleiden, Tuberkulose oder sonstige schwere Erkrankungen bekannt? keine

Bitte wenden!

C/1485 L. III.

Povšimněte si poslední otázku, která se táže na výskyt těžších onemocnění v rodině.

Druhá strana zmiňovaného dotazníku

11. Sind Selbstmorde oder Selbstmordversuche vorgekommen? **keine**

12. Hat die zukünftige Braut und ihre Familie sich für die nationalsozialistische Erhebung eingesetzt oder sind sie heute zuverlässige Verteidiger der nationalsozialistischen Weltanschauung?

Vollauf zuverlässig.

13. Halten Sie die zukünftige Braut als Frau eines //Angehörigen geeignet? **Ich finde in Frl.**

Stahl ein tüchtiges, aufrechtes und bestrebt es Mädch. deshalb auch als Frau eines SS. Mannes geeignet.

14. Sind Ihnen sonstige hervortretende gute oder auffallend schlechte Eigenschaften der Braut bekannt?

Mir gefiel an Frl. Stahl besonders gut ihre Aufrichtigkeit und dürfte einen sehr guten Charakter besitzen.

S a a l b a c h

(Wohnort)

1. Feber 1943.

(Datum)

Falls Sie Parteigenosse sind, wird um Angabe der Mitgliedsnummer gebeten.

Parteiwanterter.

Za zmínku stojí také otázka č. 12, která zjišťuje postoj rodiny nevěsty k nacionálnímu socialismu.

Část rodokmenu Hanse Pavelky ze spisů RuSHA

	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81
Ur-Ur-Urgefallen	32 Pavelka Josef 10.10.1766 Gärtner	33 Kupec Katharina 19.9.1773 r.R.	34 Zeman Wenzel 19.11.1778 Häusler	35 Mikusa Anna 19.11.1778 r.R.	36	37	38 Šebetka Wenzel Wichnanow Bauer	39	40 Rlika Johann Wolenski Fele									
	16 Pavelka Franz 21.10.1797 Schaffer	17 Zeman Anna 24.12.1803 r.R.	18 Veilich Karl r.R. Weber	19 Šebetka Veronika Wichnanow r.R.	20 Rlika Johann Wolenski H.													
	10 Pavelka Franz 28.7.1826 Gärtner	11 Veilich Anna 11.11.1824 r.R.	12 Wolenski r.R.															
	Pavelka Johann 7.4.1853 Wien Schneidermstr.		Pavelka Josef Zwien W. 6.12.1896															

Sauber und deutlich schreiben! Möglichst Maschinenschrift!
Bei Handschrift Namen in Druckschrift schreiben!

Pavelka byl z otcovy strany jednoznačně českého původu. Jeho rodina pocházela z Pardubicka a do Rakouska se přestěhoval až jeho dědeček.

Část rodokmenu Josefa Kasta ze spisů RuSHA

96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111
48	49		50		51		52		53		54		55		
Jedlicka Name Pasi Vorname	Stepandek Geburtsname Elisabeth Vorname		Chalupecky Name Johann Vorname		Dereka Geburtsname Anna Vorname		Winar Name Johann Vorname		Theresia Geburtsname Theresia Vorname		Steglik Name Franz Vorname		Katharina Geburtsname Katharina Vorname		
Laan Ort	* Ort		* Ort		* Ort		* Ort		* Ort		* Ort		* Ort		
	Datum		Datum		Datum		Datum		Datum		Datum		Datum		
	† Ort		† Ort		† Ort		† Ort		† Ort		† Ort		† Ort		
	Datum		Datum		Datum		Datum		Datum		Datum		Datum		
R: r. k.	R:		R:		R:		R:		R:		R:		R:		
	Ver:		Ver:		Ver:		Ver:		Ver:		Ver:		Ver:		
OO	Ort Datum		Ort Datum		Ort Datum		Ort Datum		Ort Datum		Ort Datum		Ort Datum		
24	25		26		27										
Jedlicka Name Josef Vorname	Chalupecky Geburtsname Maria-Magdalena Vorname		Winar Name Johann Vorname		Steglik Geburtsname Anna Vorname										
Laan Ort	* Sesemitz Ort		* Sesemitz Ort		* Sesemitz Ort										
28.7.1797 Datum	11.8.1796 Datum		7.4.1786 Datum		11.9.1785 Datum										
† Sesemitz Ort	† Sesemitz Ort		† Sesemitz Ort		† Sesemitz Ort										
27.2.1868 Datum	28.2.1876 Datum		18.5.1863 Datum		30.8.1849 Datum										
R: r. k.	R: r. k.		R: r. k.		R: r. k.										
	Ver: Nachbar Webermeister Ort Sesemitz		Ver: Webermeister Ort Sesemitz		Ver: Webermeister Ort Sesemitz										
OO	Ort Datum		Ort Datum		Ort Datum										
12	13														
Jedlicska Franz Name Sesemitz 4.9.1821 Ort Datum	Winar Anna Geburtsname Sesemitz 22.9.1818 Ort Datum														
† r. k. Ort	† r. k. Ort														
R: r. k. Ver: Weberm.	R: r. k.														
	OO														
Jedlicka Anton Name Sesemitz 5.10.1857 Ort Datum	† Stampfen 24.11.1934 Ort Datum														
R: r. k. Ver: Weber															
	OO Stam														
30.11.1912. Tag Monat Jahr	3 (Mutter) Jedliczka Johanna Name Vorname														
R: gottgl. Ver: 44 Führer	OO mit														
	Geburtsname Vorname														

Kast byl z matčiny strany českého původu a její rodina pocházela, stejně jako rodina Hanse Pavelky, z Pardubicka. Otec Kastovy matky zemřel ve Stampfenu, což je německé označení slovenského města Stupava, které leží nedaleko od dnešních slovensko-rakouských hranic, a narodila se zde Kastova matka.

První strana posudku na Sylvestra Stadlera z května 1942

SS-Junkerschule Tölz Lehrgruppe B	Bad Tölz, den 7.5.1942 H./P.
<u>B e u r t e i l u n g</u>	
über den SS-Hauptsturmführer und Taktiklehrer	
S t a d l e r Sylvester	SS-Nr. 139 493
Heimatanschrift: G m u n d a. T., Seestr. 87	
I. Geboren am: 30.12.10	Religion: ggl.
in Fohnsdorf/Steiermark	
verheiratet: ja	Kinder: 2 (männl.)
Diensteintritt: 1.8.33	
Führerausbildung: vom 24.4.35 - 1.4.36	SS-J.S.T.)
Rangdienstalter: 30.6.1939	
Datum der Übernahme der oben angegebenen Stellung: 1.11.41	
Auszeichnungen: E.K.I. und II. Kl. Verw.Abz.schwarz, 3.Stufe der SS-Dienstauszeichnung	
<u>I. Beurteilung:</u>	
1.) Charakter:	offen, anständig, fast gutmütig im Wesen still und bescheiden.
2.) Weltanschaulicher Weitblick:	gefestigter, fanatischer Nationalsozialist
3.) Mass der Mitarbeit:	ist stets bemüht, seine Pflicht zu tun, Belehrungen und guten Ratschlägen zugänglich.
4.) Fähigkeiten als Vorgesetzter:	
a.) erzieherisch:	Wirkt durch seine Persönlichkeit auf den Untergebenen erzieherisch. Ist durch seine ständige Fürsorge bei seinen Junkern be- liebt.
b) militärisches Können.	Ausgesprochener Praktiker, der mit viel Fleiß und grosser Ausdauer sein taktisches Wissen vertieft und erweitert.

Povšimnětě si druhé části - Světonázorový rozhled - "utvrzený, fanatický nacionální socialista."

Fotografie

Dvě fotografie Josefa Lainera z roku 1943 (Mark C. Yerger)

Povšimněte si písmen "DF" na Lainerových výložkách. Symbolizují příslušnost k pluku "Der Führer"

Josef Lainer (uprostřed) 5. listopadu 1943 bezprostředně po udělení rytířského kříže a Spony za boj zblízka ve zlatě. Vlevo divizní velitel Walter Krüger, vpravo velitel pluk "Der Führer" Sylvester Stadler. Lainer i Stadler mají na levém rukávu nášivku s napisem "Der Führer" dokládající jejich příslušnost k tomuto pluku. (Mark C. Yerger)

Adolf Hitler předává Sylvestru Stadlerovi dubové ratolesti k jeho rytířskému kříži. Vlevo tehdejší velitel divize "Das Reich" Walter Krüger, vpravo Heinrich Himmler (Mark C. Yerger)

Vinzenz Kaiser v dubnu 1943 po udělení rytířského kříže. Povšimněte si Německého kříže ve zlatě na jeho pravé náprsní kapse a zlatého stranického odznaku NSDAP na levé.

Oficiální fotografie Hanse Schabschneidera po udělení rytířského kříže (Mark C. Yerger)

Oskar Wolkerstorfer (1943)

Alois Kalls v druhé polovině roku 1944

Alfred Lex na počátku roku 1944

Adolf Pechl mezi říjnem a listopadem 1944. Jeden z nejvíce vyznamenaných vojáků třetí říše

Adolf Peichl v listopadu 1943 potřásá rukou dalšímu Rakušanovi Hansu Soretzovi. Zároveň mu předává láhev vína v krabici s nápisem "Zum 2000. Panzerabschluss", tedy ke 2000. zničenému nepřátelskému tanku, který odstřelil svým tankem Tiger (v pozadí) právě Soretz. (BArch)

Johann Thaler v roce 1943 (Mark C. Yerger)

Oficiální portrét Ludwiga Kepplingera po udělení rytířského kříže v létě 1940

Friedrich Holzer, pravděpodobně na počátku roku 1944

Franz Frauscher v prosinci 1944

Hans Hauser na fotografii z posledních dnů války

Fritz von Scholz

Letecký záběr na zničenou vesnici Oradour-sur-Glane, kde příslušníci divize povraždili v červnu 1944 jejích 642 obyvatel (BArch)

Ruiny kostela v Oradour-sur-Glane, kde esesáci upálili ženy a děti

Hodnosti ve *Waffen-SS* a jejich ekvivalenty ve Wehrmachtu

SS	wehrmacht
-	generál polní maršál
Oberstgruppenführer	generálplukovník
Obergruppenführer	generál
Gruppenführer	generálporučík
Brigadeführer	generálmajor
Oberführer	-
Standartenführer	plukovník
Obersturmbannführer	podplukovník
Sturmbannführer	major
Hauptsturmführer	kapitán
Obersturmführer	nadporučík
Untersturmführer	poručík
Hauptscharführer	vrchní šikovatel
Oberscharführer	šikovatel
Scharführer	rotný
Unterscharführer	četař
Rottenführer	desátník
Sturmmann	svobodník
Oberschütze	vojín (po 6 měsících služby)
Schütze	vojín